

TEMES

d'avui

Revista de Teologia i Qüestions Actuals

Núm. 60 • vol. 2 / 2019 • 10 €

L'ALEGRIA DE LA SANTEDAT

Reflexions per a una vida feliç

TEMES

d'avui

Revista de Teologia i Qüestions Actuals

Núm. 60 • Vol.2 / 2019

Director

Domènec Melé

Consell de Redacció

Remedios Falaguera,
Joan Garcia Llobet,
Joaquim González-Llanos

Consell Assessor

Ferran Blasi i Birbe,
doctor en Teologia, periodista;
Ramon Casals, empresari;
Mons. Lluís Clavell,
professor emèrit de la Universitat
della Santa Croce, Roma;
Ramon Octavi Sánchez, rector de Santa
Cecília, de Barcelona i periodista;
Josep Ignasi Saranyana, membre del
Pontifici Comitè de Ciències Històriques.

Han col·laborat en aquest número

Anna Artés, Enric Bonet Farriol,
Bernardo Estrada, Ignasi Fuster Camp,
Joaquim González-Llanos, Xavier Jarne,
José Carlos Martín de la Hoz,
Domènec Melé, Miguel Ángel Monge,
cardenal Francesco Monterisi,
cardenal Joan Josep Omella,
Lluís Pifarré Clapés, Nicolás Ramírez
Nebreda, Isidor Ramos Rosell,
Xavier Vilella, Núria Xipell.

Fotografies

Portada: Rootstocks/iStock.
Interior: catholic/Luis Angel Espinosa,
catholic/Mariano, Bigstock,
Florentino Ysern-Jornades Castellaura,
Arxiu prelatura de l'Opus Dei.
Wikipedia (imatges de domini public).

Edició

Associació Cultural
Temes d'Avui
C/ Rosselló, 192, pral.
08008 Barcelona
www.temesdavui.org
webmaster@temesdavui.org

Disseny i coordinació editorial

GPI, Gestió Integral de
Publicacions, SL
Francesc Carbonell, 46-48
baixos 2a
08034 - Barcelona
Tel. 93 339 08 12

Assessorament lingüístic
Tradcat, SCP

És membre de:

Temes d'Avui no comparteix
necessàriament les opinions
expressades pels seus
col·laboradors.

D.L.: B-5104-98
ISSN 2014-1157
Amb llicència eclesiàstica

Anna Artés

Educadora social i tècnica en dietètica. Molt aficionada a la música i al cinema. Actualment viu a Barcelona.

Enric Bonet Farriol

Nascut a Manresa. És llicenciat en Medicina i Doctor en Teologia. Va treballar pastoralment uns anys a Rússia, on va ser professor de Teologia a la Universitat Estatal Social de Moscou. Actualment és capellà del col·legi Terraferma de Lleida. És coautor, amb José María Pardo Sáenz, del llibre Hay un embrión en mi nevera, EUNSA (2007).

Bernardo Estrada

Professor Titular de Nou Testament en la Facultat de Teologia a la Universitat Pontifícia de la Santa Creu (Roma). Expert en Filologia bíblica és autor de nombrosos llibres: Así Nacieron los Evangelios, BAC, Madrid 2017 i Lieti nella speranza. La gioia nel Nuovo Testamento, EDUSC, Roma 2001. Llegeix i escriu les llengües clàssiques de la Bíblia: el llatí, grec i hebreu.

Ignasi Fuster Camp

Nascut a Barcelona (1970). És doctor en Filosofia per la Facultat de Filosofia de Catalunya de la Universitat Ramon Llull. Actualment és professor extraordinari de la Facultat eclesiàstica de Filosofia de Catalunya. És

professor d'Antropologia Filosòfica i de Qüestions aprofundides d'Antropologia Filosòfica a la Facultat de Filosofia de Catalunya (URL). Autor de diverses obres sobre metafísica i antropologia; entre les més recents: Meditació sobre el hombre. Una propuesta de Synthesis antropológica (2018) i El gran engaño. Una reflexión sobre el sentido de la historia (2015).

Miguel Ángel Monge

Llicenciat en Medicina, doctor en Teologia per la Universitat de Navarra i especialista en Bioètica. Té una gran experiència, amb més de trenta anys acompanyant malalts com a capellà de la Clínica de la Universitat de Navarra. És autor del llibre Una luz sobre el sufrimiento y la muerte, en la col·lecció Persona&Cultura d'EUNSA (2012).

José Carlos Martín de la Hoz

Sacerdot i doctor en Teologia. És el responsable de l'Oficina per a les Causes dels sants de l'Opus Dei a Espanya, des de fa disset anys. Postulador diocesà de la Causa de canonització de Guadalupe Ortiz de Landáuzuri, que va ser beatificada el 18 de maig de 2019 al palau de

Vistalegre (Madrid). Escriptor prolífic, d'entre els seus llibres més recents mencionem: La Virgen y la misericordia, Ediciones Palabra (2016), Breve historia de las persecuciones contra la Iglesia, Ediciones Rialp (2015) i Historia de la Iglesia II: la Iglesia en la época moderna (amb Francisco Martín Hernández), Ediciones Palabra (2011).

Francesco Monterisi, cardenal

Va ser ordenat sacerdot el 1957. Va rebre l'ordenació episcopal l'any 1983 de mans del papa Joan Pau II. Ha estat, successivament, arquebisbe titular d'Alba Marittima i nunci proapostòlic a Corea. L'any 1993, va ser nomenat nunci apostòlic a Bòsnia i Hercegovina. El 1998, va tornar a Roma per ser nomenat secretari de la Congregació per als Bisbes (fins a 2009). L'any 2009, va ser nomenat arxipreste de la basílica papal de sant Pau Extramurs per Benet XVI i el 2010 va ser nomenat cardenal. Va participar en el conclave del 2013 que va escollir el papa Francesc.

Joan Josep Omella, cardenal

Va rebre l'ordenació sacerdotal l'any 1970. En el seu ministeri sacerdotal, ha

treballat com a coadjutor i com a rector i entre 1990 i 1996 com a vicari episcopal a la diòcesi de Saragossa. Durant un any va ser missioner al Zaire. L'any 1996 va ser nomenat bisbe auxiliar de Saragossa. Ha estat bisbe de Barbastro-Monsó, també administrador apostòlic de Jaca i bisbe de Calahorra i La Calzada-Logronyo. El 2015 va ser nomenat arquebisbe de Barcelona. És membre de la Congregació per als Bisbes i membre del Tribunal Suprem de la Signatura Apostòlica. Creat cardenal pel papa Francesc el 28 de juny de 2017.

Nicolás Ramírez

Metge especialista en Psiquiatria. És coordinador d'Unitats d'Hospitalització Numància Salut Mental en el Parc Sanitari Sant Joan de Déu. Té amb una dilatada experiència professional de vint anys en el seu camp d'especialitat en diversos hospitals públics i privats.

Núria Xipell

Nascuda a Barcelona, és la sisena de 7 germans. Va estudiar el Grau d'Educació Primària a la Universitat de Barcelona. Ha estudiat, també, un curs de tres anys de cuina, pastisseria i serveis generals en l'àmbit de l'Hoteleria. Actualment, viu i treballa a Girona.

L'ALEGRIA DE LA SANTE DAT

Reflexions per a una vida feliç

- 9 PRESENTACIÓ
L'alegria de la santedat
Domènec Melé. Director de *Temes d'Avui*
- 12-117 MONOGRAFIA
- 13 El papa Francesc i la joia de l'Evangelí
Card. Francesco Monterisi
- 25 L'alegria en l'Antic Testament
Prof. Bernardo Estrada
- 37 L'alegria en la Nova Aliança
Prof. Bernardo Estrada
- 49 Què és l'alegria? Apunts filosòfics
sobre una existència alegre
Prof. Ignasi Fuster Camp
- 59 Sant Josepmaria, home alegre
i de bon humor
Dr. Miguel Ángel Monge
- 67 L'alegria de Guadalupe
Dr. José Carlos Martín de la Hoz
- 75 Testimonis actuals: l'alegria de servir
Sra. Núria Xipell i Sra. Anna Artés
- 81 L'alegria de la santedat en la pràctica.
Col·loqui amb el
cardenal Joan Josep Omella
- 95 L'alegria en l'evangelització
Dr. Enric Bonet Farriol
- 105 Alegria, psiquiatria i salut mental
Dr. Nicolás Ramírez

Temes d'Avui 2020

Escolliu el vostre menú

Aperitiu

Revista en català **des del 1997** editada a Barcelona.

Tracta qüestions de teologia i actualitat de la mà d'experts de primer nivell. **Una guia segura per orientar-se en un món canviant.**
Revista en paper: 2 números l'any (monografies de 150 pàg. aprox.).

Entrants

Pàgina web des del 2002.

www.temesdavui.org

2.052 visitants regulars i 15.700 esporàdics,
amb un total de 42.292 pàgines vistes (2019).

Continguts **en català i castellà.**

Revistes en paper digitalitzades.

Contingut de les **Jornades de Castelldeaura** des de l'any 2002.

Recursos per a la predicació dominical (i festius de precepte).

Segons

Recursos per a la catequesi, pastoral, acompanyament espiritual,
procés vocacional...

Ressenyes de llibres d'interès (editats en català o castellà) sobre
Teologia, Filosofia, Espiritualitat, Pensament, Història...

Butlletí setmanal per no perdre's les novetats.

Actualment reben el butlletí de notícies 1.340 subscriptors.

Postres

Ampliem continguts amb una

Secció de crítica i valoració de literatura catalana
(novetats i clàssics); amb la il·lusió de facilitar una eina
per orientar bones lectures per a joves i grans.

Feu-ne un tast a www.temesdavui.org

GRÀCIES

Amb el suport dels subscriptors i benefactors, **Temes d'Avui** durant l'any 2019 ha pogut:

2

Revistes en paper d'alt impacte.

15

Experts del dret, la judicatura, la política, l'ètica i els mitjans de comunicació... han aportat valuoses aportacions per a regenerar la vida pública (**Temes d'Avui**, núm. 59).

Una finestra oberta a l'esperança: és l'aportació que sobre l'alegria (núm. 60) fan 10 experts convocats a les **Jornades de Castelldeusa** a les que s'han afegit diverses col·laboracions exclusives. Qui no vol ser feliç i tindre una existència alegre?

L'11 d'abril. Presentació al Col·legi de Periodistes de Catalunya, del número monogràfic sobre la **Regeneració de la vida pública**. A més del públic assistent, més de 200 persones han vist el vídeo de la presentació a YouTube.

1.340

Subscriptors al butlletí setmanal de notícies de la nostra web: www.temesdavui.org

50

Enviaments durant l'any als subscriptors.

235

Continguts oferts, la major part en català i castellà.

52

Recursos específics (per als diumenges i festes de precepte) per a facilitar la preparació de la predicació i la pregària.

Pàgines
vistes

42.292

Lectors
recurrents

2.052

Déu t'es- tima!

l'anunci
més
gran
als
joves

Franciscus —“Christus vivit”, 111 i ss.

“A tots els joves
vull anunciar-los ara
el més important,
la primera cosa,
això que mai
no s'hauria de callar.
És un anunci que inclou les
tres grans veritats que tots
necessitem escoltar sempre,
una vegada i una altra...
Déu t'estima...
Crist et salva... Ell viu!”

—
55enes
jornades
de
qüestions
pastorals

—
castelldaura
21 i 22 de gener

SUMARI

119 LLIBRES > RESSENYES

- 119** **La teología cristiana a la modernitat.**
De l'albada del segle XVI al llindar de la il·lustració
Josep-Ignasi Saranyana
Comentat per Isidor Ramos Rosell
- 121** **Santa Teresa de Jesús (1515-1582).**
«Amb Déu sol n'hi ha prou»
Françoise Bouchard
Comentat per Xavier Vilella
- 123** **La pasión de Cristo.**
Una lectura original
José Miguel García Pérez
Comentat per Xavier Jarne
- 127** **Vivir en Cristo, la fe que actúa por el amor. Manual de Moral fundamental**
Juan José Pérez-Soba Diez del Corral
Comentat per Domènec Melé
- 129** **Transhumanismo y fascinación por las nuevas tecnologías**
Tanguy Casa Pouliquen
Comentat per Lluís Pifarré Clapés
- 132** **Salvador Canals. Una biografía (1920-1975)**
Alfredo Méndiz
Comentat per Joaquim González-Llanos
- 134** **El filtro burbuja: cómo la web decide lo que leemos y lo que pensamos**
Eli Pariser
Comentat per Isidor Ramos Rosell
- 136** **Navarro-Valls. El portavoz. 20 testimonios para la historia**
Rafael Navarro-Valls (Ed)
Comentat per Isidor Ramos Rosell
- 140** **Horizontes insospechados. Mis recuerdos de San Josemaría**
Mariles Kücking
Comentat per Joaquim González-Llanos
- 142** **María Tudor. La gran reina desconocida**
María Jesús Pérez Martín
Comentat per Isidor Ramos Rosell
- 143** **Historia visual de la Segunda Guerra Mundial**
J. López, N. Aubin y V. Bernard
Comentat per Xavier Vilella

Déu t'es- tima!

l'anunci
més
gran
als
joves

—
55enes
jornades
de
qüestions
pastorals
—
castelldaura
21 i 22 de gener

GENER

21

DIMARTS

10:45 PREGÀRIA de Tèrcia

10:55 **INAUGURACIÓ i introducció a les Jornades**
Domènec Melé, Director de les Jornades
Ignasi Font, Vicari de la Prelatura de
l'Opus Dei a Catalunya

11:15 **SESSIÓ 1: «Viure per estimar»**
Tomás Melendo, Catedràtic de Metafísica,
Universitat de Màlaga.

12:00 Pausa

12:20 **SESSIÓ 2: «Ajudar a trobar l'amor»**
Javier Vilanova, Rector del Seminari
Interdiocesà de Catalunya

13:15 **SESSIÓ 3: «La vocació, el regal d'una
història d'amor»**
Lluc Buch, Professor d'Antropologia
Teològica, Universitat de Navarra.

14:30 Dinar

GENER

22

DIMECRES

10:45 PREGÀRIA de Tèrcia

11:00 **SESSIÓ 4: «Un amor expansiu»**
Mons. Antoni Vadell, Bisbe Auxiliari de
Barcelona

12:00 Pausa

12:20 **SESSIÓ 5: «El Senyor inicia amb nosaltres
una història d'amor (visió històrica)»**
Josep Ignasi Saranyana, Professor emèrit
d'Història de la Teologia de la Universitat
de Navarra

13:10 Pausa

13:30 **SESSIÓ 6: «Espontaneïtat i formació de
l'afectivitat»**
Mons. Salvador Cristau, Bisbe Auxiliari de
Terrassa

14:30 Dinar

L'alegria de la santedat

L'alegria és, sens dubte, un element essencial de la santedat. El **papa Francesc** ho ha accentuat en diverses ocasions des de la seva primera exhortació apostòlica *Evangelii gaudium*, de l'any 2013, en la qual comença dient que “la joia de l'Evangeli omple el cor i la vida sencera dels qui es troben amb Jesús.”

Les **54es Jornades Pastorals de Castelladura** (2019), inspirades en aquesta significativa insistència del Papa actual, varen tenir com a tema central *L'alegria de la santedat*. Aquest número de *Temes d'Avui* recull algunes de les ponències que s'hi van presentar al voltant d'aquesta idea.

Comença, precisament, amb una revisió de l'alegria com a part integral de la santedat en els documents del papa Francesc, tal com va fer en la conferència inaugural el **cardenal Francesco Monterisi**, secretari emèrit de la Congregació dels Bisbes. Tot seguit, ve una perspectiva bíblica de l'alegria amb dos estudis del professor de Sagrada Escripura, **Bernardo Estrada**. Ens explica com s'entenia l'alegria a l'Antic i al Nou Testament.

A continuació, ve una reflexió antropològica-filosòfica sobre l'alegria, desenvolupada pel **prof. Ignasi Fuster**. Després, i com a mostra de com viuen l'alegria els sants, **Miguel A. Monge** presenta sant Josemaria, com un home alegre i de bon humor; i **José Carlos Martín de la Hoz**, postulator de la causa de beatificació de **Guadalupe Ortiz de Landázuri**, descriu l'alegria d'aquesta dona, professora de química, beatificada fa cosa d'un any. i Segueix el testimoni actual de dues noies barcelonines: **Núria Xipell** i **Anna Artés**, que expliquen com troben l'alegria en servir als altres.

Des d'una perspectiva pastoral, segueix un resum del col·loqui que el **cardenal Joan Josep Omella** va mantenir amb els assistents de les esmentades Jornades Pastorals de Castelladura, mentre que el sacerdot **Enric Bonet** destaca la importància de l'alegria per dur a terme l'evangelització.

Finalment, i com a contrapunt, el **Dr. Nicolàs Ramírez**, metge psiquiatre, fa una exposició de situacions psíquiques que són patològiques pel que fa a l'alegria i la felicitat i com es podrien superar.

Domènec Melé
 Director de *Temes d'Avui*

La vostra opinió ens interessa:

Coneixeu la revista *Temes d'Avui*? Sí No

Llegiu habitualment la revista en paper
Temes d'Avui? Sí No

Consulteu la web www.temesdavui.org? Sí No
Amb quina periodicitat? (setmanal, de tant en tant...)
.....

Quins continguts us interessin més?	-			+
Receptes homilètiques	☐	☐	☐	☐
Recursos per a: Catequesi i formació.....	☐	☐	☐	☐
Vida sacerdotal.....	☐	☐	☐	☐
Procés vocacional	☐	☐	☐	☐
Recursos i aplicacions.....	☐	☐	☐	☐
Qüestions d'actualitat de l'Església i vida pública (educació, família, vida...)	☐	☐	☐	☐
Ressenyes de llibres	☐	☐	☐	☐
Arxiu continguts de la revista en paper	☐	☐	☐	☐

**Indiqueu un parell de continguts que us agradaria trobar a *Temes d'Avui*.
i afegiu els comentaris i suggeriments que veieu oportuns**

.....

.....

Durant l'any 2020 incorporarem a la secció de llibres les *ressenyes de literatura catalana d'actualitat* (a més de mantenir les ressenyes habituals).

Penseu que pot ser una bona eina per triar
i recomanar bons llibres? - +

Us agradaria col·laborar-hi periòdicament amb petites ressenyes dels llibres que llegiu i que pugin ser un ajut a altres persones? Sí No

Nom i cognoms
.....

Correu electrònic / telèfon
.....

Signatura

- Les vostres dades només es faran servir per a la comunicació amb *Temes d'Avui*.
- En cap cas se cediran a tercers. Podeu modificar i demanar la supressió de les vostres dades amb un mail a info@temesdavui.org
- Podeu imprimir aquesta enquesta, fer-li una foto amb el mòbil i enviar-la per correu electrònic.
- Podeu enviar-la impresa per correu postal al carrer Rosselló, 192, pral. 08008 - Barcelona

VOLEM

1

Durant l'any 2020 **Temes d'Avui** volem endegar algunes iniciatives que us proposem:

Un cicle sobre qüestions d'actualitat com ara el repte demogràfic a les societats d'occident o la identitat de les institucions educatives, assistencials, benèfiques... cristianes.

- **Amb experts** que facilitin un acostament transversal a aquests temes. Amb sessions obertes al públic i sessions de treball.
- **Propostes concretes.** Volem contribuir a oferir solucions constructives als reptes del nostre temps. Per això escoltar a experts, institucions i ciutadans compromesos en la millora de la societat.

2

Ampliar l'espai dedicat a la crítica literària.

- Donar un especial èmfasi a les ressenyes de novetats publicades en català (tant de ficció com de no ficció).
- La millora de la nostra web per facilitar-ne la subscripció digital a la nostra revista en paper.

LA VOSTRA COL·LABORACIÓ ES INDISPENSABLE:

- Com a crítics literaris i/o facilitant continguts informatius.
- Promotors de la revista i del cicle de qüestions d'actualitat.
- Amb donatius per sufragar les despeses d'aquestes iniciatives.

MÉS INFORMACIÓ:

- info@temesdavui.org

El papa Francisc. Foto: catholic/Luis Angel Espinosa

El papa Francesc i la joia de l'Evangeli

Card. Francesco Monterisi

Secretari emèrit de la Congregació dels Bisbes (1998-2009)

He tingut la gràcia de conèixer el nostre sant Pare Francesc pocs anys abans de la seva elecció com a Papa, en el període de 1998 a 2009, quan jo era secretari de la Congregació per als Bisbes. El cardenal Jorge Bergoglio, arquebisbe de Buenos Aires, venia força sovint a Roma –dues o tres vegades l'any–, especialment en el període en què era president de la Conferència Episcopal Argentina.

Vivències amb el cardenal Bergoglio

He tingut la gràcia de conèixer el nostre sant Pare Francesc pocs anys abans de la seva elecció com a Papa, en el període de 1998 a 2009, quan jo era secretari de la Congregació per als Bisbes. El cardenal Jorge Bergoglio, arquebisbe de Buenos Aires, venia força sovint a Roma –dues o tres vegades l'any–, especialment en el període en què era president de la Conferència Episcopal Argentina. Naturalment, les seves visites estaven motivades per qüestions de la seva competència, és a dir, de la seva arxidiòcesi i de la situació general del seu país. Venia per trobar-se amb el Prefecte de la Congregació per als Bisbes i, acabada aquesta entrevista, passava a veure també el Secretari (cosa que no fan pas tots els bisbes). Parlàvem de tot una mica, amb molta confiança. En acabat, la conversa anava a petar als problemes de l'Argentina. Semblava que volgués saber què pensava jo del que li havien dit el Prefecte o d'altres de la Cúria. Era un temps difícil per al seu país, tant en les relacions amb l'autoritat –els presidents Menem i Kirchner– com amb la Santa Seu.

Recordo que, des de la nostra primera trobada, m'hi vaig sentir *molt a gust*. Es va produir entre nosaltres una plena sintonia i jo vaig poder adquirir molts punts de saviesa d'aquelles converses. Quant a això, puc referir un episodi que em va fer intuir alguna cosa del plantejament fonamental de l'arquebisbe Bergoglio en el camp pastoral. Havia sabut que ell, quan se'l convidava a una celebració no feia servir mai un vehicle seu o d'altri per anar al lloc de la celebració: en el moment oportú, sortia de la seva habitació (potser amb la mitra sota el braç), agafava un mitjà públic i arribava a destí. En una de les primeres visites, em vaig sentir *autoritzat* a dir-li –tenint en compte la confiança demostrada–: «Eminència, per què ho feu així? Sou una autoritat ben coneguda, amb un càrrec públic. Als mitjans públics es pot tro-

bar amb algú que el molesti demanant-li una recomanació o li faci crítiques o, pitjor, que l'insulti...» Ell va somriure, i em va respondre: «Però a mi m'agrada estar enmig de la gent».

El vaig tornar a veure al Conclave del 2005, quan fou elegit el papa Ratzinger (jo hi vaig entrar com a Secretari del Conclave; això és un càrrec que pertoca al Secretari de la Congregació per als Bisbes i només es refereix a l'organització i als aspectes logístics de l'esdeveniment), i al Conclave de març de 2013, en el qual participava a les votacions. Lògicament, no puc dir res del que va passar en aquells dies.

De tota manera, entre els fets més significatius respecte al cardenal Bergoglio, hi ha el breu discurs que va fer en la trobada de tots els cardenals, també dels no electors (les anomenades «Congregacions Generals»), que es tenen cada matí uns dies abans de l'ingrés al conclave mateix. En aquestes Congregacions Generals, cada cardenal pot demanar la paraula per exposar les seves reflexions i propostes per al conclave: per exemple, sobre el seu desenvolupament, i les característiques i qualitats que haurà de tenir el nou Papa, sobre les principals qüestions que haurà d'afrontar i resoldre, quan sigui elegit. D'aquell discurs del cardenal Bergoglio, n'ha estat publicat, després d'un temps, el foli manuscrit on havia escrit els punts principals. Entre altres coses, al foli hi havia aquesta

El Card. Bergoglio tenia al cap quin Papa desitjava que fos elegit (un home de pregària i contemplació) i quins problemes pensava que l'elegit hauria de tractar primer per al bé de l'Església, és a dir: sortir de si mateixa, anar cap a les perifèries existencials i, podem subratllar, «la joia d'evangelitzar».

frase: «(El nou Papa) ha de ser un home que, de la contemplació i de l'adoració de Jesucrist tregui la inspiració per ajudar l'Església a sortir de si mateixa vers les perifèries existencials. A més, que l'ajudi a ser mare fecunda que visqui la dolça i consoladora joia d'evangelitzar». Aquestes paraules ja permeten veure que el Card. Bergoglio tenia al cap quin Papa desitjava que fos elegit (un home de

pregària i contemplació) i quins problemes pensava que l'elegit hauria de tractar primer per al bé de l'Església, és a dir: sortir de si mateixa, anar cap a les perifèries existencials i, podem subratllar, «la joia d'evangelitzar». Aquestes darreres paraules, com és palès, constitueixen l'incipit del seu document programàtic *Evangelii Gaudium (La Joia de l'Evangelí)*, publicat el novembre del 2013, any del mateix Conclave.

En efecte, l'elecció del papa Francesc va anar acompanyada per una gran onada de joia. El clima del Conclave de març de 2013 era molt pesat, segons molts. Érem enmig d'unes circumstàncies excepcionals i preocupants: la renúncia inesperada de Benet XVI; la ventada del ressò de molts casos de

*El cardenal Monterisi a les Jornades de Castellada de l'any 2019.
Foto: Florentino Ysern/ Jornades Castellada.*

pedofília per part del clergat dels Estats Units i després descoberts a Europa; i, després, els escàndols de l'IOR, el gest sense precedents d'un que fotografià documents de sobre la taula del Papa per donar-los a un periodista; hi va haver l'escàndol del cardenal d'Escòcia, que va demanar no participar al Conclave –potser el primer cas a la història dels conclaves– per les lamentables acusacions d'immoralitat revelades en aquells dies; el Pare cardenals hagueren de votar per consentir tal absència.

Un esclat de joia

Amb la notícia de l'elecció del nou Papa, es va produir un veritable esclat de joia en tots, per l'alliberament d'aquell clima opressiu: entre els cardenals, els qui es trobaven a la Plaça de Sant Pere i després en tota l'Església. I, tanmateix, no pas tots coneixien l'Elegit; però ell va manifestar a la multitud tot seguit aquell tarannà cordial quasi familiar (recordeu la salutació «bona tarda!», la primera paraula que va pronunciar com a Papa) que va conquerir l'ànim de la gent, comunicant seguretat, una gran serenitat i sentiments d'esperança.

Ara podem dir que allò no va ser un canvi momentani, un passar de la tristesa a la joia. Des d'aleshores, sempre les trobades amb el papa Francesc amb la gent o amb grups especials continuen suscitant sempre

manifestacions de veritable felicitat i sentiments d'afecte i de confiança. Tot i això, malgrat les recents crítiques contra el Papa, que apareixen en les informacions dels diaris, constatem que no s'ha esgotat pas el clima festiu de les trobades. El papa Francesc sap parlar amb un llenguatge senzill, directe, entenedor per a tothom; entra en contacte immediat i cordial amb tota classe d'homes i dones, dels menuts als adults, de les persones cultes als qui són menys afavorits. Si ens demanem les característiques, les qualitats que fan el papa Francesc acollidor i simpàtic a tantes persones, potser podem conjecturar-ne aquestes dues: la seva mansuetud i la seva joia.

En efecte, en la seva primera aparició davant d'una gentada, i en les trobades amb grups i amb persones singulars, tot seguit es manifesten la seva autenticitat i humilitat, que el fan senzill, com *un de nosaltres*, un home de bona ànima, en el parlar i fer-se proper amb cordialitat i tendresa.

En segon lloc, es veu que té una innata i constant serenitat d'ànim. Mostra sempre un sentit positiu de la vida. Moltes vegades es nota com sap amagar les preocupacions que li han de produir els assumptes de l'Església i del món que farien tremolar el pols d'algunes persones responsables. El nostre Papa és capaç de vèncer la tristesa; o, com a mínim, no la mostra mai.

Si ens demanem les característiques que fan el papa Francesc acollidor i simpàtic a tantes persones, potser podem conjecturar-ne aquestes dues: la seva mansuetud i la seva joia.

Ben al contrari, en les maneres i moments adients, sap fer broma i veure els aspectes irònics de les situacions. Bàsicament, és una persona que té alegria i que dona alegria. Podria citar diversos episodis en els quals, a l'inici d'una conversa, per una notícia o pregunta, el papa Bergoglio ha contestat amb una broma divertida... Els anglosaxons dirien que té un fort «*sense of humour*».

En aquest sentit –per l'actitud sempre serena, i també alegre, bromista, del Sant Pare–, he sabut que diversos amics seus i coneguts han notat el canvi notable del seu ànim amb la seva elecció al papat. Diuen que a Buenos Aires molt sovint semblava més aviat preocupat; en canvi, de Papa s'ha mostrat sempre serè i distès.

Periodistes del Centre Televisiu Vaticà van constatar el canvi produït «durant el trajecte de la Capella Sixtina al balcó central de la basílica de Sant Pere»: un trajecte de quaranta passes, per qui no conegui el lloc. Havien fet les seves preses «a mig camí» d'aquell trajecte, és a dir, quan el Papa electe va entrar «amb un aspecte molt seriós i inquiet» a la capella Paulina, on va romandre alguns minuts davant del Tabernacle... Immediatament després, el varen veure sortir somrient, visiblement alleujat i relaxat, com si fos una altra persona. Després d'alguns mesos, el mateix papa Francesc ha admès, sense gaires detalls, d'haver rebut en aquell

moment una ajuda especial del Senyor. Va dir a un amic: «Quan era arquebisbe de Buenos Aires pensava que havia de resoldre un munt de problemes i em sentia aclaparat. Ara que els tinc com a Papa, veig clarament que només el Senyor els pot resoldre i ho confio a Ell».

No es pot saber exactament com aquest episodi ha pogut influir en la predicació i en la redacció dels documents del Papa Francesc en el curs del seu pontificat. Però és possible referir citacions, esments i al·lusions a la «joia» en les seves intervencions de diversos tipus. Ell en parla més àmpliament en quatre dels més importants documents fins ara publicats i als quals ens referirem breument.

Exhortació Apostòlica Evangelii gaudium

El primer document, l'Exhortació Apostòlica *Evangelii gaudium*, apareguda el 24 de novembre del 2013, és el document programàtic d'aquest pontificat. El papa Francesc proposa el plantejament urgent de fer-se anunciadors de l'Evangeli a tots els membres de l'Església Catòlica, tant als laics com als Pastors.

L'estil, les modalitats, el *sentiment* permanent, en desenvolupar aquesta acció missionera de tota l'Església haurà de ser precisament la «joia d'evangelitzar» (nn. 1-13). La primera frase del Document és: «La joia de l'Evangeli omple el cor i la vida sencera dels qui es troben amb Jesús». Tot comença amb la trobada personal de cada home amb Jesús; i cada acte del cristià a l'Església hauria de tenir la joia com a *teló de fons*. Perquè és Jesús qui allibera el batejat de tots els pecats i el fa participar de la vida divina; i així l'aparta «de la de la tristesa individualista (...), del pessimisme, de l'aïllament (...) i de l'autorreferencialitat. Amb Jesucrist sempre neix i reneix l'alegria», continua el Papa; i, per tant, dirigeix a tots els cristians una invitació apressada a cercar el Senyor de la bellesa i de la felicitat, sempre, «cada dia, sense parar».

No són cristians autèntics els qui semblen tenir un estil de «Quaresma sense Pasqua». Perquè, si coneixem íntimament Jesús, «Evangeli etern», «amb la seva riquesa i la seva bellesa, [que] són inesgotables, font constant de novetat», i si som conscients «del seu amor immens en Crist mort i ressuscitat», només podem estar joiosos.

A més, estem cridats a comunicar als germans la «bona notícia». El Papa subratlla: «El bé sempre tendeix a comunicar-se» i cada persona es fa plena en la relació amb els altres. En essència, el cristià es realitza en la plenitud de la joia, quan comunica l'Evangeli: aleshores, «viu en un nivell superior perquè la vida s'acreu donant-la i es debilita en l'aïllament ... La missió, al capdavant, és això». El Papa cita sant Pau, que escrivia: «L'amor de Crist ens

té agafats», [per això] «Ai de mi si no anunciés l'Evangelí!». I exhortava en la carta als cristians de Filipis: «Viviu sempre contents en el Senyor! Ho repeteixo: viviu contents!»

L'exhortació a defugir del pessimisme estèril es repeteix en els nn. 84-86 de *l'Evangelii Gaudium*. «La joia de l'Evangelí és aquesta i res ni ningú ens la podrà prendre», com Jesús ens ha assegurat. «Encara que ens facin mal les misèries de la nostra època», amb la desertificació espiritual produïda pels qui volen construir una societat sense Déu, «hem de dissentir d'aquests profetes de calamitats, avesats a anunciar sempre infaustos esdeveniments. Però precisament a partir de l'experiència d'aquest desert, d'aquest buit, és com podem descobrir novament *la joia de creure* (...); es necessiten sobretot persones de fe que, amb la seva pròpia vida, (...) mantinguin viva l'esperança (...) No ens deixem robar l'esperança!»

L'Evangelii Gaudium conclou amb una pregària a la Mare de Déu, «Estrella de la nova evangelització, ajuda'ns a resplendir en el testimoni de la comunió, del servei (...) l'amor als pobres, perquè la joia de l'Evangelí arribi fins als límits de la terra (...) Mare de l'Evangelí vivent, font d'alegria per als petits, prega per nosaltres. Amén. Al·leluia».

L'Encíclica Laudato si'

Aquesta encíclica, que fou publicada el 24 de maig del 2015, explica el tema de la joia en la relació de l'home amb les coses creades i la natura.

«L'ésser humà és una criatura d'aquest món, que té dret a viure i a ser feliç», escriu el Papa. La felicitat de l'home es basa principalment en valors de l'esperit, i en particular en la seva relació amb Déu i amb els germans. Però no pot prescindir de la seva relació amb el món físic. Per aconseguir-ho, cal tenir cura en primer lloc del fet que l'ambient en el qual viuen les

El Papa Francesc situa la joia en el gaudi de les coses boniques del món al nostre abast, sempre que romanguem en harmonia amb elles.

persones pugui contribuir a «un veritable progrés integral i una millora de la qualitat de vida» del mateix home (nn. 17 a 46).

La vida bona de l'home —assolir amb joia i satisfacció la seva plenitud— ha d'abastar la «salut» *de la ment*. L'ànim humà s'enriqueix sobretot amb «la veritable saviesa, producte de la reflexió, del diàleg i del trobament generós entre les persones». No n'hi ha prou amb «una simple acumulació de dades que acaba saturant i enterbolint el cap, en una espècie de contaminació mental» (n. 47). Amb aquestes paraules, l'Encíclica subratlla que a la societat actual val més la riquesa de la informació a costa de la reflexió. Per tant, s'haurien d'afavorir els temps de silenci i de meditació; en canvi, no s'hauria d'exagerar l'ús dels mitjans de

El papa Francesc prenent mate que li ofereix un sacerdot argentí, durant una Audiència a la plaça de Sant Pere. Foto: Cathopic/Mariano.

comunicació; en els últims anys, s'ha escampat una mena de *dependència* dels ordinadors, mòbils, etc. Aquest ús exagerat «ens impedeix de mantenir un contacte directe amb l'angoixa, amb la tremolor, amb l'alegria de l'altre i amb la complexitat de l'experiència personal» dels germans.

Passant més directament a la relació entre l'home i les coses creades, el Papa Francesc situa la joia en el gaudi de les coses boniques del món al nostre abast, sempre que romanguem en *harmonia* amb elles. Aquest plantejament de connexió, de *sintonia* i *harmonia* amb les coses del món es desenvolupa en el nostre ànim. Així ens ho ensenyen la Sagrada Escripura i el pensament religiós abans i després de Crist.

En els núm. 66 i següents d'aquesta Encíclica, s'hi troba una interpretació autoritzada de l'expressió «domineu la terra» (Gn 1,28). Pel Papa, cal excloure «tot domini despòtic i irresponsable de l'ésser humà sobre les altres criatures». Sant Francesc d'Assís ens dona l'exemple de com alimentar i mantenir l'*harmonia* entre nosaltres i elles. La fe en la creació i en el retorn al Déu de l'Univers, sigui de l'home, sigui de les coses creades, ens confirma que és Déu, no l'home, la principal referència de tot. Però l'home n'és l'administrador; per això pot gaudir-ne, no pas demolir. Llavors, conclou el Papa, gaudim de les criatures! I cita un document de la Conferència Episcopal del Japó: «viure amb joia en l'amor a Déu i en

L'ALEGRIA DE LA SANTEDAT

l'esperança és percebre cada criatura que canta l'himne de la seva existència» (núm. 86).

És interessant fer notar, quant a les citacions, que el Papa ha fet seva la frase següent, extreta de la *laicíssima* declaració per l'ecologia, l'anomenada «*Carta de la Terra*», esponsoritzada per l'ONU i firmada l'any 2000 per nombroses entitats i autoritzats polítics, religiosos, artistes, treballadors, d'arreu del planeta: «El destí comú (de nosaltres, els homes), ara com mai no ho ha estat en la història, ens obliga a cercar un nou inici... Que la nostra època pugui ser recordada pel desvetllar-se d'un nou respecte per la vida, per la decisió d'assolir la sostenibilitat..., per la justícia i la pau... i per la joiosa celebració de la vida» (núm. 207).

La cura de les coses creades demana un compromís personal de cadascú de nosaltres, a més del general de tota la humanitat. El Sant Pare afirma la necessitat, per a cadascun i per a la societat, de viure amb *sobrietat*, i no cedir a les urpes del *consumisme*. Recorda que «la constant acumulació de possibilitats de consumir distreu el cor i impedeix valorar cada cosa i cada moment». Després el Papa ens deixa un axioma de saviesa: «L'espiritualitat

«Caminem cantant. Que les nostres lluites i la nostra preocupació per aquest planeta no ens prenguin la joia de l'esperança».

cristiana proposa un creixement amb sobrietat i una capacitat de gaudir amb poc». (núm. 222)

I conclou així la seva Encíclica: «Juntament amb totes les criatures, caminem per aquesta terra buscant

Déu (...) Caminem cantant. Que les nostres lluites i la nostra preocupació per aquest planeta no ens prenguin la joia de l'esperança» (núm. 244). «Senyor, Inundeu-nos de pau, perquè visquem com a germans i germanes» (núm. 246).

Exhortació apostòlica Amoris laetitia

El 19 de març del 2016, fou publicada aquesta Exhortació apostòlica sobre el matrimoni cristià, com a conclusió dels dos sínodes del 2014 i del 2015 sobre aquest tema. És el document més extens del pontificat de Francesc. Té una riquesa profunda d'ensenyaments, reflexions, suggeriments sobre el matrimoni cristià. És una pena que el nucli principal d'aquest document hagi estat *enfosquit* pels mitjans; quan n'han parlat, només ho han fet de les polèmiques sobre la comunió als divorciats i tornats a casar.

No obstant això, el Papa ha fet precedir l'Exhortació de dos anys de consultes i d'intercanvis d'opinions en tota l'Església i de dos Sínodes dels bisbes al Vaticà. La seva intenció era precisament mostrar la bellesa i la joia («*Laetitia*») del matrimoni cristià fundat en l'amor. Certament hi ha hagut

fruits de la preparació i de la publicació d'*Amoris laetitia*; però em pregunto si els objectius s'han aconseguit. No és fàcil canviar a una visió positiva de la família la mentalitat molt comuna a la societat d'avui, que veu el matrimoni com *una presó* –per això, tantes separacions conjugals–, amb el sentit de la sexualitat capgirat, amb pocs fills, i dificultats per educar-los. Tanmateix, la pregària i el compromís ens han de mantenir en l'esperança que aquest canvi pot venir en un futur pròxim, no podem cedir en l'afany per redreçar la situació.

El Papa comença amb aquesta afirmació: «L'alegria de l'amor que es viu en les famílies és també joia de l'Església». I aclareix que aquesta Exhortació és abans que cap altra cosa «una proposta per a les famílies cristianes, que les estimuli a valorar els dons del matrimoni i de la família». En segon lloc, espera que, juntament amb el que l'Església està fent, pugui ajudar als qui es troben en situacions «on la vida familiar no es realitza perfectament o no es desenvolupa amb pau i joia» (núm.5).

Molts sants han vist en la Sagrada Família de Natzaret el model més elevat per a les famílies cristianes que s'afanyen a «renovar la seva esperança i la seva joia»

El *Salm* 128 és punt de partença de l'Exhortació per al discurs sobre la bellesa de la família. «Feliç tu, fidel del Senyor», és també feliç perquè té una esposa que «fruitarà com una parra», tindrà nombrosos «fills com plançons d'olivera», i una llarga vida per tal «que puguis veure els fills dels teus fills!», i, a més gaudir, de l'obra de les seves mans. L'home és «benaurat... i feliç» quan té tot això.

Però cal ser realistes: «Dono gràcies a Déu perquè moltes famílies, que són lluny de considerar-se perfectes, viuen en l'amor... segueixen endavant, tot i que caiguin moltes vegades tot fent camí». No existeix en la realitat un estereotip de família ideal, sinó un mosaic format per tantes realitats diferents, curulles *de goig, drames i somnis*. En canvi, són tristes les separacions definitives, tant per als cònjuges com per als fills.

Molts sants han vist en la Sagrada Família de Natzaret, el model més elevat per a les famílies cristianes que s'afanyen a «renovar la seva esperança i la seva joia» (núm. 65).

El Papa Francesc subratlla amb força l'*amor* com a fonament joiós de l'existència mateixa de la Família: «L'amor viscut en les famílies és una força constant per a la vida de l'Església. (...) En la seva unió d'amor, els esposos experimenten la bellesa de la paternitat i la maternitat; (...) celebren els seus moments feliços i es recolzen en els episodis difícils de la seva història de vida» (núm. 88).

L'ALEGRIA DE LA SANTEDAT

Als nn. 89 a 126 de l'Exhortació, el Papa desenvolupa una magnífica aplicació de l'amor dels esposos, *l'himne de la caritat de la primera Epístola de sant Pau als cristians de Corint*. Aquesta part acaba així: «En el matrimoni convé tenir cura de la joia de l'amor». No del plaer sinó de la joia... «que permet trobar gust en variades realitats, també en les etapes de la vida on el plaer s'apaga. Per això deia sant Tomàs que s'usa la paraula "joia" per referir-se a la dilatació de l'amplada del cor». I en fi, «les alegries més intenses de la vida les tenim quan podem provocar la felicitat dels altres» (núm. 129).

Nosaltres creiem que Déu estima l'alegria de l'home, tant en l'amor de la família com en tots els elements de la seva vida. Ell ho ha creat tot «perquè en fruïm».

Benet XVI –recorda el Papa Francesc– ja havia desfet el rumor tan escampat segons el qual l'Església, amb les seves prohibicions i manaments, «fa tornar amarga la cosa més bonica de la vida», l'amor entre els esposos. L'actual Pontífex reitera (nn. 147 i ss.) que l'Església no posa cartells de prohibició allà on es troba la joia disposada pel nostre Creador. Nosaltres creiem que Déu estima l'alegria de l'home, en l'amor de la família com en tots els elements de la seva vida. Ell ho ha creat tot «perquè en fruïm» (*ITm* 6, 17). Deixem que *l'alegria* flueixi davant de la seva tendresa quan ens proposa: «Fill meu, en la mesura que puguis, tracta't bé [...] No et privis del bon dia que passa» (*Si* 14,11.14). També una parella de cònjuges, per tant, respon a la voluntat de Déu seguint aquesta invitació bíblica: «Del dia feliç, alegra-te'n» (*Qo* 7,14). «D'altra banda, els moments de joia, el descans o la festa, i fins i tot la sexualitat, s'experimenten com una participació en la vida plena de la seva Resurrecció. Els cònjuges conformen amb diversos gestos quotidians aquest espai teològic en el qual es pot experimentar la presència mística del Senyor ressuscitat» (núm. 317 i ss.)

L'Exhortació conclou amb una pregària: «Santa Família de Natzaret, fes que tots siguem conscients del caràcter sagrat i inviolable de la família, de la seva bellesa en el projecte de Déu».

Exhortació Apostòlica Gaudete et exultate

Aquesta encíclica sobre la «crida a la santedat en el món contemporani» fou publicada el 19 de març de 2018. En llegir aquest document, diverses vegades he pensat que el Sant Pare probablement s'ha mirat ell mateix per descriure la seva tensió vers la santedat.

El Papa Francesc diu on trobar la plenitud de la *joia cristiana*, també en el difícil context del nostre temps: la serenitat, la pau i la joia de l'ànima es troben en l'esforç vers la perfecció i la santedat. «Alegreu-vos-en i celebriu-

ho» (Mt 5,12), diu Jesús a qui dona la vida per Ell. Sí, «el Senyor ho demana tot, i ofereix la vida veritable, la felicitat per a la qual hem estat creats» (núm. 1).

Déu crida tothom a la santedat, al grau més alt. Els sants proposats per l'Església han respost concretament a aquesta crida i ens donen exemple. Però el Papa subratlla la santedat *amagada* de tants fidels –i són els més nombrosos– que s'esforcen per assolir la perfecció, en els petits gestos i en la foscor de cada dia. Són «els sants de la porta del costat», que formen el teixit general de l'Església.

Per tant, el Papa ens exhorta: (Tu, cristià) «no tinguis por a la santedat. No et traurà forces, vida o alegria (...) No tinguis por d'apuntar més alt, de deixar-te estimar i alliberar per Déu. No tinguis por de deixar-te guiar per l'Esperit Sant. La santedat no et fa menys humà. (...) En el fons, com deia Léon Bloy, en la vida “existeix només una *tristes*a, la de no ser sants”» (núm, 34 i ss.).

L'Exhortació ens posa en guàrdia contra el perill de refiar-se de les nostres forces (això és pelagianisme, diu el Papa). És en la gràcia de Déu on ens sostenim: els sants defugen posar la confiança en les seves accions; recolzar-nos en el Senyor que ens sosté, és la nostra força en el combat. «Això ens invita a viure amb una joiosa gratitud per aquest regal que mai mereixerem» (núm. 54).

Però què és la santedat? Si ens fem aquesta pregunta: «Com es fa per arribar a ser un bon cristià?», la resposta és senzilla, diu el Papa: ho ha explicat Jesús en el sermó de les benaurances «Feliços els pobres en l'esperit, els misericordiosos, els pacífics...»: «Són com el carnet d'identitat del cristià». «La paraula “feliç” o “benaurat”, passa a ser sinònim de “sant”, perquè expressa que la persona que és fidel a Déu i viu la seva Paraula assoleix, en el lliurament de si, la veritable felicitat» (núm. 64 i 65).

El Papa ens exhorta: (Tu, cristià) «no tinguis por a la santedat. No et traurà forces, vida o alegria (...) No tinguis por d'apuntar més alt, de deixar-te estimar i alliberar per Déu.»

La santedat és, així, connatural amb la joia i n'esdevé un sinònim. L'Exhortació s'atura a manifestar l'efecte joios que cada Benaurança proporciona, ara o en el futur, a qui la practica. Al final, el Papa escriu: «Recomano vivament rellegir sovint aquests grans textos bíblics, recordar-los, fer-los servir en la pregària, intentar encarnar-los. Ens faran bé, ens faran genuïnament feliços» (núm. 109).

Una característica de la joia cristiana és el sentit de l'humor i del valor positiu de la vida. «El sant és capaç de viure amb alegria i sentit de l'humor. Sense perdre el realisme, il·lumina els altres amb un esperit positiu i

esperançat. Ser cristians és “el goig de l'Esperit Sant” (*Rm 14,17*), perquè a l'amor de caritat segueix necessàriament el goig (...) Si deixem que el Senyor ens tregui de la nostra closca i ens canviï la vida, aleshores podrem fer realitat allò que demanava sant Pau: “Viviu sempre contents en el Senyor! Ho repeteixo: viviu contents!”» (*Flp 4,4*).

Certament, «hi ha moments durs, temps de creu, però res no pot destruir la joia sobrenatural: s'adapta i es transforma, i sempre roman almenys com un brot de llum que neix de la certesa personal de ser infinitament estimat, més enllà de tot» (núm. 125).

La conclusió d'aquesta Exhortació és una mirada a la Mare de Déu, «la santa entre els sants: (...) Conversar amb ella ens consola, ens allibera i ens santifica». I una pregària del Papa a l'Esperit Sant per tal que «infongui en nosaltres un intens anhel de ser sants per a major glòria de Déu i d'encoratjar-nos els uns als altres en aquest propòsit. Així compartirem una felicitat que el món no ens podrà prendre». (núm. 177)

A manera de conclusió

El papa Francesc és el «Papa de la joia», com ja el defineix algun escriptor i com es manifesta en els principals documents publicats fins ara en el seu pontificat. Ho hem vist en el text precedent. Les seves paraules ens donen motius per sentir-nos participants de la *joia* de pertànyer a la nostra Església Catòlica en aquest temps i amb aquest Papa.

Ja us haureu adonat que soc un seguidor convençut i partidari de l'anomenada *línia* del papa Francesc. M'ho demana un motiu de fe: és a dir, crec que el Senyor està donant una especial assistència, una bona dosi del seu Esperit Sant al Papa, que és actualment el seu Vicari, el «*dolce Cristo in terra*». A més, he après des del seminari el sentit de *mirar d'entendre* les raons de les decisions, dels gestos i de les paraules del Papa del moment; i gairebé sempre he trobat que les puc compartir.

Acabo amb unes paraules de la famosa pregària de sant Tomàs More que el papa Francesc vol dirigir al Senyor: «Dona'm, Senyor, el sentit de l'humor. Concedeix-me la gràcia d'entendre les bromes, per tal que conegui en aquesta vida una mica d'alegria i pugui comunicar-la als altres. Així sia».

L'alegria en l'Antic Testament

Prof. Bernardo Estrada

Pontificia Università della Santa Croce, Roma

Una bona notícia pot ser més o menys important segons impliqui aspectes essencials o perifèrics de la nostra existència, però sempre comporta una alegria que ha de ser compartida amb els altres, perquè en general l'alegria és comunicativa. En el cas de la Sagrada Escripura, aquest anunci penetra en la pregonesa del cor i l'impregna de quelcom positiu i transcendent, i ens empeny a manifestar aquest joïós missatge.

David tocant l'arpa. Salteri d'Egbert, circa 977. Aquisgrà, Alemanya.

La terminologia bíblica

A la bíblia hebrea, l'alegria s'expressa mitjançant una dotzena d'arrels i vocables. Concentrarem la nostra atenció en tres que tenen una importància particular. El primer i més freqüent és שמח (*shama*), «alegrar-se», que té el seu origen en el període pre-exílic i cobreix l'espectre més ampli del camp semàntic de l'alegria. No és estrany que expressi les mateixes idees contingudes en altres vocables veterotestamentaris. El terme apareix 177 vegades, i el

substantiu שמחה (*shim ah*), derivat de la mateixa arrel, 94 vegades: en total, 271 ocasions, documentades en gairebé tots els llibres bíblics¹.

En la Bíblia dels Setanta o LXX, el terme es tradueix gairebé sempre per εὐφραίνειν «celebrar», mentre que en altres casos es troba χαίρειν, «alegrar-se», amb altres verbs com ἀγαλλιᾶν, γελᾶν, τέρπειν, ὕμνοῦν («exultar, riure, alegrar-se, gaubar-se, cantar himnes»). A la Vulgata es tradueix amb *laetare* (207x), que domina sobre altres com *gaudere* (36x), *epulare* (9x), *delectare* (4x) i altres (15x).

El verb שמח exterioritza de vegades l'alegria en cants (i així va unit a verbs de cants i poesia com ריש, רמו, ללה, הדי, הדה), dances (Jr 50, 11) i aplaudiments (Ez 25,6). Sembla, en cada cas, que el context privilegiat del terme sigui el de la festa, fent referència a banquets i invitacions. Aquesta relació amb les festes i celebracions ha fet pensar que l'arrel שמח podia derivar dels cultes cananeus de la fertilitat, units als cicles vitals de la naturalesa². Tanmateix, s'ha de remarcar que des dels profetes més antics s'ha cercat de corregir les característiques negatives de l'alegria orgiàstica: «Israel, no celebri festes ni t'alegris com els altres pobles, perquè prostituint-te t'has allunyat del teu Déu» (Os 9,1)³.

És evident que, als pobles de l'Antic Orient, hi havia un estret lligam entre el culte i les seves celebracions divertides; la joia és freqüent en les manifestacions religioses d'aquests pobles i comunitats, i Israel no n'és una excepció⁴. Gairebé noranta vegades el verb שמח i el substantiu שמחה són relacionats amb usos religiosos i culturals, una tercera part del contingut en l'Antic Testament⁵.

Com es pot veure, hi ha un seguit de conceptes que apareixen units estretament a l'alegria, com ara cantar, cridar, saltar o ballar. Tanmateix, difícilment hi trobarem alguna referència a la interioritat de la persona. Descriuen la joia espontània i simple que era present a la comunitat d'Israel, la qual es manifestava exteriorment, sense limitar-se al sentiment o afecte. Com ja s'ha vist, els LXX expressen sovint aquesta realitat amb el verb εὐφραίνειν/εὐφραίνεσθαι (246x), especialment adient per a les celebracions comunitàries. Poc freqüent en la seva forma activa, el verb indica mitjançant les formes passiva i mitjana-passiva el goig que s'experimenta en les festes i àpats, en conformitat amb l'ús del mot en el grec clàssic, que l'empra per als banquets i simposis⁶.

La segona arrel hebrea en importància és רנן (*ranan*), «exultar», que trobem 53 vegades en l'AT, de les quals 31 en un context proper i paral·lel a שמח. Hi ha un nexa estret i complementari entre els dos vocables; no podria ser d'una altra manera, ja que a Israel l'alegria s'acompanyava de manifestacions externes. El verb רנן indica el crit que manifesta la joia, tot i que algunes vegades també expressa dolor i plany (cf. Sal 17,1; 61,2; 88,3;

106,44; 119,169; 142,7)⁷, o simplement indica l'elevació del to de veu.⁸ Tant el verb com els tres substantius derivats de la mateixa arrel (38x) apareixen sovint en els salms i en els llibres poètics i, juntament amb חמָה, formen part del vocabulari cultual, tot i que no exclusivament. També חָנַח, com חמָה, es refereix a les festes com el moment més adient per manifestar l'alegria, subratllant els seus aspectes exteriors⁹. En els LXX no es troba una traducció única del terme חָנַח, que de vegades es tradueix amb ἀγαλλιᾶν (25x, gairebé totes als salms), amb εὐφραίνειν (17x, sobretot en el Deuterocanònic), amb χαίρειν i amb τέρπειν. En la resta apareixen altres verbs o expressions alternatives sense una precisa correspondència semàntica.

La tercera arrel és לִיג (gīl), 56x en la Bíblia hebrea, de les quals 46x són formes verbals i 10x en noms derivats com הלִיג (gīlah). No surt al Pentateuc ni als llibres històrics, i en canvi, és freqüent en el salteri i en la literatura sapiencial¹⁰, amb alguna presència en exclamacions dels profetes¹¹. El terme expressa l'alegria espontània, el crit abrandat. En els LXX el verb לִיג s'utilitza en la lírica sacra (23x) per expressar el fervor espiritual que comporta la proximitat de Déu, és significativa l'absència al Pentateuc. Si en el Deuteronomi la presència de חמָה era limitada i controlada, לִיג desapareix del tot, com per indicar la seva exclusió del llenguatge religiós i cultual d'Israel. En el període post-exílic, es suavitza l'actitud contrària dels primers profetes a usar el mot. S'adopta לִיג per al culte israelític i la literatura escatològica (cf. Jl 1,16; 2,23; Is 25,9; 61,10; 65,18; 66,10; Za 10,7).

Si amb חמָה es designaven tant l'alegria profana com la sagrada i les seves manifestacions externes, amb חָנַח i sobretot amb לִיג s'assenyalaven els crits forts, gairebé salvatges, que expressaven violentament allò que era per a Israel signe d'un paganisme no acceptat. Per aquest motiu, d'ordinari s'usa חמָה per referir-se als sacrificis. Amb לִיג sembla remuntar-se a una etapa antiga de la llengua, segurament cananea, i les dues apareixen de vegades plegades segons el que s'ha dit més amunt. En els salms aquests mots contribueixen a l'enriquiment del camp semàntic de l'alegria amb l'exultació, els salts i altres expressions externes de gaubança¹².

Com s'ha vist, els vocables grecs que tradueixen aquestes arrels hebrees són εὐφραίνειν, χαίρειν i ἀγαλλιᾶν-ἀγαλλιᾶσθαι. Aquest últim sembla que manifesta més assenyadament l'alegria d'Israel a la Sagrada Escripura, el goig cultual que commemora les meravelles de Déu operades en el seu poble, tant singularment com en el conjunt de la comunitat. En la Bíblia Alexandrina (72x), ἀγαλλιᾶν hi apareix només dues vegades en forma activa (cf. Sal 125,6; Lm 2,19). També s'hi troben els noms ἀγαλλιασις (19x) i ἀγαλλίαμα (21x). Tanmateix convé recordar que no hi ha un paral·lelisme precís entre la Bíblia hebrea i la grega, entre altres coses perquè, com que no existeix el text semític integral dels llibres deuterocanònics, no es possible trobar-hi les correspondències hebrees dels vocables grecs.

En la traducció dels himnes culturals –preferentment en els salms–, יָיִ es tradueix sempre, tret d'una excepció, per ἀγαλλιᾶσθαι; semblantment passa amb רָנָה, amb dues excepcions. En el cas de שָׂמַח es verifica el contrari: el verb no es tradueix mai per ἀγαλλιᾶσθαι, recurrent normalment a ὑφραίνειν-εὐφραίνεσθαι. Una de les raons que expliquen aquesta diferència pot ser la freqüència amb la qual שָׂמַח es troba unit a רָנָה i a יָיִ en el salteri. Potser el traductor ha volgut canviar per evitar tautologies o excessives repeticions, o desitja subratllar el *parallelismus membrorum* del text semític, tan usat en els salms. No sembla casual, de totes maneres, l'estreta correspondència entre יָיִ i ἀγαλλιᾶσθαι, que va més enllà d'una convergència semàntica: hi ha també una semblança fonètica que fa pensar en l'al·literació.

En grec clàssic, el verb ἀγάλλειν significa «brillar, honorar, alegrar-se»; la forma mitjana-passiva ἀγάλλεσθαι, més freqüent, vol dir «sentir-se cofoi», antònim d'«avergonyir-se», αἰσχύνεσθαι. Amb aquest sentit es troba a Heròdot i Tucídides, mentre que a Xenofont va en paral·lel amb μεγαλύνεσθαι, «engrandir-se». En Eurípides la forma activa de ἀγάλλειν va unida a la celebració en honor de la divinitat, mentre la forma mitjana ἀγάλλεσθαι es refereix genèricament al culte¹³. Una forma tardana del verb és ἀγαλλιᾶν, present només en els LXX i, a través seu, en la literatura neotestamentària i cristiana¹⁴. Segons Debrunner, ἀγαλλιᾶν sembla ser una transformació de ἀγάλλειν d'acord amb el model de «verbs de malaltia» i «deformació». Inicialment, podria significar l'ús popular d'«alegrar-se fins a la follia, sentir eufòria d'una manera gairebé mòrbida»¹⁵. En la versió alexandrina de l'AT, el verb expressa el goig cultural en honor del Déu d'Israel, anàlogament amb l'ús que en fan Aristòfanes, Eurípides i Plató. El verb està sovint unit a μεγαλύνειν, ὑψωθῆναι, καυχᾶσθαι, verbs que exalten el Senyor i manifesten la seva grandesa, el vocable al·ludeix als darrers temps, considerats globalment com una festa ritual.

Εὐφραίνειν i la seva forma mitjana-passiva indiquen l'alegria de les celebracions comunitàries. Als LXX (246x) la forma activa és menys freqüent (36x) i significa «alegrar», «fer feliç a algú». El substantiu εὐφροσύνη és abundant (164x), mentre que l'adjectiu εὐφροσύνης és un *hàpax legomenon*¹⁶ (cf. Jdt 14,9). En la forma mitjana i passiva εὐφραίνεσθαι, «alegrar-se» expressa els sentiments i el goig que s'experimenten a les festes i banquets, d'acord amb el sentit en el grec clàssic.

Una joia més genèrica s'expressa amb χαίρειν en la Bíblia Alexandrina (27x), sobretot en els Proverbis, en els últims profetes i en els llibres dels Macabeus. A diferència dels dos verbs anteriors, χαίρειν expressa tant el sentiment de l'alegria com el seu motiu: la salut, els béns que la vida ofereix, la pau. El nom derivat, χαρά, hi és 44x.

Del que s'ha dit sobre les expressions hebrees i les seves correspondències amb la Bíblia grega, se'n pot deduir que aquests termes

La victòria sobre els enemics és motiu de satisfacció. Aquí l'Arca de l'Aliança en processó al voltant de les muralles de Jericó.

comparteixen sovint el mateix camp semàntic, en el quals l'alegria és alhora interna i externa. Com a manifestació de goig i d'exultació, l'alegria indica també el sentiment que abasta l'ànima i les seves facultats. No és fàcil condensar en poques línies l'alegria en la tradició d'Israel, tot i que es pot dir que el text del salm 84,3: «Ple de goig i amb tot el cor aclamo el Déu que m'és vida», ho resumeix d'una manera paradigmàtica. Només χαίρειν pot expressar un goig que tendeix essencialment a la interiorització, evocant alhora aspectes culturals del món hel·lenístic i romà.

L'alegria a Israel

El do de la vida

A la Bíblia hi ha molts motius per alegrar-se; tanmateix, si es volguessin puntualitzar es podrien esmentar tres idees bàsiques: la contemplació de la creació com a obra divina –de la qual els salms en són un testimoni clar–, la presència del Senyor al costat d'Israel en el seu pelegrinatge i en el seu temple, i l'aliança que ha fet amb el seu poble¹⁷.

A la literatura veterotestamentària, l'alegria, unida a la crida per part de Déu, sembla comprometre més la dona que no pas l'home. Ella sovint rep

primer el missatge, ja que és la seva descendència la que haurà de dur a terme una missió específica que el Senyor li ha confiat. Motiu de goig és el naixement dels fills (cf. Sl 113, 9), i especialment el primogènit. En les diverses ocasions en les quals una dona estèril és objecte d'una mirada divina de compassió i benvolença, el naixement del primer dels fills adquireix una solemnitat especial. En aquest sentit, és emblemàtic el cas d'Abraham, que rep la promesa del naixement del seu fill Isaac, i la manera com Sara manifesta la seva joia: «Déu ha fet que jo riguéis. Tothom qui ho sàpiga riurà amb mi» (Gen 21,6). Una joia encara més gran és l'exultació d'Anna davant el naixement de Samuel, com ho palesa l'himne de acció de gràcies que pronuncia (1Sa 2,1). Aquestes dues dones expressen de manera personal el seu goig pel fruit vital amb el qual Déu ha guarit la seva esterilitat, com passa també amb Rebeca (Gn 25, 19-26) i amb la dona de Manoah, la mare de Samsó (Jt 13,23s). La crida de Déu es dirigeix a elles com a protagonistes de la història de la salvació, guarint alhora la seva esterilitat, considerada en l'antiguitat un motiu d'oprobri i vergonya.

Per descomptat, motiu d'alegria és l'esposa estimada (cf. Pr 5,18; Is 62,5), una taula parada amb un àpat abundós (cf. Tb 2,1; Est 9,17), un vas de vi, la música, el cant i la dansa. D'altra banda, la longevitat és, com diu Siràcida (Sir 30,22-27), alhora causa i efecte del gaudi. Un altre text de Siràcida 30[31],22-25: «L'alegria del cor (εὐφροσύνη καρδίας) és vida per a l'home» (22a), que, en un cert sentit, indica l'alegria a Israel, que es mou entre els dons divins i l'espera dels temps messiànics, entre motius interns i externs. Aquest passatge poètic es presenta com un paral·lelisme semític en forma de quiasme¹⁸ –en realitat, és un paral·lelisme antinòmic– amb l'esquema alegria-tristeses-tristeses-alegria. En efecte, després de la primera sentència, hiafegeix: «Anima't tu mateix i encoratja't, i aparta ben lluny la tristesa,

A la Bíblia hi ha molts motius per alegrar-se, podrien esmentar-se tres idees bàsiques: la contemplació de la creació com a obra divina la presència del Senyor al costat d'Israel en el seu pelegrinatge i en el seu temple, i l'aliança que ha fet amb el seu poble.

perquè la tristesa ha perdut molta gent i no serveix de res» (23); «La gelosia i la ira escurcen la vida, les preocupacions fan envellir abans d'hora» (24); «Amb un cor transparent (λαμπρὰ καρδία) i generós es té més gana, i també més interès pel que es menja» (25); el darrer motiu de goig és sobretot fisiològic, subratllant l'estreta vinculació entre

l'alegria i els detalls materials de la vida quotidiana, que d'aquesta manera s'allarga més. Així, es connecta amb l'inici del passatge: «la joia de l'home (ἀγαλλίαμα ἀνδρός) li allarga els dies», diu el segon hemistiqui inicial (22b). De nou, s'observa la simbiosi entre els motius interns i externs de l'alegria.

Una font de goig és també l'abundància dels fruits de la terra, especialment durant la collita i la verema (cf. Is 9,2; Sal 126,5)¹⁹. El cor, en

canvi, s'entristeix quan manquen els fruits als horts i a les vinyes (cf. Is 16,10). També és motiu d'alegria repartir la captura feta (cf. Is 9,2).

La victòria sobre els enemics és motiu de satisfacció, com en el cas de David, que retorna triomfant dels filisteus (cf. 1Sam 18,6). La joia és més gran quan s'obté l'alliberament de la dominació estrangera (cf. Jt 16,20; Est 8,17; 9,17) o quan els presoners tornen a casa (cf. Sal 126,2). Són motiu de goig nacional els esdeveniments amb motiu de la coronació del rei, representat en la figura paradigmàtica de Salomó (1Re 1,40), com ho és el govern de persones prudents i justes que procuren la pau (cf. Pr 29,2; 1Ma 14,11).

Sovint l'alegria deriva de les petites realitats de la vida quotidiana, com una mirada amable (cf. Pr 15,10), una paraula oportuna i gentil (cf. Pr 12,25), la satisfacció que s'experimenta en contemplar els fruits de la feina (cf. Qo 3,22), com succeïa amb el menjar i la beguda (cf. Qo 2,24; 3,12s). No es tracta de gaudir de la vida present *more epicureo*, sinó d'apreciar-la com un do de Déu²⁰. Per descriure en

poques paraules les característiques peculiars de l'alegria veterotestamentària, es pot dir que són una invitació a oblidar les coses negatives, les dificultats i tribulacions per agrair tot el que s'ha rebut del Creador, alegrar-se'n en el cos i en l'esperit. Per la joia de viure i pels dons que Déu atorga.

Tot i que religió i nacionalisme són dues realitats inseparables a Israel, l'alegria pels dons rebuts es manifesta en la celebració de les festes. N'hi ha prou de pensar en el retorn a Jerusalem després d'haver derrotat els filisteus.

La celebració de les festes

Tot i que religió i nacionalisme són dues realitats inseparables a Israel, l'alegria pels dons rebuts es manifesta en la celebració de les festes. N'hi ha prou de pensar en el retorn a Jerusalem després d'haver derrotat els filisteus o en l'Arca que David transporta personalment «amb goig» (החמשב, 2Sa 6,12). La festa incloïa els sacrificis, els crits de joia i la dansa, «a so de trompeta» (6,15). El goig de la comunitat d'Israel queda esplèndidament resumit en les paraules del salmista: «Avui és el dia en què venç el Senyor: alegrem-nos-en i celebrem-lo»²¹.

Entre les celebracions destaca el dissabte, dia de festa per excel·lència. A la Bíblia Hebrea va unit a l'alegria, per exemple al final d'Isaïes, en un oracle sobre les disposicions per rebre els dons divins: «Si t'abstens de treballar en dissabte i de vetllar pels teus interessos en aquest dia sant; si tens el dissabte per un dia de delícies, si el consideres un dia de glòria consagrat al Senyor; si l'honores (...), llavors trobaràs en mi, el Senyor, les teves delícies» (Is 58,13-14a).

La Pasqua és la festa de les primícies agrícoles vinculada a l'alliberament d'Egipte (cf. Es 12,21-28); tot i que hi ha altres festes, es considera una celebració primordial²². La festa dels àzims, en efecte, representa l'aliança amb Déu que ha promès al seu poble la terra i els seus fruits. I aquesta promesa s'acompleix a la terra de Canaan en recordar que Déu ha constituït allà Israel com al seu missatger i representant, i posant fi al nomadisme. La festa subratlla l'epopeia de l'Èxode, esdeveniment salvífic per excel·lència. En la primera celebració ja a la terra promesa, sota el guiatge de Josuè (Jos 5,10), s'afegeix la processó amb l'Arca de l'aliança (cf. Jos 3) i el cerimonial de la circumcisió, que es converteixen en el preludi d'un esdeveniment politicoreligiós²³. El goig de la Pasqua es descriu especialment en els textos que indiquen la seva celebració amb Ezequies, al retorn de l'exili babilònic: la festa, en efecte, dura set dies (cf. 2Cr 30,21-26), segons els preceptes de la llei (cf. Dt 16,1-8). De la mateixa manera es recorda també la festa de les setmanes, que hi està molt lligada (cf. Dt 16,9-12).

En la celebració de les festes, es fa palesa la relació entre Déu i el seu poble: les festes són un recordatori per donar gràcies, alegrar-se, ja que s'hi lloa el Senyor manifestant la seva grandesa en renovar totes les coses²⁴. Quan es donen les indicacions sobre la manera de celebrar les festes a Israel, es diu expressament que hom s'ha «d'alegrar davant el Senyor»²⁵.

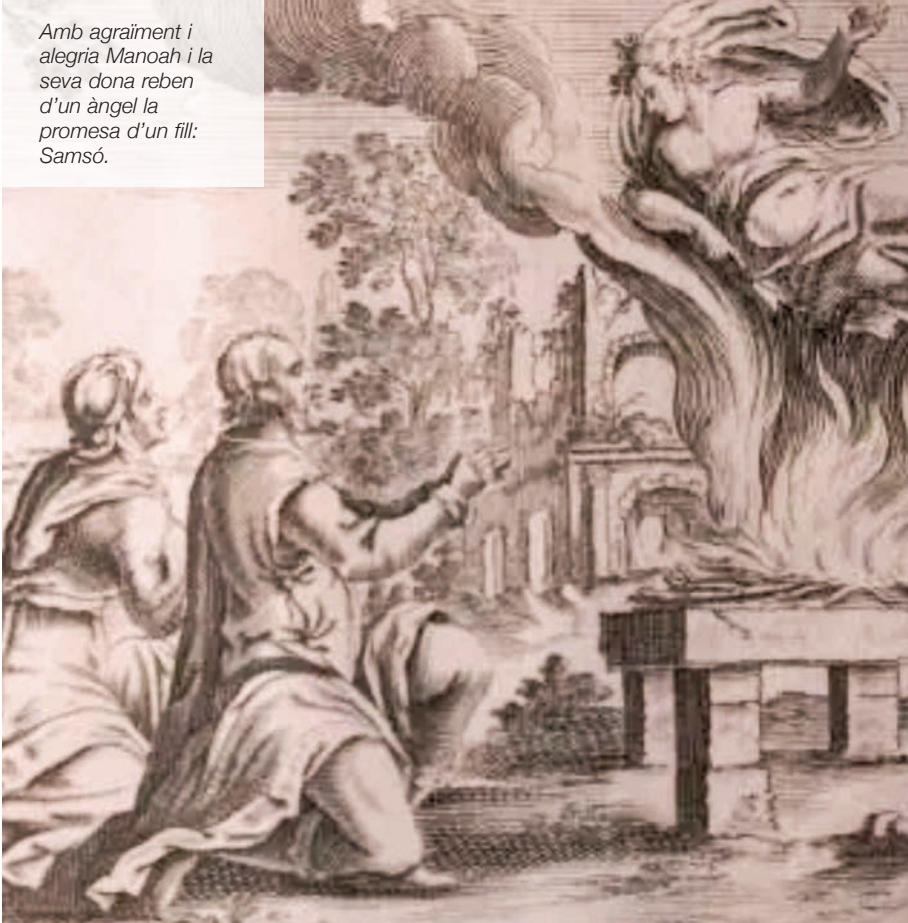
La lectura de la paraula de Déu

De tota manera, la raó més profunda d'alegria en l'àmbit de l'Antiga Aliança és que hom l'experimenta escoltant i proclamant la paraula de Déu. En els llibres sapiencials, per exemple, hi ha contínues referències a aquesta realitat; no obstant això, si volguéssim quedar-nos amb un sol text, es podria esmentar el del Salm acròstic 119: «Els qui et veneren s'alegraran en veure que espero el que has promès» (Sl 119,74).

Potser l'episodi més emblemàtic d'aquest punt de vista és la lectura del llibre de la Llei de Déu davant de la gent, que acaba de tornar de l'exili babilònic. Es pensa que, probablement en aquell moment, es va instituir la festa de les tendes (CF. Ne 8, 8-18). La celebració va durar set dies, com en el cas de la Pasqua i el vuitè dia va tenir lloc, «segons la norma, una solemne Assemblea», d'acord amb el que està escrit en la llei (CF. Dt 16, 13-17).

En aquest passatge de Nehemies, crida l'atenció el respecte a la paraula de Déu del poble reunit: Esdres llegeix i explica, mentre que l'assemblea és dempeus; els ministres, en canvi, es prostren amb el rostre en terra, davant el Senyor. Esdres, Nehemies i els levites diuen llavors al poble: «La diada d'avui és santa, dedicada al Senyor, el vostre Déu: no us lamenteu ni ploreu»; perquè «en sentir les paraules de la Llei, tot el poble plorava» (Ne 8,9). I Nehemies hi afegeix: «aneu, mengeu bé, beveu bones begudes i repartiu-ne als qui no

Amb agraïment i alegria Manoah i la seva dona reben d'un àngel la promesa d'un fill: Samsó.

tenen res preparat, perquè la diada d'avui és santa, dedicada al nostre Senyor. No us entristiu: la joia que ve del Senyor és la vostra força» (8.10).

El terme usat en aquest cas per expressar la joia és el substantiu femení הודוה (*hedwah*) que només trobem tres vegades a la Bíblia hebrea –aquí, 2 a Esdres i 1 a Cròniques–, i en totes tres fa referència al culte. El llibre d'Esdres, per exemple, diu que el poble dugué a terme la reconstrucció del temple: «D'aquesta manera, els dirigents dels jueus van poder continuar amb èxit els treballs de reconstrucció. Els encoratjaven, amb els seus missatges, el profeta Ageu i el profeta Zacaries, fill d'Idó. Van acabar feliçment la reconstrucció, d'acord amb les ordres del Déu d'Israel i els edictes dels reis perses Cir, Darius i Artaxerxes» (Esd 6,14). Després d'indicar la data en què s'acabà la restauració, el text hi afegeix que «Els israelites, els sacerdots, els levites i els altres repatriats van dedicar amb alegria (*hedwah*) el temple de Déu» (6,16). Més o menys en la mateixa època, el llibre de les Cròniques registra l'himne

d'Asaf i els seus germans: «Honor i majestat fan guàrdia davant d'ell, poder i alegria (*hedwah*) l'assisteixen al lloc on habita» (1Cr 16,27). Aquesta tercera presència del mot és encara més interessant, perquè aquí s'identifica l'alegria de servir Déu i d'escoltar la seva paraula amb la bellesa del temple. Per a l'autor, l'esclat i la glòria de Déu, la potència i la bellesa del seu estatge, es comparen amb el goig i la fortalesa. I encara més: el que sobta en aquest paral·lel és la identificació amb les realitats sensibles –majestat i bellesa– amb el conseqüent efecte interior: l'alegria que s'experimenta en contemplar-les.

Analizant els vocables que expressen l'alegria en el món hebreu, es veu que pràcticament no hi ha cap terme que no reflecteixi també un goig interior. Tanmateix el substantiu *hedwah*, tot i que poc freqüent, expressa substancialment l'alegria del cor, la que penetra fins al moll de l'os i assoleix el més íntim del sentiment humà de goig. No és casual que el terme estigui en relació amb l'escolta i la proclamació de la paraula de Déu, presentant-la així com la font més excelsa de l'alegria.

Conclusió

Per acabar, convé recordar l'alegria de la crida divina a algunes dones d'Israel, que marquen el ritme de la història de la salvació: davant seu, el Senyor desplega un projecte salvífic que semblava irrealitzable per l'esterilitat de Sara, de Rebeca, d'Anna, de la mare de Samsó... La guarició i el goig que brolla són un reconeixement de la potència i la bondat divines.

L'alegria davant el do de la Paraula i la seva escolta sorgeix en particular en el retorn de l'exili babilònic, quan semblava que Déu s'havia oblidat del seu poble. L'ocasió de tornar-la a escoltar desperta en l'assemblea un pregon sentiment d'emoció i respecte, i una felicitat que s'expressa en un plor joiós. Juntament amb això, es descobreix l'alegria quotidiana en les festes que se celebren en moments significatius de la vida i de la història d'Israel.

En definitiva, podem concloure dient que l'alegria, present en la pregària d'Israel i en els esdeveniments de l'AT en els quals es descobreix la intervenció divina en favor del poble, és una realitat que comprèn cos i esperit.

¹ Cf. Així amb el verb: Pentateuc 13x, històrics 39x, profètics 34x, sapiencials 91x, 13 G. VANONI, *שׁוּבָה*, ThWAT VII, 809s. JENNI-WESTERMANN registra tots dos termes un total de 269 vegades: DTAT II,748.

² Cf. G. VANONI, *שׁוּבָה*, 813.

³ Cf. Jc 16,23; és sobretot en el Deuteronomi on es rebutja l'atmosfera orgiàstica del cananeisme: cf. P. HUMBERT, '*Laetari*' et '*exultare*' dans le vocabulaire religieux de l'Ancien Testament, RHPPhR 22 (1942) 200s.

⁴ Vegeu la invitació del Senyor a alegrar-se en les festes. Dt 16,14.

⁵ Cf. P. HUMBERT, *'Lætari'*, 189.

⁶ Segona part dels banquetts grecs i romans, en els quals els comensals bevien, cantaven poemes conivals (escolis), recitaven poesies o conversaven. Vegeu l'entrada de la Gran Enciclopèdia Catalana (Nota del Trad.).

⁷ Vegeu 1R 8,28; 22,36; Jr 7,16; 11,14; 14,12.

⁸ Cf. Pr 1,20; 8,3 i par., on נָרַךְ asumeix el significat d'alçar la veu a les assemblees i a les places.

⁹ Cf. J. HAUSMANN, נָרַךְ, ThWAT VII, 539.

¹⁰ Cf. C. BARTH, לֵיג, ThWAT I, 1014.

¹¹ Cf. C. WESTERMANN, *Esultare*, DTAT I, 360. N'hi ha prou de pensar en Za 9,9 i en So 3,17.

¹² Cf. P. HUMBERT, *'Lætari'*, 213s.

¹³ Cf. R. BULTMANN, ἀγαλλιάω κτλ., GLNT I, 52.

¹⁴ Cf. H.G. LIDDELL, R. SCOTT, *A Greek-English Lexicon*, Oxford ⁹1961, *in loc.*

¹⁵ Cf. F. BLASS, A. DEBRUNNER, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Göttingen 161984, 73; cf. també pp. 6 e 255. Alguns d'aquests verbs són ναυτιᾶν, κοπιᾶν, ἀγωνιᾶν, ἰλλιγιᾶν, etc.

¹⁶ Paraula o expressió que apareix documentada només en un sol exemple (Nota del Trad.).

¹⁷ Cf. B. ESTRADA, *Lieti nella speranza. La gioia nel Nuovo Testamento*, EDUSC, Roma 2001, 28-45.

¹⁸ Figura retòrica consistent en l'acostament de dos membres conceptualment paral·lels, però de manera que els termes del segon estiguin disposats en l'ordre invers dels del primer (Nota del Trad.).

¹⁹ «També la gent de les regions veïnes, fins i tot d'Issacar, Zabuló i Neftalí, van arribar amb ases, camells, mules i bous, carregats de queviures: farina, pans de figues, panses, vi, oli, vedells, anyells i cabrits en abundància, perquè Israel estava de festa» (1Cr 12,41). Aquí, com en la longevitat, hi ha una relació de recíproca causalitat. En el text es diu que els aliments es porten perquè «Israel estava de festa», una alegria que, alhora, també procuren les menges.

²⁰ Cf. P. DACQUINO, *La gioia e l'aldilà nella Bibbia*, Conc. 4 (1968) 31.

²¹ Sl 118,24, amb les arrels שמח y ליג.

²² De l'Esclatúra es dedueix que la Pasqua representava inicialment un ritus unit a la casa i al cap de família. É. OTTO, T. SCHRAMM, *Fest und Freude*, Kohlhammer, Stuttgart 1977, 11.

²³ La Pasqua a l'inici era probablement diversa de la festa dels àzims: amb la primera, s'hauria evocat l'alliberament d'Egipte i la salvació dels primogènits d'Israel, mentre que amb la segona s'hauria celebrat la collita del gra a la terra donada per Déu i l'expulsió dels enemics de la terra de Canaan: cf. E. OTTO, T. SCHRAMM, *Fest und Freude*, 9-38.

²⁴ Cf. B. REICKE, *Diakonie, Festfreude und Zelos*, Lundequistska Bokhandeln, Uppsala 1951, 167s.

²⁵ Cf. Dt 16,11.14s. La forma verbal es sempre תשמחו («i t'alegraràs») que en grec es tradueix amb καὶ εὐφρανθήσῃ, el verb més adient per indicar festes i banquetts («celebra la festa»).

La salutació de l'Anunciació (Lc 1,26-38), hom la veu com a fórmula joiosa que obre les portes a l'acompliment messiànic. FOTO: Anunciació Fra Angelico, 1428.

L'alegria en la Nova Aliança

Prof. Bernardo Estrada

Pontificia Università della Santa Croce, Roma

mail: bestrada@pusc.it

Considerant la Paraula de Déu com a font d'alegria, serveix com a punt de referència la frase de Romans 12,2 «joiosos en l'esperança».

El Fill de Déu ha vingut a la terra per salvar el gènere humà del pecat, de la mort i del poder del maligne. En el moment en què es manifesta la vinguda del Messies, la resposta de la fe s'engrandeix i els horitzons de l'esperança s'eixamplen, curullant els seus destinataris d'una joia que ve de dalt. Un dels trets característics de la Sagrada Escripura, enmig de la multiforme varietat dels seus llibres, és precisament aquesta alegria originada en la participació dels fruits de salvació que Crist ha portat a la humanitat.

L'alegria en el Nou Testament: anàlisi del lèxic

També aquí l'estudi de la terminologia ens subministra la base lingüística per a l'anàlisi dels textos. De particular ajuda és la *versió dels LXX* que, fent-nos veure l'ambient sociocultural i el clima religiós d'Israel, constitueix el marc literari del *Nou Testament*. L'anàlisi es concentrarà en els termes *χαίρειν/χαρά*, *ἀγαλλιᾶν/ἀγαλλίασις*, *εὐφραίνειν/εὐφροσύνη*.

En el Nou Testament, l'arrel més freqüent per indicar alegria és *χαίρειν/χαρά* (74x el verb, 59x el substantiu). L'etimologia del terme sembla més afí al camp profà que no pas al religiós¹: en la filosofia grega, el nom *χαρά*, «goig», no es distingia substancialment de «plaer», *ἡδονή*², igual que en el món hel·lenístic. Per als estoics, la *χαρά*, era un component de la *ἡδονή*, un dels quatre sentiments fonamentals de la persona³. La salutació *χαίρειν* surt dues vegades als *Fets*, mentre que l'únic text amb el qual s'inicia és la *carta de Jaume*; la fórmula no apareix al *Corpus paulinum*. Les cartes de l'Apòstol comencen, en canvi, amb *χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη*, «gràcia i pau a vosaltres», que mostra la relació entre *χάρις* i *χαρά*⁴. Aquesta gràcia evoca el *χαίρειν* de la salutació epistolar grega, popular en el món hel·lenístic i romà que es difon en el primer cristianisme.

També surt al NT el verb *εὐφραίνειν* (14x), sobretot a *Lluc – Fets* (8x), i el substantiu *εὐφροσύνη* (2x), exclusiu de *Fets*: sovint el verb cedeix el lloc a *χαίρει*, més freqüent i, alhora, més ric teològicament⁵. Com als *LXX*, també aquí és usual la forma mitjana-passiva *εὐφραίνεσθαι*; una vegada a *2Co 2,2* trobem la forma activa «alegrar». El goig al qual es refereix *εὐφραίνειν-εὐφραίνεσθαι* contempla les relacions internes en grups i comunitats; així s'entén l'alegria de trobar-se plegats⁶: d'aquí l'ús del verb *εὐφραίνεσθαι* per

indicar el goig espiritual en les celebracions culturals (3x a *Ap*). Potser l'aspecte més significatiu sigui el vincle de comunió que s'expressa entre Déu i l'home⁷.

Amb la mateixa freqüència global (16x: 11x el verb i 5x el substantiu), es troben els vocables ἀγαλλιᾶν/ἀγαλλίασις que, sense deixar d'assenyalar l'alegria profana, expressen un motiu sobretot religiós⁸. El seu objecte és l'acció de gràcies, la celebració de les festes per una especial ajuda divina i, en particular, per la dimensió escatològica de la salvació (cf. *1Pt* 4,13; *Gd* 24; *Ap* 19,7). Com en la *Bíblia Alexandrina*, la forma activa és escassa –només dues vegades–, mentre que sí que és freqüent la forma mitjana–passiva ἀγαλλιᾶσθαι. A l'Església antiga ἀγαλλιᾶν i sobretot ἀγαλλιᾶσθαι, indicaven els desitjos i aspiracions escatològiques de la comunitat, como ara reunir-se al voltant de la taula eucarística en *Ac* 2,46. Encara que cada autor ho fa a la seva manera, *Lluc* i *Joan* remarquen més l'alegria escatològica (cf. *Ac* 5,40-42; 8,5-8 i *Jn* 14,27-31; 16,20-24)⁹. El verb ἀγαλλιᾶν-ἀγαλλιᾶσθαι i el substantiu ἀγαλλίασις no apareixen en el lèxic paulí, en el qual, segons l'opinió d'alguns, hauria estat substituït per καυχᾶσθαι, que té el primer sentit de gloriar-se. Absent en *Marc*, i present en *Mateu*, una vegada.

La Nativitat

Si no es té en compte la salutació de l'Anunciació (*Lc* 1,26-38), que hom veu com a fórmula joiosa que obre les portes a l'acompliment messiànic, l'episodi de *Lc* 2,1-14 és la primera manifestació d'alegria que impregna els escrits neotestamentaris. Aquesta té el seu origen en el Fill, Paraula de Déu que es fa home, encetant així la salvació definitiva de la humanitat. L'escena està il·luminada per dues llums; d'una banda, la il·luminació profètica que guia l'acompliment dels oracles; de l'altra, la perspectiva apocalíptica que resplendeix en el rostre de Crist (cf. *2Cor* 4,6). La convergència de totes dues revela que el Nen del pessebre és el Messies promès, el qui curulla les aspiracions del gènere humà en espera de la redempció. L'esclat que envolta els pastors que acampen al ras és la premissa d'allò que s'anuncia: la gran alegria messiànica és a punt de començar¹⁰. L'anunci de l'àngel mostra que la Paraula encarnada ve a habitar amb els homes «No tingueu por. Us anuncio una gran alegria (εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην), que ho serà per a tot el poble» (*Lc* 2,10).

El substantiu χαρά de l'àngel s'acompanya –com en el cas del mags a *Mc* 2,10– de l'adjectiu μεγάλη, «gran». En aquest cas, la gran alegria es comunica en primer lloc a Israel, com Gabriel ho havia anunciat a Zacaries a *Lc* 1,16s, que ho recorda a 1,68-79. Els pastors representen, en canvi, els futurs

destinatari de la salvació. Però el missatge no resta només a Israel, segons l'expressió «a tot el poble», παντι τῷ λαῷ, de Lc 2,10 i per l'himne de 2,14, en el qual la pau es manifesta als homes en què Déu es complau, ἀνθρώποις εὐδοκίας, els destinataris del missatge diví¹¹.

El to joiós es nota en el verb εὐαγγελίζεσθαι, que no es limita a un anunci genèric. Es tracta de la «bona nova» albirada en els salms i proclama per *Isaïes* (Is 40,9; 52,7; 60,6; 61,1)¹². L'alegria escatològica ve després, en l'himne messiànic de 2,14, que comporta la glòria (δόξα) als cels i pau (εἰρήνη) a la terra. Les facetes de la salvació que

contenen la pau εἰρήνη, unida retrospectivament al naixement del Baptista, són el perdó dels pecats (Lc 1,77) i la llum del sol naixent que esvaeix les tenebres (1,78s). El

«El motiu d'aquesta gran alegria és el naixement de Jesús. L'adverbi «avui», denota una realitat que alhora indica l'inici de la salvació».

«príncep de la pau» (Is 9,5) porta, en efecte, prosperitat, seguretat i harmonia¹³, un ambient en el qual Déu troba l'ésser humà i l'omple d'un entusiasme joiós que es projecta en el futur de la seva pròpia existència¹⁴.

El motiu d'aquesta gran alegria és el naixement de Jesús. L'adverbi σήμερον, «avui», denota una realitat que alhora indica l'inici de la salvació¹⁵. El títol σωτήρ, «salvador», que s'atribueix a Déu en els LXX, s'aplica ara al seu Fill. Tot i que *Lluc* tingui al cap l'ús del terme en l'ambient hel·lenístic i romà –en el qual l'adjectiu es referia als sobirans i herois divinitzats–, l'origen del mot és jueu¹⁶. L'accent messiànic és evident ja que s'uneix a la «ciutat de David», d'on prové la nissaga del Salvador. La darrera expressió del missatge és el sorprenent apel·latiu Χριστὸς Κύριος, «Messies Senyor» que reflecteix l'ambient palestí: l'estat constructe de la llengua hebrea és la millor manera d'explicar-ho (messies del Senyor, χριστὸς κυρίο, segons l'ús sintàctic hebreu¹⁷). L'evangelista presenta aquí Jesús com a Messies i Senyor, a jueus i pagans. Aquests elements posen de relleu l'alegria com a realitat escatològica, fruit d'una salvació que es fa present amb el naixement del Fill de Déu¹⁸.

L'anunci és precisament εὐαγγέλιον, «bona nova», tot i que l'abast semàntic del terme és més ampli: pertany al lèxic dels emperadors romans que es consideraven senyors i salvadors del món. Els seus decrets s'anomenaven «evangeli», encara que el seu contingut no fos del tot agradable (p. ex., una condemna a mort). Si els evangelistes segueixen *Marc* per tal de designar amb aquests noms les paraules i els fets de Jesús, és perquè –com anota Ratzinger– es tracta d'un missatge de gran abast. L'evangeli no és una manifestació de la pròpia autoritat sinó també l'anunci d'un esdeveniment salvífic: no és només una paraula sinó també una realitat¹⁹. L'eficàcia del missatge i dels seus fruits comença a aparèixer quan s'acull la bona nova del Messies. Tot i que la seva manifestació plena serà a la fi dels temps, el regne ja està present en les paraules i obres de Jesús.

La presència del Salvador és la causa de l'alegria que amara les narracions de la infància en *Lluc*. Una mirada més amatent a aquests relats permet veure que són com una *ouverture* solemne i festiva de tot el *Tercer Evangeli*, on els moments de goig marquen la dimensió salvífica de la nova aliança. La vida i la missió de Jesús es realitzen fent la voluntat del Pare (cf. *He* 10,5-7), mostrant aquesta unió i coneixement mutu: «T'enalteixo, Pare, Senyor del cel i de la terra, perquè has revelat als senzills tot això que has amagat als savis i entesos. Sí, Pare, així t'ha plagut de fer-ho. El Pare ho ha posat tot a les meves mans. Ningú no coneix qui és el Fill, fora del Pare, i ningú no coneix qui és el Pare, fora del Fill i d'aquells a qui el Fill el vol revelar» (*Lc* 10,21-22; 11,25-27). Aquestes paraules són una de les manifestacions més clares de l'amor i compenetració que existeix entre Jesús i el Pare²⁰. La missió del Fill consisteix a revelar als seus deixebles aquest 'corrent' de coneixement i d'amor entre tots dos. El passatge tot just citat s'inicia dient que Jesús era «ple de la joia de l'Esperit Sant», mostrant l'íntima unió entre vocació i revelació, entre coneixement de la voluntat divina i identificació de la pròpia vida amb el projecte diví.

La Paraula anunciada a Tessalònica

A l'inici de la *Primera carta als Tessalonicencs* (*1Ts* 1,1-3), Pau dona gràcies a Déu per la seva comunitat, de la qual recorda la fe, l'amor i l'esperança en el Senyor. L'eficàcia de la predicació es concreta en el fet que els tessalonicencs acceptaren l'Evangeli i es convertiren a la fe. Alhora és el primer testimoni de l'evangelització d'una comunitat on destaca l'acció salvadora de la gràcia de Déu, operant en la persona de l'Apòstol i en la seva activitat missionera. Aquest és potser l'únic passatge del *NT* en el qual s'entrellacen harmònicament, en una atmosfera de joia, la predicació de l'Evangeli i la crida a la comunitat que l'accepta de gust, fins el punt d'arribar a ser ella mateixa anunciadora de la Paraula Divina: «Gràcies a vosaltres ha ressonat la paraula del Senyor. I no solament a Macedònia i Acaia, sinó que la fama de la vostra fe en Déu ha arribat a tot arreu, de manera que no cal que en diguem res més» (*1Ts* 1,8).

Respecte a l'estada a Tessalònica, els *Fets* narren que, després de tres dissabtes predicant a la sinagoga, «alguns d'ells van quedar convençuts i s'uniren a Pau i Siles, juntament amb molts grecs que ja adoraven l'únic Déu i amb no poques dones distingides» (*Ac* 17,4). Això fa veure una certa consolidació de l'església local quan l'Apòstol escriu la seva primera missiva. El text de *1Ts* 1,2-10 és un passatge d'agraïment que, amb l'escatologia, constitueixen els punts focals de la carta: de fet, l'acció de gràcies torna a sortir a 2,13 i 3,9²¹, servint de marc a dos temes: l'eficàcia de la Paraula que els ha transformat en imitadors de Pau i, per contrast, el seu allunyament i absència, alleujats per la visita de Timoteu i les bones notícies que dugué a Corint.

L'èsser humà, en la seva trobada amb Déu, se sent interpel·lat pel seu Senyor, un Pare misericordiós, just i bo. FOTO: Crist ressuscitat rescata Adam, Fra Angelico, 1428.

S'ha dit amb raó que els primers tres capítols descriuen la situació existencial de Pau i la seva església a Tessalònica; aquesta experiència evocativa es difon temàticament per tota la carta²². Els records de Pau no són abstractes, fruit de reminiscències puntuals, sinó una experiència global on, més que ensenyaments, hi ha una comunicació vital²³.

A 1Ts 1,5 Pau diu: «us vam anunciar l'evangeli no tan sols amb paraules, sinó també amb obres poderoses i tota la plenitud de l'Esperit Sant. Ja sabeu el que vam fer per vosaltres quan érem a Tessalònica». L'Evangelí arribà a ser per a ells no només λόγος, «paraula», sinó també δύναμις, «potència». L'aorist ἐγενήθη denota el passiu diví, una acció que prové de la virtut de l'Esperit Sant. En efecte, la mera saviesa humana seria ineficax. L'agraïment es reforça amb el participi μνημονεύοντες, recordant que la resposta a l'Evangelí no va restar només en paraules, sinó també en testimoni de la gràcia.

Per a Pau, l'Evangelí és alhora personal i de Déu, de l'Esperit. Segons els paràmetres humans, aquest missatge hauria produït més ironia que interès. Tanmateix, l'anunci alliberador del *Kerygma* els féu arribar a ser homes i dones nous, com es dedueix del ὅτι en 1,5, que deixa percebre la potència de l'Evangelí i els seus resultats en la comunitat, fruit de la gràcia divina. En primer lloc, els recorda la seva vocació: «Per part vostra us heu fet imitadors

meus i del Senyor, acollint la paraula enmig de moltes tribulacions, plens del goig de l'Esperit Sant» (1,6). La expressió inicial και υμεϊ , «per part vostra», es de gran impacte perquè passa de l'acció de Déu a la seva recepció, a la imitació. El vocable μιμητής, «imitador», apareix 6x en el NT només en *Pau* i en *He*, i enfonsa les seves arrels en la tradició veterotestamentària²⁴. El μιμητής no és un èmul superficial sinó qui acull la paraula, i es deixa emmotllar per ella, configurant-se en aquest cas amb Crist, encarnant la imatge de servent sofrent com ho fa Pau²⁵. Tribulació i alegria acaben en l'Esperit Sant fent una trilogia que sintetitza l'autèntic viure cristià.

L'església primitiva ha après de Jesús a viure l'alegria en el patiment. L'experiència existencial ensenya que estimar el dolor per si mateix no té sentit: seria una deformació psíquica. Però alegrar-se en la creu seguint les

«L'experiència existencial ensenya que estimar el dolor per si mateix no té sentit: seria una deformació psíquica. Però alegrar-se en la creu seguint les petjades del mestre significa projectar-se en el misteri de la seva passió, mort i resurrecció salvadores».

petjades del mestre significa projectar-se en el misteri de la seva passió, mort i resurrecció salvadores, sabent que al final es participarà en la seva glòria (cf. *Rm* 8,17): aquesta és la paradoxa que obre als fidels el camí de la redempció²⁶. Suportar les tribulacions amb l'alegria de l'Esperit Sant no és una obra humana sinó

efecte d'una gràcia que fa als tessalonicencs ἠγαπημένοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, «estimats de Déu», i que és motiu d'agraïment. La θλίψις, «tribulació», no és només un factor negatiu que Déu utilitza per animar la comunitat²⁷, sinó un element constitutiu del viure i actuar cristians²⁸.

El capteniment a Tessalònica va més enllà de l'ordinari. Ningú no es complau en el dolor per disposició natural. En aquest cas, el seu origen és l'Esperit, pare de la consolació i de la felicitat²⁹. L'Apòstol assenyala probablement els sofriments que han acompanyat l'evangelització i fundació de la comunitat (cf. *1Ts* 2,14; *Ac* 17,5ss), posant de relleu que la l'alegria no només supera les dificultats, sinó que sembla sorgir de les mateixes proves i tribulacions³⁰. Vivint el patiment com a part integral de l'alegria que s'experimenta en Crist, en els membres de la comunitat neix el desig d'imitar Pau. Ells són estimats del Senyor perquè han adquirit l'alegria en l'Esperit i rebut el do de l'elecció, plens d'agraïment a Déu.

Rigaux, remarquant el caràcter de l'alegria com a do de l'Esperit i fent veure la seva relació amb la tribulació, θλίψις, il·lustra aquest aspecte paradoxal del cristianisme primitiu. Déu-home, glòria-humilitat, potència-obediència, vida-mort mostren, en la seva aparent oposició, que la felicitat cristiana no és quelcom que s'aconsegueix només amb les forces naturals sinó un do de l'Esperit que acompanya els qui són cridats a imitar Crist³¹. El passatge de *2Cor* 4,7 ho confirma: «Portem aquest tresor en gerres de

terrisa, perquè quedi ben clar que aquest poder incomparable ve de Déu, i no pas de nosaltres», afirma Pau, recordant els seus patiments a Corint³².

L'alegria en la comunitat de Roma

A *Rm* 5,2-3a, hi trobem un dels pocs passatges³³ en què el verb *καυχᾶσθαι* expressa, a més del gloriar-se –que ocupa en el NT gairebé tot el camp semàntic del terme–, un goig espiritual³⁴: «Més encara: fins i tot en les tribulacions trobem motiu de gloriar-nos». La confiança es recolza en la esperança de la glòria, en el poder i ajuda de Déu, «perquè sabem que la tribulació engendra paciència; la paciència, virtut provada; la virtut provada, esperança. I l'esperança no enganya, perquè Déu, donant-nos l'Esperit Sant, ha vessat el seu amor en els nostres cors» (*Rm* 5,3b-5).

La part exhortativa de la *carta als Romans* (*Rm* 12-16) s'inicia invitant els destinataris a oferir els propis cossos «com una víctima viva, santa i agradable a Déu» i a no conformar-se amb la mentalitat d'aquest món (cf. *Rm* 12,1-2). La secció de *Rm* 12,3-8 presenta la comunitat de Roma com un cos format segons el de Crist; les circumstàncies de la seva vida quotidiana, per tant, s'han d'adaptar a aquest organisme espiritual, subratllant el caràcter carismàtic de la comunitat i la missió de cadascú al bé comú³⁵. A més, es nota la invitació de Pau a evitar la presumpció i a viure de fe³⁶. S'hi esmenten set carismes –profecia, ministeri, ensenyament, exhortació, liberalitat, lideratge, almoïna– i en la darrera apareix l'alegria. En efecte, qui exercita la misericòrdia (cf. *Tb* 1,3; 4,7; *Mt* 6,2.3.4, *Lc* 11,41) i obra en favor dels altres com el bon samarità (Lc 10,30-35), ho ha de fer amb alegria (ἐν ἰλαρότητι)³⁷. La ἰλαρότης s'entén com a qualitat interior de qui exercita la misericòrdia³⁸; aquest és l'únic passatge de la literatura paulina on el verb ἐλεεῖν es refereix a la misericòrdia humana, no a la divina (cf. *Rm* 9,15s; 11,30-32; *1Cor* 7,25, *2Cor* 4,1; *Fil* 2,27; *1Tm* 1,13.16). Qui l'exercita agraeix el do rebut de dalt i alhora experimenta l'alegria de ser generós³⁹.

La secció de *Rm* 12,9-21 continua amb consells i indicacions que deriven de l'amor i de la generositat: trenta-dues exhortacions en total⁴⁰. D'aquestes, vint-i-quatre participis (en 20 casos el verb és explícit), dos a l'infinitiu i sis a l'imperatiu, en una estructura circular⁴¹. En el vèrtex d'aquestes actituds, s'hi troba l'amor sincer, ἀγάπη ἀνυπόκριτος, expressió hel·lenística amb només un paral·lel a *2Co*⁴². A *Rm* 12,9-13 segueixen algunes parènesis particulars, sempre fundades en l'amor: s'inicia amb τῆ φιλαδελφία [...] φιλόστοργοι, «en l'afecte fratern (...) amorosos», i s'acaba amb la φιλοξενία, «hospitalitat», únic terme en acusatiu, que confereix al període una forta càrrega retòrica. Com a *1Co* 13, l'amor orienta i determina la perícopa⁴³. Es podria dir que *Rm* 12,9-13 mira als lligams dins del cos de Crist mentre que 12,14-21 es refereix a unes relacions més àmplies. El criteri de fons és: l'amor és el do diví més gran⁴⁴.

«Joiolos en l'esperança» (*Rm* 12, 12a) o per mitjà d'ella: τῆ ἐλπίδι és segurament un datiu instrumental amb un cert valor locatiu. El participi χαίροντες es refereix al «Déu de l'esperança» (*Rm* 15,13) com a font d'alegria (cf. *ITs* 1,3; *Fil* 3,1; 4,4), més fort que qualsevol patiment (cf. *2Cor* 6,10), perquè enmig de les dificultats es dirigeix la mirada vers les realitats invisibles, al sobrenatural i etern, fins i tot quan no es té res a les mans. L'esperança com a *ethos* genera el goig perquè es recolza en Déu, és una esperança que no decep (cf. *Rm* 5,5)⁴⁵, una esperança estretament unida a l'alegria escatològica.

No s'obliden les altres dues exhortacions de *Rm* 12,12: τῆ θλίψει ὑπομένοντες, «pacients en la tribulació», i τῆ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, «constants en l'oració». θλίψις és un datiu de relació o potser instrumental: gràcies a les tribulacions s'aprèn a ser pacient, amb l'esperança precedent⁴⁶. El participi προσκαρτεροῦντες, «constants», accentua la pregària i rebaixa la tensió escatològica en establir un nexa de comunicació amb Déu en l'Esperit. Aquesta tensió amb l'esperança pot ajudar a superar les dificultats⁴⁷.

A *Rm* 12,15, hi ha dos infinitius amb valor imperatiu: «Alegreu-vos amb els qui estan alegres, ploreu amb els qui ploren». En la primera frase, «alegreu-vos amb els qui estan alegres» (χαίρειν μετὰ χαίρόντων), l'infinitiu «desplegat» i l'assonància reforcen l'impacte retòric, fent pensar en el συγχαίρειν (cf. *1Co* 12,16; *Fil* 2,17s), exhortació envers els llaços de la comunitat cristiana⁴⁸. Sant Joan Crisòstom observava que és més fàcil patir que alegrar-se⁴⁹, ja que l'alegria dels altres pot ser motiu d'enveja. Un consell adreçat als membres de l'església local, per tal de no pensar en si mateixos i estimar-se mútuament⁵⁰.

Encara que es reflecteix una tradició sapiencial hebrea («No t'allunyis dels qui ploren, afligeix-te amb els qui estan afligits»: *Sir* 7,34), és l'amor el que conté aquesta parènesi paulina⁵¹. Pau exhorta a compartir els béns amb tota la comunitat, fent pròpies les necessitats dels altres i invita a practicar l'hospitalitat segons el missatge de l'Evangeli. El mateix amor s'ha de manifestar als estranys i fins i tot els que siguin hostils, obrant sempre el bé, vivint en pau i no prenent la justícia per un mateix, tot evitant una imatge massa elevada de la pròpia persona.

Conclusió

L'alegria del Antic Testament adquireix una nova dimensió quan el Messies es fa present enmig dels seus i s'acompleixen les promeses de redempció i salvació. L'alegria del NT es fixa en Jesús, el Fill de Déu, que mogut per l'Esperit Sant manifesta la seva admiració i lloança davant el Pare, que «per

L'esclat que envolta els pastors que acampen al ras és la premissa d'allò que s'anuncia: la gran alegria messiànica és a punt de començar.

FOTO: L'adoració dels Mags, Fra Angelico - fra Filippo Lippi, s. XV.

confondre els savis, ha escollit els qui el món té per ignorants; per confondre els forts, ha escollit els qui són febles als ulls del món» (1Co 1,27). I amb Ell està Maria, que en el *Magnificat* expressa el seu goig en veure's escollida com a Mare del Salvador per aquell que «ha mirat la petitesa de la seva serventa» (cf. Lc 1,48a). Són també un exemple els fidels de Tessalònica que, en el goig de saber-se cridats, han escoltat la Paraula de Déu fins i tot enmig de dificultats i tribulacions, no només per acollir-la i fer-la fructificar sinó també per transmetre-la a d'altres, sent ells mateixos evangelitzadors.

L'Evangeli comprèn tota la persona, cos, ànima i ment, tot seguint la trilogia paulina, involucrant la humanitat sencera i el seu estatge físic, el món visible, i transformant així la història. En paraules de Sant Joan Pau II, «l'Evangeli és la gran afirmació del món i de l'home perquè és la revelació de la veritat sobre Déu. Déu és la primera font de joia i esperança de l'home [...] L'Evangeli és, per sobre de qualsevol altra cosa, l'alegria de la creació»⁵². Aquesta alegria essencial enfront de l'obra divina ens fa contemplar-la amb optimisme: «El món és quelcom més que un problema a resoldre, és un misteri de goig que contemplem amb joiosa lloança», diu Francesc⁵³. Així, l'alegria de la creació es

completa i perfecciona mitjançant la salvació del gènere humà: «Què és l'home, perquè te'n recordis? Què és un mortal, perquè el tinguis present?» (Sl 8,5).

L'ésser humà, en la seva trobada amb Déu, se sent interpel·lat pel seu Senyor, un Pare misericordiós, just i bo. D'aquest mutu coneixement, en neix l'acceptació del seu projecte salvífic sobre l'home i la dona. Enfront del misteri diví i de l'abundància de dons que vessa sobre les seves criatures, apareix a l'horitzó la perspectiva de l'alegria, que sorgeix com a agraïment davant dels dons divins.

¹ SPICQ ha mostrat papirs on la *χαρά* s'experimenta en retornar a la terra d'origen, en difondre les bones notícies, en la creixuda del Nil, en les festes... Les referències religioses semblen de matriu cristiana: C. SPICQ, *χαρά* NLN II, 781s.

² Cf. PLATÓ, *Cratylus* 419b.c.

³ A la filosofia estoica, existien *λύπ* / *φόβος* i *ἡδον* / *πιθυμία*; afectes fonamentals emparellats.

⁴ Cf. H. CONZELMANN, *Χάρις κτλ.*, GLNT XV 529-532, on s'il·lustra la relació entre els dos mots amb citacions del grec clàssic i hel·lenístic; cf. W.G. MORRICE, *Joy*, DPL, 511s. K. BERGER, en canvi, diu que la relació és secundària: *Apostelbrief und apostolische Rede. Zum Formular frühchristlicher Briefe*, ZNW 65 (1974) 201.

⁵ Cf. R. BULTMANN, *Εὐφραίνω κτλ.*, GLNT III, 1205s.

⁶ Cf. S. PEDERSEN, *Εὐφραίνω*, DENT I, 1472.

⁷ Cf. F. DEBUYST, *La festa, segno di anticipazione della comunione definitiva*, Conc. 4 (1968) 1608s; S. PEDERSEN, *Εὐφραίνω*, 1473.

⁸ Cf. R. BULTMANN, *Αγαλλιάω κτλ.*, GLNT I, 54 no sembla tan clar; només Jn 5,35 tindria aquestes característiques

⁹ Més endavant, es tractaran les narracions de la infància i les paràboles de la misericòrdia en Lluç.

¹⁰ Cf. B. ESTRADA, *Gioia*, a G. DE VIRGILIO (ed.), «Dizionario Biblico della Vocazione», Ed. Rogate, Roma 2007, 382.

¹¹ Segons I.H. MARSHALL, el missatge es fa ressò dels anuncis que arriben a tot l'*oikoumene*; cf. *Commentary on Luke*, Eerdmans, Grand Rapids 1978, 109.

¹² Cf. J. NOLLAND, *Luke 1-9,20*, Word, Dallas 1989, 106.

¹³ Cf. H. SCHÜRMAN, *Il Vangelo di Luca I*, Paideia, Brescia 1983, 233.

¹⁴ Cf. E. BORCHI, *La responsabilità della gioia: prospettive lucane per la vita di ogni essere umano*, RTLU 3 (1998) 512.

¹⁵ Cf. H. SAHLIN, *Der Messias und das Gottesvolk*, Almqvist & Wiksell, Uppsala 1945, 214.

¹⁶ Cf. I.H. MARSHALL, *Luke*, 110. És l'únic cas del NT on s'anomena Jesús σωτήρ. Cf. J. NOLLAND, *Luke*, 107.

¹⁷ L'expressió és freqüent a 1-2Sa, on es refereix a Saül. Als Salms de Salomó 17,32; 18,7, i a Lm 4,20 sembla referir-se al Messies.

¹⁸ H. SCHÜRMAN fa veure la dimensió cristològica present en aquest passatge en contrast amb l'Anunciació, on la realitat està en el futur: *Luca*, 228, n. 107.

- ¹⁹ Cf. J. RATZINGER-BENEDETTO XVI, *Gesù di Nazaret*, Rizzoli, Milano 2007, 69-70.
- ²⁰ Cf. B. ESTRADA, *Il loghion di Lc 10,21-22*, dins de: G. DE VIRGILIO, P.L. FERRARI (ed.), «Lingue come di fuoco» (At 2,3). Studi lucani in onore di S.E. Carlo Ghidelli», Studium, Roma 2010, 139-156.
- ²¹ Cf. G. BARBAGLIO, *Analisi formale e letteraria di 1Ts 1-3*, dins de: M.G. ANGELINI (ed.), «Testimonium Christi. Scritti in onore di J. Dupont», Paideia, Brescia 1985, 35-56(36).
- ²² N'hi ha prou de pensar en el títol que dona H. SCHLIER al seu comentari a 1Tes: *L'Apostolo e la sua comunità*, Paideia, Brescia 1976, 17.
- ²³ Cf. P. IOVINO, *La Prima Lettera ai Tessalonicesi*, EDB, Bologna 1992, 64.
- ²⁴ Cf. P. IOVINO, *Chiesa e Tribolazione. Il tema della θλίψις nelle Lettere di S. Paolo*, Palermo 1985, 44-49. Qlla tarionza dei lo, alla situazioni dei fedeli in cui si compie l'assimilazione della parola.
- ²⁵ Terme clàssic que manca als LXX i que al NT només es troba en Pau i a He 6,12 (el verb μιμῆσθαι també a 3Jn 11); cf. W. MICHAELIS, *Μιμῆσθαι κτλ.*, GLNT VII, 265-268.273; D.M. STANLEY, *Become Imitators of Me: The Pauline Conception of Apostolic Tradition*, Bib. 40 (1959) 859-877.
- ²⁶ Cf. B. ESTRADA, *The Last Beatitude. Joy in Suffering*, Biblica 91 (2010) 187-209.
- ²⁷ A. VANHOYE, *Esegesi della prima lettera ai Tessalonicesi*, Roma 1987, 41 (pro manuscripto).
- ²⁸ Cf. *supra* el nostre comentari a l'acollida de la paraula amb joia a Mc 4,16 par; cf. B. ESTRADA, *El Sembrador. Perspectivas filològico-hermeneüticas de una parábola*, Universidad de Salamanca, Salamanca 1994, 174-177.
- ²⁹ Cf. E. BEST, *The First and Second Epistles to the Thessalonians*, Black, London 1972, 78s.
- ³⁰ Cf. H. SCHLIER, *L'Apostolo*, 29s.
- ³¹ Cf. B. RIGAU, *Saint Paul: Les Épîtres aux Thessaloniens*, Gabalda, Paris 1956, 383.
- ³² Cf. R.C. TANNEHILL, *Dying and Rising with Christ*, Töpelmann, Berlin 1967, 100-104.
- ³³ A. SCHMOLLER, *Handkonkordanz zum griechischen Neuen Testament*, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart ³1989, 277, sosté que l'únic text del NT al qual es poden aplicar les paraules llatines *esultare/esultatio* al vocable grec καυχᾶσθαι/καύχησις és el de Jm 4,16 (νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν). Però en aquesta perícopa es parla de envaniment, que no té ra a veure amb l'alegria en l'Esperit. A 1Cor 1,26-29 s'esmenta la vocació dels corintis, poc estimada pels homes però estimada per Déu, «així ningú no es pot gloriar davant de Déu» (ὁπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ).
- ³⁴ Cf. W. BAUER, K. ALAND, *Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der frühchristlichen Literatur*, De Gruyter, Berlin-New York ⁶1988, s.v. *καυχάομαι*. Un estudi més acurat es pot trobar a J. SÁNCHEZ BOSCH, «Gloriarse» según San Pablo, Biblical Institute Press, Roma 1971.
- ³⁵ Cf. J.A. FITZMYER, *Romans*, Doubleday, New York 1993, 645; X. ALEGRE, *Carta a los Romanos*, Verbo Divino, Estella 2012, 306.
- ³⁶ Cf. J.D.G. DUNN, *Romans II*, Word, Waco 1988, 719s.
- ³⁷ Cf. H. SCHLIER, *Romani*, 595 diu que es la *fides quæ creditur*; FILONE, *Spec. Leg.*, 4,74; Així ensenyava el R. Yisshaq: «si algú fa almoïna, que ho faci amb un cor alegre»; H.L. STRACK, P. BILLERBECK, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch III*, Beck, München ⁴1963, 296.

³⁸ «Presenta les ofrenes amb la cara alegre, ofereix com a cosa santa el teu delme amb alegria»: Sir 35,8.

³⁹ Cf. H. SCHLIER, *Romani*, 600.

⁴⁰ Cf. J.A. FITZMYER, *Romans*, 651; J.D.G. DUNN, *Romans II*, 736.

⁴¹ Così D.A. BLACK, *The Pauline Love Command: Structure, Style and Ethics in Romans 12,9-21*, *FilNeot* 2 (1989) 3-22.

⁴² Cf. 2Cor 6,6; L'adjectiu ἀνυπόκριτος apareix també en las cartes Pastorals, en la de Jaume i en la 1a de Pere.

⁴³ Cf. B. BYRNE, *Romans*, Liturgical Press, Collegeville (MN) 1996, 375.

⁴⁴ Cf. X. ALEGRE, *Romanos*, 308.

⁴⁵ Cf. K. BARTH, *Die Römerbrief*, Evangelischer Verlag, Zurich ¹⁰1967, 442.

⁴⁶ Cf. H. SCHLIER, *Romani*, 606s.

⁴⁷ Cf. J.A. FITZMYER, *Romans*, 654.

⁴⁸ Cf. J.D.G. DUNN, *Romans II*, 746.

⁴⁹ Cf. GIOVANNI CRISOSTOMO, *In Epistula ad Romanos homilia XXII*, 1 (PG 60,610).

⁵⁰ Cf. C.K. BARRETT, *A Commentary to the Epistle to the Romans*, London 1957, 241.

⁵¹ Cf. B. BYRNE, *Romans*, 378.

⁵² Cf. BEAT JOAN PAU II, *TRAVESSANT EL LLINDAR DE L'ESPERANÇA*, PLAZA & JANÉS, p. 21.

⁵³ FRANCESC, *Laudato Si*, LEV, Ciutat del Vaticà 2015, 12.

Busques llibres de qualitat?

Tens més de 3.000
ressenyes i valoracions
de llibres en català
al teu abast

www.temesdavui.org

Què és l'alegria?

Apunts filosòfics sobre una existència alegre

Ignasi Fuster Camp

Professor de la Facultat de Filosofia de Catalunya

¿Qui no desitja la felicitat? Escrivia sant Tomàs que «la felicitat és el bé suprem de l'home»¹. Avui, des d'una perspectiva filosòfica ens preguntem per l'essència de l'alegria. El papa Francesc desitja un anunci de la Bona Nova amb el signe de l'alegria. Certament, l'alegria és un mitjà per a l'evangelització, una qualitat de l'existència cristiana, un fruit de l'Esperit Sant –com destaca la teologia espiritual– i tantes altres coses... Però, en un moment donat, cal preguntar-se de forma directa: Què és l'alegria?

Foto: Bigstock

Preguntar sobre l'alegria

A la pregunta anterior, n'hi podríem afegir un parell més de concomitants: *Quines condicions de possibilitat són necessàries perquè es doni l'alegria en el ser humà? I encara una altra: És possible aquesta alegria per a l'existència humana?(essència - condicions - possibilitat).*

Certament –i penso que forma part de la nostra experiència– sembla que l'alegria conté quelcom de *màgic*: hi ha moments potser fugaços que un

l'experimenta, o persones que hem conegut i tenen la màgia personal de transmetre aquesta alegria. Però alhora reconeixem que l'alegria té un constitutiu genètic que forma part de la *naturalesa* d'algunes persones que són temperamentalment alegres. També el clima i l'entorn que ens envolta influeixen en aquesta constitució psíquica de la persona. Per exemple, l'art modernista del qual Gaudí és mestre, és un art particularment alegre, vinculat a la llum del Mediterrani i als colors de la natura.

Per tant, sembla que l'alegria té quelcom de màgic (és do), però també sembla quelcom inherent a la naturalesa humana (és dotació). Sigui el que sigui, l'alegria resulta un *miracle* enmig d'una humanitat envoltada de mals i tenebres... Sí, un miracle si voleu *discret*, però un miracle. ¿No és potser el miracle que més abunda a l'evangeli? Guaricions de cecs, paralítics, leprosos, endimoniats... però sobretot persones i persones que per un motiu o altre van recuperar l'alegria de viure. La història de Jesús podria ser una infinitud de conversions a l'alegria. Ara bé, ¿com pot emergir el «*novum*» de l'alegria en l'existència de l'home contemporani habitant d'aquesta era tecnològica del benestar, però alhora fràgil i vulnerable? Cal reflexionar sobre aquest miracle de l'alegria.

Amb això volem mostrar –si calgués– que la pregunta per l'alegria no és intrascendent, sinó que més aviat resulta problemàtica i d'interès general. M'explicaven en certa ocasió d'una colla que van acostar-se a la Cartoixa per celebrar la Missa i van trobar-se amb un monjo cartoixà que els va predicar sobre l'alegria. Recordaven una prèdica encesa, sublim i entusiasta. Semblava que tothom havia de sortir d'aquella celebració borratxo d'alegria. Però tot sortint un va comentar: *És tant com el monjo ens ha dit?* La pregunta sembla mostrar-nos que entre el discurs sobre la bellesa de l'alegria i l'existència real dels humans, hi ha una distància potser infinita. Encara que potser per aquell monjo cartoixà la distància s'havia reduït a zero. Però no sembla l'habitual –o dit d'una altra manera: no som cartoixans. O aquell bisbe lituà que expressava al papa Francesc: «Els nostres predecessors van donar la vida pel Crist, i nosaltres ja no experimentem l'alegria de la pregària i de la fraternitat». El Papa va lloar la sinceritat d'aquest bisbe.

Amb tot això volem concloure que l'aproximació primera a l'alegria no resulta fàcil, està sovint posada a prova, i per tant, no és evident o automàtica com sembla que la mateixa alegria demana. Qui no vol estar alegre? Tothom desitja l'alegria, però a l'hora de la veritat l'alegria sembla un privilegi només d'uns quants. La recerquem amb ànsia, però se'ns escapa misteriosament quan més a prop ens sembla tenir-la. Des d'aquest punt de vista, el ser humà seria un *perseguidor* de l'alegria. Ara bé, ¿la podem assolir?

L'essència de l'alegria

Agustí és un pensador que té molt present l'alegria. A la seva obra magna *De Civitate Dei*, considera que l'alegria no és una divinitat sinó un regal de la divinitat. Però Agustí incorpora l'element temporal i reconeix que l'alegria també és una virtut (és a dir, una conquesta, un treball, un mèrit) que dura tota una vida. Existeix una predisposició a l'alegria –fruit del treball humà– que alhora possibilita rebre el do diví de l'alegria. En el plantejament agustinianà, l'alegria és do i virtut alhora. En tot cas, la seva conquesta és una aventura que dura tota la vida. El temps de l'existència és el trànsit per apropiar-se de l'alegria, i encara en la perspectiva final de la vida eterna. Diu Agustí: «La vida serà feliç quan sigui eterna»².

Per a Agustí l'alegria se segueix del desig, del desig per excel·lència –que és l'amor–, i de la consecució del bé que el desig recerca entre temptatives d'encert o d'error. D'aquesta combinació (*desig – amor – bé*) neix l'alegria... Heus aquí una bella definició de felicitat: «Però ningú és feliç si no gaudeix d'allò que estima»³. I per al sant d'Hipona així com «el suprem bé és la font universal de felicitat»⁴, per tant «la causa de la felicitat es troba en la seva unió amb Déu»⁵. Ja que «posseir-lo (Déu) és la seva felicitat, i perdre'l és la seva desgràcia»⁶.

En el llenguatge aristotèlic i tomista, l'alegria se situa en l'òrbita de *l'apetitiu*. Efectivament, tots els apetits quan són acomplerts –i posseeixen el seu bé– comporten un gaudi. L'alegria vindria a ser el *repòs* del dinamisme inquiet dels apetits o el *premi* a la conquesta. Com la papallona que reposa feliç xuclant el nèctar de la flor anhelada. Segons aquesta visió, cada apetit tindria els seu gaudi propi i específic. La inquietud intel·lectual *s'alegra* de la conquesta de la veritat. L'enamorat *s'alegra* quan assoleix el consentiment amorós. El creador *s'alegra* en contemplar l'obra de les seves mans. En canvi, el no assoliment de la meta provoca frustració i tristesa.

Podem arribar a una certa *síntesi* o *conclusió* per tal de definir l'essència de l'alegria antropològica. L'alegria és qualsevol culminació de l'existència humana, i per tant, seria el fruit d'una existència autèntica, vertadera, *amb rostre*. L'alegria pressuposa l'harmonia entre la fita i la potència. Deia Kant que el delit és el sentiment de l'expansió de la vida⁷. En canvi, qualsevol dissonància en relació amb la naturalesa humana trencaria l'encant de l'alegria. ¿Què passaria si la papallona troba un nèctar infecte i mortal, o si el teòric és incapaç de demostrar la hipòtesi, o si l'enamorat no és correspost, o si el creador és incapaç de portar a terme la seva inspiració? Són experiències de frustració on l'alegria, si brilla, és per la seva absència.

El vitalista Nietzsche connectaria amb aquest plantejament sobre l'alegria. Si un llegeix *Així parlà Zaratustra* troba que l'element de l'alegria

travessa tota l'obra⁸. El gran sacerdot de la nova doctrina, el *Zaratustra*, destaca per la seva alegria, i en tantes ocasions es reitera que «somriugué». El somriure seria la manifestació física de l'alegria de l'esperit o de les entranyes. De fet, el *superhome* de Nietzsche, caracteritzat per la innocència, l'afirmació i la infantesa, és una existència alegre. Precisament a l'apoteosi de l'obra abans referida apareix el *Zaratustra* dalt de la muntanya de la transfiguració, envoltat d'un núvol que desprèn gotes d'amor, i acompanyat per la seva serp i la seva àliga, en una experiència que podríem titllar de quasi mística –de joia i plenitud–. És l'alegria del nou humà desvinculat de qualsevol superestructura nociva i esclava.

Crec que és significatiu llegir la carta autobiogràfica que escriu Nietzsche al seu amic *Otto Eiser* l'any 1880. Escoltem-la per entendre la presència de l'alegria en la vida torturada del pensador alemany:

«Dolor continuat; durant diverses hores al dia un sentit de semiparàlisi molt semblant al mareig que no em permet parlar; com a alternativa, atacs punyents (l'últim em va fer vomitar durant tres dies i tres nits, desitjava morir). No poder llegir! Escriure, ben poc! No tractar ningú! No poder escoltar música! Estar sol i passejar; aire de muntanya; dieta a base d'ous i de llet. Tots els mitjans interiors per esmorteir la malaltia han resultat inútils... El meu consol són els meus pensaments i perspectives... Aquesta alegria assedegada de coneixement em porta a unes alçades en què venço qualsevol martiri i abatiment en l'esperança. En conjunt, no he estat mai tan feliç en tota la meua vida.»⁹

¿No sembla Nietzsche un hindú, un budista, o fins i tot un cristià, capaç de *transfigurar* el dolor en alegria, gràcies a una fidelitat martirial a la pròpia naturalesa, és a dir, assimilant la seva naturalesa fins a les últimes conseqüències? Per a Nietzsche l'alegria és la culminació del desig, i el ser humà –com ell bellament escriu– és fletxa d'anhel¹⁰. L'alegria és la diana d'aquesta fletxa de l'existència. Tornem a Sant Agustí: ¿No és l'eterna benaurança la culminació del desig natural de Déu? Com podem veure el creient Agustí i l'ateu Nietzsche no eren tan llunyans en els seus plantejaments. En el fons són sorprenentment coincidents, sense amagar les diferències que se seguirien de l'analítica i la mesura dels anhels humans.

Algunes conclusions filosòfiques sobre l'existència alegre

- L'estat subjectiu de l'alegria sempre es refereix a una situació objectiva vinculada al ser humà i que comporta una *realització*. Qui gaudeix d'una deliciosa paella a la vora del mar, té una experiència *gourmet*. Qui es troba amb una persona de bons sentiments, pot tenir l'experiència emotiva del que significa ser bo. El sacerdot que des de la seva convicció de fe consagra l'eucaristia pot arribar a tenir una experiència de plenitud –encara que no

Foto: Bigstock

sigui estrictament sensible— sabent que està portant el Cos de Crist al món... De fet l'alegria sempre es refereix al *ser*, i per tant a les grans realitats que envolten l'existència humana: la natura, els altres i Déu. La *natura* és font d'alegria als ulls humans. Els *altres* són font d'alegria per al cor humà. Deia Feuerbach que l'home sense la dona s'esllangueix¹¹. I *Déu* és font d'alegria per al qui confia en un Ser superior. En canvi, la fúria de la natura, la indiferència de l'altre o el silenci de Déu són experiències profundament doloroses i que de vegades posen al límit la nostra existència.

- L'alegria recorre transversalment totes les instàncies apetitives o anhelants del ser humà: que són els *instints*, els *apetits* de tota mena (sensibles i espirituals), els *afectes*, i la mateixa *voluntat*. De tal manera, que quan l'instint queda satisfet un experimenta un *plaer*. O quan un desig, ja sigui corporal o bé espiritual, assoleix el seu objectiu, experimenta el *goig*. I quan un sentiment troba el seu objecte també comporta el *gaudi*. I quan la voluntat realitza el bé a través de les seves eleccions i accions experimenta, com reconeixia el mateix Kant, una *satisfacció moral*¹². Ja sigui plaer, goig, gaudi o satisfacció, tot són expressions de l'alegria que s'experimenta com a recompensa a l'anhel. De fet, els *neurocientífics* assenyalen que en la mateixa estructura cerebral existeix un eix de la recompensa que correspon al sistema mesolímbic (còrtex prefrontal orbital, encèfal, hipotàlam, amígdala, sistema nerviós autonòmic)¹³, i que és la part del cervell més antiga en l'evolució de l'òrgan.

• Una norma humanista o «imperatiu categòric en relació amb l'alegria»: *Cal respectar les petites alegries (de l'escorça) per tal d'experimentar les grans alegries (genuïnes)*. No podem fragmentar l'alegria. L'alegria brolla de la unitat d'anhels... Així, doncs, l'alegria comporta pujar la seva escala graó a graó. Començant pel graó de l'instint, continuant pel graó del desig, prosseguint pel graó de l'afecte i culminant amb el graó de la llibertat. Lògicament, des del punt de vista ètic, ha de ser una ascensió ordenada i proporcionada, evitant els desequilibris i les reduccions. Cal la seva integració moral en la persona. En aquest sentit, Agustí escrivia: «Els bens mudables encara que no són el bé suprem, amb tot són importants, ja que poden assolir la felicitat unint-se al bé immutable»¹⁴.

El darrer viatge de l'alegria

Recollim les nostres reflexions fins al moment. Existeix una alegria instintiva, una alegria anhelant i multiforme, una alegria afectiva i, finalment, una alegria pròpia de la virtut i de la llibertat. Escrivia Agustí que «l'adquisició de la virtut ja és una gran felicitat»¹⁵. A més a més, tots els actes religiosos que busquen la comunió amb Déu coronarien aquesta set de felicitat que connota l'existència humana. Malgrat tot, l'ombra del mal planeja sobre l'existència hipotèticament feliç del ser humà, frustrant amb massa facilitat i de forma

«Una norma humanista o «imperatiu categòric en relació amb l'alegria»: *Cal respectar les petites alegries (de l'escorça) per tal d'experimentar les grans alegries (genuïnes)*».

atzarosa totes les expectatives felices del cor de l'home. El *patetisme* fa acte de presència en la nostra existència. És quan el discurs sobre l'alegria ha de transcendir i enfondir les seves arrels...

L'anàlisi de l'alegria topa amb la *paradoxa*. Es tracta d'una realitat humana massa fràgil –com el delicat cristall d'una copa–. En tantes ocasions la copa de l'alegria es trenca en mil fragments de dolor i amargor. El sofriment ens envolta. La pròpia culpa ens aclapara. L'existència humana està marcada per pèrdues en cert sentit irreparables. ¿Què li podem dir a l'*estranger* que ha hagut d'abandonar la seva pàtria, a l'orfe que ha perdut els seus pares o a la vídua que lluita per viure, sola i desolada? El *Gènesi* quan parla del Paradís el contempla flanquejat per dos arcàngels amb espases de foc. Com si el regne de l'alegria fos inaccessible. Sembla que la història real del gènere humà *no sigui digna* d'aquesta alegria, per altra banda, tant preuada i anhelada.

En el món natural, els vents impetuosos, la manca d'aigua o l'absència de llum fan enfondir les arrels dels arbres. Quelcom semblant succeeix amb l'alegria. Cal *superar* la zona fosca d'una tristesa a vegades latent i d'altres ocasional. En cert sentit, cal superar una visió moralista de l'alegria i copsar la seva visió més profunda, més personal, més metafísica. ¿Com travessar la nit del món a la recerca de la llum eterna de l'alegria encara que sigui només amb

el far insignificant de la nostra petita alegria? ¿Com trobar la veritable alegria malgrat la prova certa del mal? I heus aquí la *hipòtesi* –encara que potser sigui una evidència per a la fe cristiana–: ¿no serà el mateix patiment –el dolor i la tristesa de la pròpia existència– l'aliat per a emprendre la fosca travessa que ens pugui retornar la llum de l'alegria? Autors com Schopenhauer i Nietzsche albiren aquest camí santificador i purificador del sofriment.

Però, anem per uns moments al codi cristià de l'alegria –i que té una gradació–, que són les *Benaurances*. Un pot viure amb humilitat el reconeixement del valor de l'altre; un pot conrear una mirada casta sobre l'home i la dona; un pot esforçar-se per configurar la pròpia vida segons el principi de la justícia; un pot estar disposat al perdó incondicional de l'ofensa del germà; un pot fer-se capaç de plorar davant de la misèria de l'altre... Totes aquestes *primeres* benaurances fan referència a l'alegria de la llibertat, compromesa amb el ser de la persona. «Ningú és feliç sinó el just», deia sant Agustí¹⁶. «La llibertat és una benaurança», escrivia Kierkegaard¹⁷. Però sembla que *hi manca un registre...* que potser ens revela les *darreres* benaurances –on s'anomenen els perseguits i sofrents.

«Heus aquí la hipòtesi ¿no serà el mateix patiment –el dolor i la tristesa de la pròpia existència– l'aliat per a emprendre la fosca travessa que ens pugui retornar la llum de l'alegria? Autors com Schopenhauer i Nietzsche albiren aquest camí santificador i purificador del sofriment».

Llavors, ¿com podem assolir l'alegria més profunda, aquella que és plena i eterna? Només *qui és capaç de sofrir per la veritat, pel bé, per la pròpia consciència*, arribarà a enfondir l'alegria en la seva arrel més pregona. En aquest sentit, el sofriment no és quelcom aliè al camí de l'alegria, encara que siguin contraris. Però, vist des d'una perspectiva més profunda, el sofriment seria el camí definitiu per a trobar l'alegria més pregona del ser humà, una alegria quasi indestructible i eterna. Per tant, més enllà de l'alegria que té la seva seu en la llibertat moral, hi hauria una alegria més profunda –situada en l'ordre del ser– que brollaria de la persona i que podria desvetllar incondicionalment una existència realment alegre.

Em sembla pertinent acabar aquesta exposició referint-me a l'experiència dels màrtirs. Ells van patir per la *gran Causa*. Voldria llegir la versió poètica que T. S. Elliot fa del martiri de Tomàs Becket, aquell que va tornar de l'exili a la seva Diòcesi –amb el seu Poble– per defensar els drets de Crist i de l'Església davant de les intromissions del poder civil. Ho trobareu en aquella petita però profunda obra titulada *Assassinat a la Catedral*¹⁸, digna de la nostra lectura i reflexió. I diu així (parla Tomàs Becket):

«Us penseu que soc temerari, desesperat i foll. Raoneu segons els resultats, com fa el món, per afirmar si aquesta o aquella acció és bona o

dolenta. Però esquiveu el fet. Per a cada vida i cada acte, es pot mostrar la conseqüència d'allò que és bo i d'allò que és dolent, i amb el temps es barregen els efectes de les diverses accions. De manera semblant també s'acaba confonent allò que és bo i allò que és dolent. No és el temps en què serà coneguda la meva mort. La meva decisió ha estat presa fora del temps, si volem anomenar decisió allò que tot el meu ésser accepta amb un consentiment ple. Lliuro la meva vida a la Llei de Déu, per damunt de la Llei de l'Home... No som aquí per triomfar amb la lluita, l'estratagema o la resistència. Ni per lluitar amb bèsties, sinó com a homes. Amb la bèstia, ja hi vam lluitar i ja va ser conquerida. *Ara només podem conquerir amb el patiment. És la victòria més fàcil. Ara és quan arriba el triomf de la Creu. Ara, obriu la porta. Us ho mano! Obriu la porta!*» (èmfasi afegit).

¹ TOMÀS D'AQUINO, *Summa Teològica*, I-II, q.2, a.4. La terminologia per a referir-se a l'experiència feliç és múltiple. La perspectiva filosòfica de caire essencial que adopto, intentarà manifestar la seva comuna estructura fonamental. Sabem que l'existència fàctica és tamisada per tants factors i circumstàncies que no sempre aflora el sentiment psíquic i físic de l'alegria. Però, en tot cas, l'alegria se situa en l'horitzó del bé personal i l'autèntica felicitat de l'home. La felicitat humana *hauria* de comportar alegria, encara que això no sempre resulti fàcticament possible. En la vida eterna, el gaudi, l'alegria i la plenitud seran una mateixa cosa, perquè totes tres tenen una mateixa estructura antropològica.

² S. AGUSTÍ, *La Ciudad de Dios*, BAC, Madrid 2016, XIV, 25, p. 579.

³ *Ibidem*, VIII, 9, p. 317.

⁴ *Ibidem*, XII, 1, p. 468.

⁵ *Ibidem*, XII, 1, p. 469.

⁶ *Ibidem*.

⁷ I. KANT, *Antropología*, Alianza Editorial, Madrid 2015, p. 187.

⁸ F. NIETZSCHE, *Así habló Zaratustra*, Alianza Editorial, Madrid 1993.

⁹ F. NIETZSCHE, *Brief an Otto Eiser*, Anfang Januar 1880, pp. 3-4. Recollida a L. ROMERA, *Finitud y trascendencia*, Cuadernos de Anuario Filosófico, Pamplona 2004, n. 167, p. 31 (la traducció al català és nostra).

¹⁰ F. NIETZSCHE, *Así habló Zaratustra*, cit., pp. 36-37.

¹¹ L. FEUERBACH, *La esencia del cristianismo*, Trotta, Madrid 2013, p. 201.

¹² I. KANT, *Crítica de la raó pràctica*, Edicions 62, Barcelona 2004, pp. 240-241.

¹³ J. M. FUSTER, *Cerebro y libertad*, Ariel, Barcelona 2014, pp. 173-174.

¹⁴ S. AGUSTÍ, *op. cit.*, XII, 1, p. 469.

¹⁵ *Ibidem*, IV, 21, p. 171.

¹⁶ S. AGUSTÍ, *La ciudad de Dios*, cit., XIV, 25, p. 578.

¹⁷ S. KIERKEGAARD, *El concepto de la angustia*, Austral, Madrid 1959, p. 107.

¹⁸ T. S. ELLIOT, *Asesinato en la catedral*, Encuentro, Madrid 1997, pp. 74-75 (la traducció és nostra).

El Manifiesto de la comunicación no hostil

- 1. Virtual es real**
Digo y escribo en la red sólo las cosas que tengo la valentía de decir en persona.
- 2. Se es lo que se comunica**
Las palabras que elijo relatan la persona que soy: me representan.
- 3. Las palabras dan forma al pensamiento**
Me tomo todo el tiempo necesario para expresar lo mejor posible mi pensamiento.
- 4. Antes de hablar hace falta escuchar**
Nadie tiene siempre razón, tampoco yo. Escucho con honradez y apertura.
- 5. Las palabras son un puente**
Elijo las palabras para comprender, hacerme entender, acercarme a los demás.
- 6. Las palabras tienen consecuencias**
Sé que cada una de mis palabras puede tener consecuencias, grandes o pequeñas.
- 7. Compartir es una responsabilidad**
Comparto textos e imágenes sólo después de haberlos leído, valorado, comprendido.
- 8. Las ideas se pueden discutir. Las personas se deben respetar**
No convierto a quien sostiene ideas que no comparto en un enemigo al que hay que eliminar.
- 9. Los insultos no son argumentos**
No acepto insultos ni agresividad, ni tan siquiera a favor de mi tesis.
- 10. También el silencio comunica**
Cuando la mejor elección es callar, callo.

Foto: Arxiu prelatura de l'Opus Dei.

Sant Josepmaria, home alegre i de bon humor

Miguel Ángel Monge

Capellà de la Clínica Universitat de Navarra (1982-2010)

En els anys que vaig viure a Roma, primer fent la llicenciatura i el doctorat en Teologia i després com a professor, vaig tenir la sort d'estar present en moltes reunions amb Josepmaria Escrivà de Balaguer. Guardo records inesborrables d'aquells anys llunyans (1964-1971) i un d'ells és, sens dubte, que era un sacerdot alegre, optimista i divertit, amb una simpatia aclaparadora. Al seu costat, s'hi estava de gust i un s'ho passava francament bé.

Totes les estones de conversa més o menys informal que recordo tenint-lo a la vora, eren com una alenada d'optimisme, esperança i bon humor. Tots els assistents sortíem encantats d'aquella estona que havíem estat amb ell.

Començaré amb una anècdota. A la seu central de l'Opus Dei, sant Josepmaria hi rebia moltes persones que desitjaven estar amb ell, fins i tot – comentava ell fent broma– aquells que només hi anaven per veure com era el *bicho*. En aquestes visites, sempre hi havia els seus fills i les seves filles, que viatjaven a Roma i volien visitar-lo.

En una ocasió, va arribar a Roma un matrimoni malagueny –ell, fidel de l'Opus Dei i ella, cooperadora– amb la il·lusió d'estar una estona amb sant Josepmaria. Jo els coneixia de quan estudiava Medicina a Granada i feia alguns viatges a Màlaga per atendre la incipient tasca apostòlica de l'Opus Dei en aquella ciutat (anys 1961-1964). Van assistir a la Missa que vaig celebrar i després els va rebre sant Josepmaria. En acabar l'entrevista, els vaig preguntar per les seves impressions, i l'esposa va contestar immediatament, amb el típic accent andalús: «És més alegre que tots vosaltres junts».

Efectivament, aquesta va ser la primera impressió que va rebre aquella senyora, la d'un sacerdot alegre i divertit.

Així s'han expressat també innumbrables persones que van conèixer sant Josepmaria al llarg de la seva vida. «Jo el recordo –assenyala una Germana de la Caritat que el va conèixer els anys 30 del segle passat, poc abans de la Guerra civil del 36– sempre alegre. Si hagués de destacar-ne una qualitat, crec que em quedaria amb aquesta: la jovialitat, el goig que emanava la seva persona [...]. Ens alegrava la vida amb la seva manera de ser. Sempre estàvem desitjant que arribés, en aquella època d'inseguretat i de probable i

propera persecució [...]. No vaig veure mai que es deixés endur per cap mena d'esperit de derrotisme».¹

I aquest va ser també el seu ensenyament constant: «Vivió sempre contents. També a l'hora de la mort. Alegria per viure i alegria per morir. Amb la gràcia de Déu, no tenim por de la vida, ni tenim por de la mort. La nostra alegria té un fonament sobrenatural, que la fa més forta que la malaltia i la contradicció. No és una alegria de cascavells o de ball popular. És una cosa més íntima. Una cosa que ens fa estar serens, contents –alegres, amb fonament–, encara que, alhora, de vegades tinguem el rostre sever i seriós».²

La seva alegria i bon humor van ser constants al llarg de la seva vida. Un dels seus companys en els anys d'universitat a Saragossa en va ressaltar aquest punt: «Era molt piadós, amb una pietat que em va cridar l'atenció. No era una pietat d'aquella mena que jo anomenaria carrinclona o trista. Era una pietat simpàtica, alegre, atractiva, que no només era compatible amb el seu sentit de l'humor, sinó que seria l'arrel d'una constant visió positiva de la vida».³ Ell mateix ho ressaltava: «Soc optimista; primer, perquè Déu em va fer optimista; després, perquè l'esperit de l'Opus Dei està ple d'optimisme; i després, perquè resem molt, i Déu ens escolta».⁴

El secret de l'alegria

Ja es veu que aquesta alegria no és només l'actitud pròpia d'una persona que, per temperament, és optimista –o *positiva*, com ara es diu–, sinó que té el seu fonament en una vida cristiana profundament arrelada en el sentit de la filiació divina. Un fill de Déu se sent sempre alegre i segur perquè sap que pot comptar amb el suport del seu Pare que és Totpoderós. Sant

«Era molt piadós, amb una pietat que em va cridar l'atenció. Era una pietat simpàtica, alegre, atractiva, que no només era compatible amb el seu sentit de l'humor, sinó que seria l'arrel d'una constant visió positiva de la vida».

Josepmaria va ensenyar sempre que l'alegria neix de la filiació divina i s'alimenta de l'acompliment de la voluntat de Déu: «Que s'alegri el cor dels que busquen el Senyor» (*1 Cròniques* 16, 10; cf. *Salm* 105, 3). L'alegria és conseqüència de la filiació divina, de saber-nos estimats pel nostre Pare Déu, que ens acull, ens ajuda i ens

perdona sempre. Aquest ferm ancoratge en la filiació divina el portava a dir: «Els fills de Déu, per què hauríem d'estar tristos? La tristesa és l'escòria de l'egoisme; si volem viure per al Senyor, no ens faltará l'alegria, encara que descobrim els nostres errors i les nostres misèries. L'alegria penetra en la vida d'oració, fins que no tenim més remei que prorrompre en cants: perquè estimem, i cantar és cosa d'enamorats»⁵. O, amb altres paraules: «Si ens sentim fills predilectes del nostre Pare del Cel, que això som!, com no haurem d'estar alegres sempre? –Pensa-ho».⁶

Efectivament, l'alegria és una virtut d'especial relleu per al cristià, com ha assenyalat el papa Francesc, que ha dedicat tot un document a parlar de «l'alegria de l'Evangelí». ⁷ L'Evangelí és una notícia alegre. L'anunci del naixement del Fill de Déu als pastors es va dur a terme amb aquestes paraules de goig: «Vinc a anunciar-vos una gran alegria... (Lluc 2, 10)». L'Evangelí –que significa «bona nova»– ens ensenya com la felicitat vertadera, la que perdura per sobre de les contradiccions, del dolor i de la mort, és la dels que es van trobar amb Déu i van saber seguir-lo en un lliurament generós: és l'alegria de l'ancià Simeó quan té als braços l'Infant Jesús (Lluc 2, 29-30), és el goig immens dels Mags en trobar de nou l'estrella que havien perdut en el camí de Betlem (cf. Mateu 2, 10), o l'alegria dels Apòstols quan es troben amb Crist Ressuscitat (cf. Joan 16, 22), etc.

«Es podria pensar que l'alegria només és possible quan totes les coses i circumstàncies que ens envolten són agradables, mancades de dificultats. Res més lluny de la realitat.»

Crist promet als Apòstols fer-los partícips de la seva alegria: «Jo us donaré una alegria que ningú us podrà prendre» (Joan 16, 12). Aquesta alegria, però, només és un principi, un avançament d'aquella altra a la qual hem estat cridats per Déu com a coronació de la vida terrenal. El goig d'aquesta vida no pot ser ple. Ho serà quan en la pàtria eterna posem de manera acabada el bé perfecte: «entra en el goig del teu Senyor» (Proverbis 15, 13). I aquest és també l'ensenyament de sant Josepmaria: «L'alegria dels pobres homes, encara que tingui un motiu sobrenatural, sempre deixa un regust d'amargor. –Què et pensaves? –Aquí baix, el dolor és la sal de la nostra vida».⁸

Es podria pensar que l'alegria només és possible quan totes les coses i circumstàncies que ens envolten són agradables, mancades de dificultats. Res més lluny de la realitat. Els sants ens ensenyen que es pot –i s'ha de viure l'alegria també enmig de les contradiccions de la vida. Referint-se a l'hora de la fundació de l'Opus Dei, sant Josepmaria comentava: «Només tenia vint-i-sis anys, gràcia de Déu i bon humor».⁹ Així s'expressava en recordar l'immens horitzó que s'obria davant la seva mirada el 2 d'octubre de 1928. En un altre moment, afirmava: «Per temperament, he sabut tenir habitualment el somriure als llavis i en la mirada».¹⁰ I, poc abans de morir, confessava:

«Ser sant és ser feliç, també aquí a la terra. I potser em preguntareu: Pare, i vostè sempre ha estat feliç? Jo, sense mentir, recordava fa pocs dies [...] que no he tingut mai una alegria completa; sempre, quan ve una alegria, d'aquestes que satisfan el cor, el Senyor m'ha fet sentir l'amargor de ser a la terra, com una guspira de l'Amor... I, no obstant això, no m'he sentit mai infeliç, no recordo haver estat infeliç mai. M'adono que soc un gran pecador,

L'ALEGRIA DE LA SANTE DAT

un pecador que estima Jesucrist amb tota la seva ànima. Així que infeliç, mai; alegria completa, mai tampoc. Ai, quin embolic que m'he fet!». ¹¹

Sant Josepmaria va predicar sempre la santedat amb bon humor. Un dels llibres publicats sobre ell per un sacerdot que va viure molts anys a Roma treballant al seu costat porta precisament aquest títol: *Maestro de buen humor*¹². També Pilar Urbano¹³ recull moltes anècdotes a *El hombre de Villa Tevere*, que reflecteixen el bon humor de sant Josepmaria.

El bon humor no és només qüestió de temperament, sinó de vida interior. Perquè les virtuts cristianes són virtuts alegres. Per això sant Josepmaria va prevenir: «De lluny ve l'obstinació diabòlica dels enemics de Crist, que no es cansen de murmurar que la gent lliurada a Déu és de la *encapotada*. I, malauradament, alguns dels que volen ser *bons* els fan ressò, amb les seves *virtuts tristes*. –Et donem gràcies, Senyor, perquè has volgut comptar amb les nostres vides, joiosament alegres, per esborrar aquesta falsa caricatura. –

Et demano també que no ho oblidem». ¹⁴

«Sant Josepmaria va predicar sempre la santedat amb bon humor. Un dels llibres publicats sobre ell porta precisament aquest títol: *Maestro de buen humor*».

Això de sants *encapotats* (és a dir, *tapats, grisos*) prové de santa Teresa, que pregava a Déu: «De devocions nècies i de sants de rostre insípid, deslliura'ns-en, Senyor».

L'alegria, un aspecte fonamental en el missatge de l'Opus Dei

En aquest sentit, recordo una anècdota que reflecteix aquest to divertit, alegre, fins i tot provocador, de sant Josepmaria. Era, si no vaig errat, l'any 1967, quan en el món musical triomfaven els Beatles (la seva fama es va estendre entre 1960 i 1970). En el Col·legi Romà de la Santa Creu, on vivíem més de cent universitaris de tot el món, no hi faltaven bons cantants i alguns *artistes*. Hi havia un grup musical, que, en les celebracions festives, a més dels ritmes més o menys clàssics, interpretava les cançons de moda del moment (Sant Remo, etc.), i no hi podien faltar els Beatles. Ho feien –això sí– amb vestimenta tradicional, fins i tot amb corbata. Doncs bé, sembla que va ser a sant Josepmaria a qui se li va ocórrer la idea d'aconseguir unes perruques que imitaven el pentinat que caracteritzava els membres d'aquest grup per animar les cançons. I un dia, quan vaig entrar a la tarda a la sala d'actes, em vaig quedar parat de veure un grup musical, irreconeixible, amb unes perruques molt cridaneres que imitaven els d'aquest grup, i que cantaven, gairebé embogits, una cançó dels Beatles. D'on han sortit, aquests?, em preguntava jo, perquè en un primer instant no vaig ser capaç ni de reconèixer-los, amb aquells disfresses. Tot va ser una broma, un detall divertit i faceciós, de sant Josepmaria.

L'alegria és un concepte fonamental en el missatge de l'Opus Dei. Pertany al perfil de l'home i de la dona cristians que sant Josepmaria

Sant Josepmaria durant una tertúlia a Brafa, Barcelona. Foto: Arxiu prelatura de l'Opus Dei.

dibuixa en el seu llibre *Camí*: «Vull que estiguis sempre content, perquè l'alegria és part integrant del teu camí».¹⁵ El seu ensenyament sobre aquesta virtut és molt àmpli, com manifesta, diguem-ho a tall d'exemple, que a *Solc* hi ha un capítol amb quaranta-quatre punts dedicats al tema i una cosa semblant passa en altres obres seves .

L'alegria no es deu, doncs –ja s'ha comentat– al fet que tot surti bé, sinó que es fonamenta en la confiança en Déu, que ens ajuda a superar totes les dificultats. «L'alegria és un bé cristià. Únicament s'oculta amb l'ofensa a Déu: perquè el pecat és producte de l'egoisme, i l'egoisme és causa de la tristesa. Però, fins i tot així, aquesta alegria roman en el caliu de l'ànima, perquè ens consta que Déu i la seva Mare no s'obliden mai dels homes. Si ens penedim, si brolla del nostre cor un acte de dolor, si ens purifiquem en el sant sagrament de la Penitència, Déu surt al nostre encontre i ens perdona, i ja no hi ha tristesa».¹⁶

L'alegria dels fills de Déu

Sant Josepmaria associava l'alegria a la santedat. I és que, de fet, l'alegria pertany a l'essència de la santedat. Estem contents perquè «hem conegut i cregut en l'amor que Déu ens té» (*1 Joan 4, 16*). En aquest sentit, exclamava: «Que estiguin tristos els que no es considerin fills de Déu».¹⁷ Entenia que no és obstacle per a la veritable alegria l'existència de

Sant Josepmaria durant una reunió familiar Foto: Arxiu prelatura de l'Opus Dei.

circumstàncies difícils o doloroses. L'alegria és compatible amb l'existència de dificultats, del dolor i de la mort: això és així perquè la santedat consisteix a identificar-se amb Crist i Crist el trobem a la Creu. Per això, ensenyava sant Josepmaria que «l'alegria té les seves arrels en forma de Creu».¹⁸ La conseqüència és que «ningú és feliç, a la terra, fins que decideix no ser-ho. Així avança el camí: dolor, en cristià!, Creu; Voluntat de Déu, Amor; felicitat aquí i, després, eternament».¹⁹

Per això, la vocació cristiana, fonamentada en la filiació divina, converteix els cristians en «sebradors de pau i d'alegria». Aquesta expressió era molt apreciada per sant Josepmaria: desitjava expressar que, quan es busca sincerament la santedat, s'arriba també a la pau de cor i, per tant, a l'alegria, que acaba desbordant-se en els altres: «Si vivim així, realitzarem en el món una tasca de pau: sabrem fer amable als altres el servei al Senyor, perquè *Déu estima el qui dona amb alegria* (2 Corintis 9,7). El cristià és un més en la societat; però del seu cor en brollarà el goig perquè es proposa complir, amb l'ajuda constant de la gràcia, la Voluntat del Pare».²⁰

El cristià proclama el seu testimoni amb alegria i bon humor, tot aprofitant les ocasions que li proporciona la seva activitat normal enmig del món, per portar el missatge de Crist a les persones que té a prop, de manera amable i atractiva, segons el consell de l'Apòstol: «que la vostra conversa sigui sempre amb gràcia, assaonada amb sal, de manera que sapiueu respondre a cada un com convé» (1 Colossencs 4,6). Sant Josepmaria ho expressava amb aquestes altres paraules: «Donar-se sincerament als altres

és tan eficaç que Déu ho premia amb una humilitat plena d'alegria!».²¹ O d'aquesta altra manera: «Els fills de Déu, per què hauríem d'estar tristos? La tristesa és l'escòria de l'egoisme: si volem viure per al Senyor, no ens faltará l'alegria, encara que descobrim els nostres errors i les nostres misèries».²²

Com més es coneix la vida de sant Josepmaria, més es comprova que, al costat de la seva exímia santedat, hi destaca la imatge d'un mestre del bon humor, alegre, optimista, enormement divertit, que explicava acudits, recitava poesies, feia broma amb tothom i sabia treure suc, amb gràcia humana, de molts esdeveniments de la vida quotidiana.

¹ SASTRE, A., *Tiempo de Caminar. Semblanza de Monseñor Josemaría Escrivá de Balaguer*, Rialp, Madrid 1989, p. 129 (la traducció és nostra).

² Citat a: ILLANES, J.L. (ed.) *Diccionario San Josemaría*, Ed. Monte Carmelo-Instituto Histórico San Josemaría Escrivá de Balaguer, Burgos, 2015, p. 84.

³ David Mainar, citat per M. GARRIDO, "El Fundador del Opus Dei, El Pilar y Zaragoza", a *El Pilar*, Saragossa, 8-XII-1991.

⁴ *Registro Histórico del Fundador*, 20760, p. 152.

⁵ *Amics de Déu*, 92.

⁶ *Forja*, n. 266.

⁷ Vegeu en aquest número l'article de Monterisi sobre l'alegria cristiana en el Papa Francesc.

⁸ *Camí*, n. 203.

⁹ *Converses amb Mons. Escrivà*, n. 32.

¹⁰ RODRÍGUEZ, P., *Camino*, ed. crítica històrica, pàg. 766.

¹¹ Salvador Bernal, *Mons. José María Escrivá de Balaguer. Apuntes sobre la vida del fundador del Opus Dei*, Madrid, Rialp, 1976, pàg. 158 (la traducció és nostra).

¹² SORIA, J.L. *Maestro de buen humor*, Madrid, Rialp, 1993.

¹³ URBANO, P., *El hombre de Villa Tevere*, Barcelona, Plaza & Janés, 1995.

¹⁴ *Solc*, n. 58 .

¹⁵ *Camí*, n. 665.

¹⁶ *És Crist que passa*, 178.

¹⁷ *Solc*, 54.

¹⁸ *Forja*, 28.

¹⁹ *Solc*, 52.

²⁰ *Amics de Déu*, n. 93.

²¹ *Forja*, 591.

²² *Amics de Déu*, n. 92.

Guadalupe Ortiz de Landáuzuri.
Foto: prelatura de l'Opus Dei.

L'alegria de Guadalupe

José Carlos Martín de la Hoz

Postulador diocesà de la Causa de canonització de Guadalupe Ortiz de Landázuri

Fa uns mesos, vaig tenir l'alegria de compartir unes hores amb un bon grup de professors i alumnes de la Universitat Internacional de Catalunya (UIC), per parlar del perfil humà i espiritual de la doctora en Ciències químiques Guadalupe Ortiz de Landázuri (1916-1975), que va ser beatificada el passat 18 maig.¹

En aquella ocasió, em vaig aturar en un record personal esdevingut feia 45 anys. Precisament, el dia 12 d'octubre 1974, la doctora Carmina Virgili (Barcelona, 1927-2014), eminent catedràtica d'Estratigrafia de la Facultat de Ciències Geològiques de la Universitat Complutense de Madrid, començava el curs acadèmic ordinari, acabada d'arribar dels Estats Units, amb una brillant lliçó magistral, en la qual es detenia extensament a analitzar l'objecte material i l'objecte formal de l'assignatura que anava a desenvolupar aquell any. Ho va fer glossant amb tota naturalitat les idees de sant Tomàs contingudes en els primers articles de la *Summa Teològica*, quan el d'Aquino s'atura a explicar que la Teologia és veritable ciència².

En efecte, la doctora catalana Carmina Virgili demostrava amb aquestes citacions que ella era una veritable científica que sabia harmonitzar les diverses maneres i metodologies que s'havien d'emprar segons quina fos la ciència que s'estigués tractant, ja que tots els sabers mostren un reflex de la ment del creador.

Es tractava de la primera catedràtica de la Facultat de Geologia de Madrid i, com a científica, havia demostrat que es trobava a l'avantguarda en la investigació i en els coneixements més avançats del seu temps. Ella posseïa un extraordinari afany de buscar la veritat, en harmonia entre fe i ciència i, per de comptat, de treballar a favor de la dignitat de la persona humana.

Al cap d'uns anys, el seu afany de servei als altres, la va portar a abandonar la docència universitària i una brillant carrera com a investigadora, per ser, ja en els temps de la democràcia, una de les primeres dones a ocupar el càrrec, dins el Ministeri d'Educació, de Secretària d'Estat d'Universitats.

Quan escoltava les classes de la professora Virgili, mig en castellà, mig en català, mig en francès i mig en anglès –perquè passava d'una llengua a

una altra amb la major naturalitat, si ho demana l'assumpte tractat-, em va venir al cap allò que deia sant Josepmaria en aquella famosa homilia pronunciada al campus de la Universitat de Navarra l'any 1967: «en la línia de l'horitzó, sembla que s'uneixin el cel i la terra, però no, allà on de veritat s'uneixen és als vostres cors, quan viviu santament la vida ordinària.»³

El valor de la vida corrent i el treball professional

Així, doncs, amb tota naturalitat, començarem per avançar la primera conclusió: la química, com totes les ciències i qualsevol de les activitats humanes, és un camí veritable per anar al cel, per exercitar les virtuts cristianes i per contribuir a la perfecció de la creació. I, per descomptat, per gaudir desxifrant la natura creada per Déu, perquè, com deia sant Albert el Gran, químic i teòleg del segle XIII, tot el que és racional és compatible amb la fe: «el món natural és un llibre escrit per Déu».⁴

En segon lloc, desitjo plantejar una segona conclusió, i és que tots estem cridats a la santedat, com va proclamar el Concili Vaticà II en la Constitució

Com afirmava sant Joan Pau II, al començament del document programàtic Novo Millennio ineunte: «La pastoral de l'Església de segle XXI serà la pastoral de la santedat».

Lumen Gentium, en el seu número 11, és a dir, a ser models i intercessors davant de Déu de la nostra família, dels nostres amics, de l'ambient on hem viscut i dels companys amb els quals hem compartit un ambient professional i social. Encara més: com afirmava sant Joan Pau II, al començament del document programàtic *Novo Millennio ineunte*: «La pastoral de l'Església de segle XXI serà la pastoral de la santedat».⁵

En definitiva, podem i hem de –amb la gràcia de Déu– fer realitat el dogma de la Comunió dels sants que cada setmana afirmem amb el Símbol dels Apòstols en la Missa de diumenge i que s'expressa molt bé en aquestes belles paraules de l'Escriptura: «Que brilli la vostra llum davant dels homes, perquè vegin les vostres bones obres i glorificaran el vostre Pare del cel» (Mt 5,16). Hem de viure la nostra vida cristiana de manera que els homes se sentin moguts a donar glòria i a conèixer Déu.

Una cadena d'homes i dones que uneix la terra i el cel

D'altra banda, i anem ja entrant en matèria, Déu ha previst que els homes ens encaminem cap a Ell a través d'altres homes i que a l'Església formem una formidable família, unidíssima entre els qui estem ara treballant a la terra, els que s'estan preparant en el purgatori i els que ja gaudeixen de la felicitat eterna amb Déu al cel.

*Guadalupe Ortiz de Landázuri (esq.)
Foto: prelatura de l'Opus Dei.*

Alguns cristians, d'entre tots els sants del cel, són cridats per Déu perquè, després de la seva mort, es converteixin en models i intercessors d'una part significativa del Poble de Déu, que això vol dir ser beat, o de la totalitat del Poble de Déu, que això és ser un sant.

Quan la nostra Mare l'Església inscriu en el catàleg dels beats i sants un determinat Servent de Déu, vol dir que s'ha conclòs un llarg i exhaustiu estudi, on s'han recollit les proves suficients per poder afirmar que s'ha escoltat la veu del poble de Déu i, sobretot, que s'ha pres nota de la veu de Déu que ha ressonat en forma de miracle provat.⁶

Anotar-lo al catàleg dels beats i sants implica que l'Església, moguda per l'Esperit Sant, el proposa als fidels com a model i intercessor davant de Déu per a una part considerable del Poble de Déu o per a la totalitat del Poble de Déu.⁷

Així, doncs, hem començat recordant Carmina Virgili i ara desitgem presentar Guadalupe Ortiz de Landázuri (1917-1975), doctora en Ciències Químiques i catedràtica d'Institut de Física i Química, una de les primeres dones de l'Opus Dei, que va morir amb fama de santedat i que el 18 de maig va ser beatificada i, per tant, proposada per l'Església Catòlica com a model i intercessora per als homes i dones de segle XXI.

Les dues van pertànyer a una generació de dones que van tirar endavant en un país destrossat per una guerra civil i que van treballar seriosament

per construir una societat digna, justa i solidària, que van portar el geni femení amb tota naturalitat al món de la ciència, de l'art, de l'ensenyament, de l'advocacia o de l'arquitectura.

Una generació que reconstruir infraestructures, va crear ocupació, va elaborar un teixit familiar, sanitari, educatiu, social i econòmic i tantes altres activitats humanes, i, en definitiva, va bastir una cultura que, amb tota naturalitat, va desembocar en cultura democràtica que va transformar aquelles ruïnes en una societat moderna i desenvolupada.⁸

Guadalupe com a model i intercessora al segle XXI

Ara, amb aquesta beatificació, Déu ens proposa Guadalupe com a model i intercessora perquè nosaltres aconseguim una nova cultura i civilització que està sorgint a començaments del segle XXI. Una mica diferent de la cultura i civilització d'etapes anteriors i que encara no sabem com serà, però el que sí que és segur és que serà global, feminista i digital.

Encara més: serà una civilització plena de valors cristians, si els homes i dones que lideren el canvi cultural ho són i, per tant, serà necessari que tots posem en joc, amb generositat, els talents rebuts i totes les nostres qualitats.

És lògic que, davant la beatificació de la primera dona i de la primera fidel laica de la prelatura de l'Opus Dei, Guadalupe Ortiz de Landázuri, ens preguntem quin és el missatge que vol comunicar-nos Déu a nosaltres homes i dones del començament de segle XXI que com ella hem estat cridats a la plenitud de la vida cristiana.

Així, doncs, com que Guadalupe és proposada per l'Església com a model i intercessora, és el moment de fer-nos, si més no, dues preguntes. La primera seria quins són a grans trets les virtuts i qualitats de Guadalupe, i en què ens hem de fixar ara nosaltres, a l'inici del nou mil·lenni. I, en segon lloc, davant de quin tipus de problemes o dificultats hem d'acudir a ella com a intercessora davant de Déu, és a dir, quin seria la seva *especialització*.

La segona pregunta és força més fàcil i senzilla de respondre. Així que començarem per aquí. Guadalupe està cridada a ser una intercessora preparada per ajudar-nos davant de Déu per fer front a les dificultats materials i espirituals que solen presentar-se en la vida quotidiana del cristià normal i corrent. A més, les nostres necessitats sempre seran acollides amb la seu maternal disposició.

Guadalupe Ortiz de Landázuri, Mèxic.
Foto: prelatura de l'Opus Dei.

Pel que fa a la primera pregunta –de què és model Guadalupe–, la resposta ja va arribar de mà de la Congregació per a les Causes dels sants, quan el 4 de maig de 2017 va publicar, amb l'autorització del papa Francesc, el Decret de Venerable: «Déu estima el qui dona amb alegria» (2 Cor 9, 7). La Serventa de Déu Guadalupe Ortiz de Landázuri es va lliurar completament i amb alegria a Déu i al servei de la seva Església, i va experimentar intensament l'amor diví» .

Servir Déu amb alegria

El millor que podríem fer per entendre l'alegria de Guadalupe seria posar música i escoltar atentament la lletra d'un *corrido* mexicà que van compondre per a la beata Guadalupe a la ciutat de Mèxic, poques setmanes després de conèixer-la, en el qual s'expressa molt bé com era aquesta química del nostre temps: «La sonrisa de Guadalupe es más contagiosa que una peligrosa enfermedad.»

Amb aquesta tornada, cantaven alegrement a Guadalupe quan es reunien aquelles joves en conversa familiar, i, certament, resumeix molt bé el que aquelles dones van observar en ella mentre quedaven amarades de l'esperit cristià que els havia vingut a transmetre.

Precisament, Mercedes Eguibar, la primera biògrafa, quan pretenia resumir el caràcter de Guadalupe escrivia: «Era una dona molt intel·ligent. Tenia una presència significativa, amb una personalitat molt acusada i distingida. Semblava tímida, entrava en el diàleg amb gran respecte cap a l'altre. El seu rostre era encisador i convidava a somriure. Un somriure obert que rares vegades perdia i que convidava a quedar-se al seu costat. La seva riallada sonora era com una campana que repica sense que el soroll molesti, era contagiosa.»⁹

I hi afegia Obdulia, una mexicana sensible que la va conèixer en els primers anys cinquanta: «No sabia dir què tenia el seu somriure... No era “apapachadora”, però tu senties el seu afecte i el seu interès per tot el que et passava, sempre tenia temps per donar-te'l.»¹⁰

Han passat molts anys des de la mort de Guadalupe, el temps suficient per poder sospesar la seva vida, la seva obra, el seu solc i poder fer un senzill balanç de la seva manera de viure, del seu caràcter i de l'abast de la seva fecunda existència.

Efectivament, l'Esperit Sant ens ha volgut recordar a través d'aquesta beata propera que hem de servir Déu amb alegria. Encara més: sembla que Déu desitja que Guadalupe hagi estat escollida per subratllar davant del món aquesta virtut.

L'alegria, el bon humor, fins i tot les riallades de Guadalupe, són veritablement indicatives de la seva confiança total en Déu i en sant Josepmaria, com recorden totes les persones que la van conèixer, i han quedat immortalitzades per sempre en el seu àlbum fotogràfic i en tots els documents del procés de canonització.

Tot seguit, hi podríem afegir aquelles altres virtuts característiques d'una veritable científica, apassionada per la química, com ara la humilitat per treballar, estudiar, ser tenaç, ordenada i constant per investigar, tot buscant no els resultats aparents o la brillantor humana, sinó l'aplicació de la ciència a la vida. Com diria el Papa Francesc, una santa normal: «M'agrada veure la santedat en el poble de Déu pacient: en els pares que crien amb tant d'amor els seus fills, en aquests homes i dones que treballen per portar el pa a casa, en els malalts, en les religioses ancianes que segueixen somrient. En aquesta constància per seguir endavant dia a dia, veig la santedat de l'Església militant. Aquesta és moltes vegades la santedat “de la porta del costat”, d'aquells que viuen a prop nostre i són un reflex de la presència de Déu, o, per utilitzar una altra expressió, “la classe mitjana de la santedat”».¹¹

Així mateix, hi afegiria que Guadalupe va ser essencialment una professora de química. Això suposa –ho saben prou bé tots els professors– un lliurament generós als altres que es pot concretar en paciència, dedicació, atenció personal i afecte.

Finalment, no podem acabar aquestes línies sense deixar de recordar que la història de Guadalupe, com la història de qualsevol cristià, és la història de la seva pregària personal i d'haver convertit la química i l'ensenyament en matèria de la seva oració, en conversa amb Déu. Així, doncs, serà fàcil que tinguem química amb ella si procurem aprofitar la seva beatificació per demanar una nova conversió en la nostra vida cristiana.

¹ Cfr. Mercedes MONTERO, *En Vanguardia. Guadalupe Ortiz de Landáuzuri, 1916-1975*, ediciones Rialp, Madrid 2019, 310 pp.

² Sant Tomàs D'AQUINO, *Summa Teològica*, I, q. 1, a.1.

³ Sant Josepmaria ESCRIVÁ DE BALAGUER, *Converses*, Rialp, Madrid 1967, n. 117.

⁴ Carlos VALIENTE BARROSO (ed.) *Once teólogos ante el diálogo ciencia-fe. Reflexiones filosóficas a la luz de la revelación*, Ediciones Escolar y Mayo, Madrid 2018, p. 8.

⁵ Sant JOAN PAU II, Encíclica *Novo Millennio ineunte*, Roma, 6.I.2001, n.1.

⁶ Vegeu José Carlos MARTÍN DE LA HOZ, *Teología del milagro y causas de canonización*, a *Ius Communionis* (Universidad San Dámaso), 5 (2017), 125-138.

⁷ Vegeu José Carlos MARTÍN DE LA HOZ, *La Instrucción Sanctorum Mater. Comentario*, a *Ius Canonicum*, 50 (2010) pp.281-291.

⁸ Vegeu Santos JULIÁ, *Demasiados retrocesos. España 1898-2018*, Galaxia Gutenberg, Barcelona 2019, p. 233.

⁹ Mercedes EGUIBAR, *Guadalupe Ortiz de Landáuzuri. Trabajo, amistad y buen humor*, ediciones Palabra, Madrid 2001, p. 88.

¹⁰ *Ibid*, p. 161.

¹¹ Papa FRANCESC, Exh. *Gaudete et exultate*, 2018, n.7

Foto: Bigstock

Testimonis actuals en l'alegria de servir

Núria Xipell i Anna Artés

Qui no desitja ser feliç? Sembla inimaginable poder trobar algú que, davant un xec que li assegurí la felicitat durant tota la seva vida, sigui capaç de girar el cap en una altra direcció i rebutgi aquella oferta. Tanmateix, el que sí pot resultar més freqüent és rebre una varietat de respostes molt àmplia pel que fa al camí que considerem que els pot portar a aquella felicitat. D'altra banda, no és estrany que moltes persones emmarquin tot el que és material (disposar de tot allò que volen, en cada moment) com a punt clau per ser feliç.

Presentem els testimonis¹ de dues joves barcelonines que es dediquen professionalment a les tasques de l'administració del Col·legi Major Monterols. Ambdues tenen cura de tot el relacionat amb la neteja del col·legi major, la roba i l'alimentació dels residents. Podríem dir que són mestresses de casa, però d'una casa de les dimensions d'una mitjana empresa i ho fan, com és característic de les iniciatives apostòliques de l'Opus Dei –i Monterols ho és– buscant que el to d'aquesta gran casa sigui de família, acollidor, amb detalls que ajuden a la convivència i l'estudi de quasi bé un centenar de persones que viuen i freqüenten la sala d'estudi i els mitjans de formació humana i espiritual que allí s'hi donen. Ens parlen també d'una experiència de voluntariat a Kenya.

El treball de l'Administració

En una ocasió, vaig estar parlant amb la mare d'una amiga que no entenia que em dedicés al treball de l'administració. No comprenia que, havent estudiat Magisteri, ara no l'exercités i considerava desproporcionat, a més a més, que m'hagués format durant tres anys per a poder dedicar-me, professionalment, a les tasques de la llar. Em deia que per a cuinar i netejar no calia estudiar i que, en el fons, havia perdut part de la meua vida en tasques que considerava molt bàsiques. Li vaig explicar els motius que em movien a viure la vida així i li vaig mostrar el panorama que, també jo, vaig descobrir en el seu dia. Tanmateix, haig de reconèixer que em vaig quedar pensativa: sobretot, perquè la considerava –era una persona amb una certa edat–, amb molta experiència viscuda, amb projectes vitals ja consolidats, etc. Aquella tarda, fent una estona d'oració, vaig comprendre que, realment, qui omple de sentit la meua tasca professional és Déu i la convicció de voler gastar la vida servint.

Quan una persona que estima pot fer un bé a una altra, [...] ho viu amb joia, i d'aquesta manera dona glòria a Déu, perquè «Déu estima el qui dona

amb alegria» (2 Co 9,7). Moltes vegades, viurem un servei amagat de cara als homes, però que és molt gran davant els ulls de Déu. I és que, quan un treballa no per brillar a ulls del món ni per a rebre un reconeixement extern, allò ajuda a posar motius sobrenaturals en aquella tasca. Així, la motivació no ve pel valor que els altres donin a aquell treball sinó de la convicció d'estar fent la missió encomanada per Déu. I no hi ha alegria més gran que servir el Senyor. Això no treu, però, que hi hagi moments en què la feina és fa una mica més dura o les tasques més rutinàries. Però és el moment de recuperar el que ens mou a fer aquella tasca: l'alegria de servir els altres, també quan les coses no surten com un voldria.

En aquest mateix sentit, cal dir que, moltes vegades, el que cal és alçar la mirada i redescobrir el fons de tot allò que fem. El treball de l'administració no és un treball que hauria escollit fa uns anys, no m'agradava especialment. En un inici, recordo veure persones que es dedicaven a treballar en la feina a la qual ara jo he dedicat la meua vida, i pensar que no m'atreia de cap de les maneres. I és que em quedava en consideracions molt superficials: em semblava que portaven un uniforme per a treballar que era poc estètic, no m'agradava pensar que em podria passar moltes hores rentant cassoles, cuinant o planxant camises. Amb el temps, t'adones que aquestes coses són accidentals i que van canviant i, a poc a poc, vas copsant el veritable sentit d'aquesta vocació de servei: una crida a donar-me als altres amb la meua vida i amb la meua feina.

Tal com diu el Sant Pare a l'exhortació apostòlica *Amoris laetitiae* (núm. 94), l'amor és donar-se; tenir «la grandesa de donar-se abundantament, sense mesura, sense reclamar pagaments, només pel gust de donar i servir». Efectivament, un troba alegria quan es buida d'un mateix per tal que els altres se sentin plens: preparant unes postres especials quan es celebra l'aniversari d'una persona propera o cuinant el plat que sabem que li feia la seva mare a la infantesa; sorprendre amb

«Amb el temps vas copsant el veritable sentit d'aquesta vocació de servei: una crida a donar-me als altres amb la meua vida i amb la meua feina».

algun detall quan ningú no s'ho espera; cuidar una persona que està malalta, tenir cura de la llar per a mantenir-la en bon estat i que la gent hi estigui de gust, etc. Sempre amb la mirada posada en la persona que rebrà aquell servei. A vegades,

no és tant el treball material que tirem endavant, com el valor afegit que podem aportar: encomanar aquelles persones, tenir cura de qui rebrà els beneficis directes del nostre treball, construir un món més humà i fer redescobrir, en els altres, la grandesa de la persona i l'alegria de servir.

Cal, en aquest punt, recuperar una altra consideració, com a resultat dels dies passats a l'Àfrica. I és que un dels aspectes de la misericòrdia és

Núria Xipell i Anna Artés

donar, ajudar, servir els altres. «Perquè tenia fam, i em donàreu de menjar; tenia set, i em donàreu de beure...» (Mt 25, 25). A l'Àfrica, queda palesa aquesta necessitat i és literal la manera en què ho podem dur a terme: allà vam repartir menjar, els vam donar molta roba... Però és aquesta una crida per a tots els cristians i, per tant, hem de buscar la manera de traduir-ho i fer-ho real en el nostre entorn i amb la gent que tenim al voltant... a la nostra ciutat, amb la nostra família, amb els nostres amics. I així és com intentem viure-ho a través del nostre treball.

Voluntariat a Kenya

En aquesta mateixa línia, l'estiu passat vaig tenir l'oportunitat de participar en un voluntariat a Kenya. Com era d'esperar, constantment rebíem lliçons de les persones a qui havíem anat a *ajudar*. Una de les coses més evidents és que allà és més fàcil comprendre que l'alegria és quelcom espiritual, sobrenatural; que no va lligada a tenir més o menys coses materials. Vam poder conèixer un munt de persones de totes les edats a qui els mancava absolutament tot; però a qui mai no vam veure tristos o poc agraïts davant la vida. I no era per inconsciència, sinó perquè valoren en major mesura el fet de tenir una família, una comunitat a la qual pertànyer, un sostre sota el que viure, tot i que fos en condicions molt precàries, etc.

Allà vam comprovar que importa més *ser* que *tenir*. I, al final, això es reflectia en el seu dia a dia. Recordo un detall petit que em va fer pensar molt: un dia vam estar amb un grup de noies africanes compartint una estona. Ens van ensenyar alguns balls típics de la seva regió i, en un moment determinat, van animar una de les noies que ens ensenyés com sabia ballar, ja que era molt experta i ho feia amb molta gràcia. Aquesta noia estava asseguda a terra, perquè li feia certa vergonya ballar davant de tanta gent. Com mostrava una mica de *resistència* a sortir a ballar, una de les seves amigues la va animar dient-li: «va, que això és l'única cosa que els podem donar». I així va ser com aquella noia no s'ho va pensar

«Tot i que intuïm que les coses materials no ho són tot, no acabem de creure-ho i tractem de construir la nostra felicitat sobre pilars que només ens aporten una felicitat i una alegria diluïdes».

dues vegades i, oblidant-se de qualsevol vergonya, es va posar a ballar. Allò, que podia semblar insignificant, va adquirir un valor immens i és el més gran que ens va donar en aquell moment: es va donar a si mateixa per tal que la resta poguéssim gaudir d'aquella estona.

És cert, però, que, tot i que intuïm que les coses materials no ho són tot, no acabem de creure-ho i tractem de construir la nostra felicitat sobre pilars que només ens aporten una felicitat i una alegria diluïdes; que amb el temps van desapareixent. Què queda, llavors, de la felicitat que un experimenta quan es dona als altres? Amb tot, un pot pensar en la societat actual, i apreciar que els actuals models de felicitat són una mica contraris al servei; a la donació d'un mateix cap els altres. Potser vivim immersos en un món que ens demana *tenir* i *aconseguir*, però que oblidava el *donar* i *mirar als altres*.

Alegria i testimoniatge

Un altre aspecte del servei als altres i de la joia que dona una vida orientada en aquest sentit és la força transformadora que té en un mateix i en els altres.

Recordo un fet que em va passar durant els anys d'universitat. Una de les meves amigues no entenia la convicció cristiana amb què vivia la meua vida i la meua vocació i sempre tractava de trencar tots els plantejaments que anaven en aquesta direcció. Fins al punt que es va convertir en una constant que, dia rere dia, sortia a les converses que teníem entre classe i classe. Al marge d'això, la nostra amistat seguia creixent, i les diferències no eren cap impediment perquè així fos. En el fons, entenia que tot allò ho feia perquè teníem una visió de Déu i de la vida molt diferents i ella buscava allunyar-me del que considerava que eren invencions sense cap sentit, que m'havien estat imposades des de

ben petita. Però va arribar un punt en què, de cop i volta, va deixar de dir-me res sobre el tema. Sorpresa, li vaig preguntar pels motius i em va explicar que s'havia adonat que, contra l'alegria que veia a la meua vida, no hi podia lluitar; i que precisament tot allò que jo vivia amb aquella convicció i naturalitat era el que em portava a tenir pau i alegria.

En una altra ocasió, en acabar les festes del Nadal, vaig coincidir amb un mossèn i em va dir que moltes de les accions de gràcies que havia fet aquells dies eren gràcies al treball de l'Administració. Van ser dies en què vam tenir especial cura del menjar, la presentació dels plats per a afavorir les celebracions en família. Aquest comentari em va fer pensar en el cercle que s'havia creat: el meu treball, fet per Déu, m'havia ajudat a mi a donar glòria a Déu i, a les persones que van rebre els fruits del meu treball, a donar-li, també, les gràcies a Ell: com un cercle que comença i acaba en Déu. Veure la vida i la pròpia vocació en aquesta dimensió, omple el cor d'alegria.

Quantes vegades somiem amb canviar el món (els grans problemes, les institucions..) i no ens adonem que el poder transformador més gran el tenim a les nostres mans.

Quantes vegades somiem amb canviar el món (els grans problemes, les institucions..) i no ens adonem que el poder transformador més gran el tenim a les nostres mans. Ensenyar que el servei és camí per a unir a les persones i viure-ho és garantia d'anar deixant la llum de Crist (d'allò que el Senyor va venir a fer al món) entre les persones.

¹ Oferim la transcripció de les seves intervencions en les 54 enes Jornades de Castelldaura (22-23 de gener de 2019) amb una petita edició, però mantenint el to directe i personal.

El cardenal Joan Josep Omella durant el col·loqui a les Jornades de Castelldeusa de l'any 2019. Foto: Florentino Ysern/Jornades.

L'alegria de la santedat en la pràctica

Col·loqui amb el cardenal Joan Josep Omella

Com a cloenda de les 53 Jornades de Qüestions Pastorals de Castelldaura (22-23 de gener de 2019), l'arquebisbe de Barcelona, S. E. el cardenal Joan Josep Omella va mantenir un col·loqui amb els assistents, contestant en primer lloc a un resum del temes tractats en les sessions precedents. Transcrivim una gran part de la seva intervenció, d'una manera gairebé literal, mantenint el to col·loquial de les seves paraules.

Ja veig que heu treballat molt i molt bé, que heu aprofundit en molts temes. Repasso tot el que s'ha dit i l'eco que ha fet en mi: què podem fer per conèixer i practicar l'exhortació pastoral *Gaudete et exsultate*? Primer, jo crec que cal conèixer-nos a nosaltres mateixos i intentar viure-la.

El testimoniatge de la santedat

Quan un viu una cosa, es transmet. Deia Henri Bergson que «els sants no necessiten parlar. La seva vida ja és un testimoniatge». I això es veritat. Quantes vegades jo parlo amb gent que em diu «aquesta persona és tan bona... ens dona testimoni, no parla gaire, no fa discursos, no fa homilies, però aquell treball a la parròquia, el bé que fa a la gent, aquest servei que fa a la parròquia o al barri o al poble... dona un testimoni preciós».

Joestic edificat en les visites que faig a les parròquies, sempre aprenc coses. Recordo una parròquia on vaig anar ja fa temps i la primera persona que em va rebre era una senyora gran. «Miri, avui celebrem els 50 anys de la parròquia i jo he estat a la parròquia des del primer moment. He conegut tots els capellans que han passat per aquí. Els estimo tant... Són tan bones persones, quin testimoni!» Era una persona que estima tothom. Molt bé. No parla malament de ningú i continua treballant a la parròquia i fent de sagristana. Aquesta és una santa. La millor predicació que vaig rebre aquell dia va ser d'aquesta dona. «Estimo tots els capellans perquè representen el que representen i perquè estimo Déu. I jo continuo treballant aquí i ja pot venir un terratrèmol que jo continuaré.»

És això: nosaltres, què hem de fer? Viure-ho. I ho podem explicar a la gent i ajudar a viure-ho. I sobretot una cosa, ajudar la gent a descobrir que ells mateixos ho estan vivint. Aquesta santedat de la porta del davant, del carrer, la gent senzilla. «Gràcies pel testimoni, continuï així», li vaig dir. Aquesta dona, aquesta família que viu la fidelitat, aquesta família que rep el

fill discapacitat i que l'està cuidant amb molt «carinyo»... i que ha acollit tots els fills que ha tingut i no ha avortat... en tot això hi ha molta santedat. Descobriu-la i feu-la veure. Em suggereix això: viure i donar a conèixer que aquesta santedat és present al món. Perquè tenim una idea molt negativa de les coses i no és veritat. Ni és tan dolent el món ni hi ha tants pocs cristians al món ni a Barcelona. Hi ha molts més cristians del que sembla, hi ha molta gent que no ho diu però ho viu. Els mitjans de comunicació no ho diran i ens faran creure que és una societat molt secularitzada, perduda. Jo no m'ho crec. Jo veig molta santedat i molta entrega. I molta pràctica, malgrat el que veiem i sembla que veiem. Hi ha una altra vida al darrere.

La joia de la litúrgia

On podem buscar, nosaltres, l'alegria? És veritat que les nostres misses i celebracions de vegades són avorrides. Hi falta alegria. Però jo dic que la veritable alegria no és externa, del «jiji, jaja» i molt aplaudiment. Això no és alegria. L'alegria ha de sorgir de l'interior. I si no estem en contacte amb la font de l'alegria, no sortirà mai. Ja podem ballar, que la gent es cansarà. Ja podem repartir pastes després de missa, que la gent

«Tenim una idea molt negativa de les coses i no és veritat. Ni és tan dolent el món ni hi ha tants pocs cristians al món ni a Barcelona. Hi ha molts més cristians del que sembla, hi ha molta gent que no ho diu però ho viu».

arribarà un dia que dirà que les pastes que compren a qualsevol pastisseria ja estan bé i no cal anar a missa. Hi ha d'haver una altra cosa.

Jo he estat a l'Àfrica, com ja sabeu, al Congo. Eren temps en què estava creixent el «ritu zaireà». Hi havia una participació tan gran de la gent... Entraven amb danses, molt discretes, però danses. Quan portaven la Paraula de Déu i cantaven l'al·leluia, la portaven des del fons de l'església, en processó... i les dones de la coral portaven campanetes als braços i ballaven. Era un moment impressionant. La Paraula de Déu que s'entronitzava enmig de l'assemblea. Era la joia d'estar en contacte amb Déu i en contacte amb els germans. Les dues coses eren molt significatives per mi: contacte amb el Misteri –Déu– i contacte amb la gent. La gent mostrava un respecte impressionant.

Podem combinar algunes coses, el missal ho permet, ho podem fer. Però l'alegria no es troba en les coses externes, sinó que consisteix a descobrir el Misteri de Déu. Aquesta Paraula que és font d'alegria i aliment per a nosaltres. Si no ho expliquem, es queda en el ritu. Com diu el refrany de l'Índia: quan l'intel·ligent mostra la lluna, l'estúpid es queda mirant el dit. I això passa: ens quedem en les coses externes, la puntilla, l'alba... És important fer-ho bé, i hem d'anar ben vestits, perquè és una escena on es fa present el Misteri, i s'ha de fer bé. I si no, sembla «el ejército de Pancho

Assistents del col·loqui a les Jornades de Castelladaura de l'any 2019.
Foto: Florentino Ysern/Jornades

Villa». I això no es pot fer. Un cor que canta malament, un lector que no sap llegir ni es pot entendre el que diu... s'ha de fer bé. Cal ajudar a viure el Misteri. Jo que represento Jesucrist, ¿ajudo a fer que la gent passi de mi i arribi a trobar Jesucrist, a qui jo represento? Aquest és el repte que tenim.

A tot això ajuda l'homilia. Com fem l'homilia? A vegades la fem massa cerebral. Jo veig que el papa Francesc en això ens ensenya. Ell fa frases curtes. No és un discurs ideològic o teològic, no. Ell parla des del cor al cor. Des de l'experiència que mou el cor en una Paraula. Això és el que hem de treballar a les homilies. Perquè si fem un discurs escolàstic com un professor... no és el lloc, això no és una conferència. Aquí cal parlar al cor i moure'l, de cor a cor. Això no és fàcil, hem de fer un esforç. S'ha de pregar, meditar la Paraula i parlar des del que jo visc i he sentit al cor. Ajudar la gent a poder-lo sentir i posar-me en el lloc de l'altre, sobretot en el lloc del més petit, el menys intel·ligent, que no ho comprendrà tan fàcilment. A aquest haig de parlar. L'intel·ligent ho entendreà igualment. «No ha fet un discurs acadèmic, però m'ha tocat el cor», perquè tots tenim un cor.

«A vegades, l'homilia, la fem massa cerebral, cal parlar al cor i moure'l, de cor a cor. Això no és fàcil. S'ha de pregar, meditar la Paraula i parlar des del que jo visc i he sentit al cor.»

I els cants també ben fets, que entenguem la lletra. A vegades canten (i ho fan molt bé) uns cants en anglès, canten molta bona música, però a mi no em diu res, no entenc res. En llatí encara entenia alguna cosa, però ara... jo penso en la senyora Maria que ve del barri a la confirmació i allí canten en

L'ALEGRIA DE LA SANTEDAT

anglès. I la senyora què haurà entès? Si li costa entendre el llatí, el català i a vegades el castellà! Però tot serveix alguna vegada.

Cal sobretot entrar en el Misteri, i quan un ho viu, ajuda a viure-ho. I llavors surt l'alegria. Quan la gent surt d'un enterrament, una missa o una celebració i et diu «gràcies, aquesta paraula, aquesta celebració m'ha ajudat tant, hi he trobat una mica d'ànims...». Aquest és el tema. Això és l'alegria de la santedat.

El Papa Francesc serà recordat com el Papa de l'alegria, crec que en aquests dies ja ho han dit. Tot porta el qualificatiu d'alegria. *Evangelii gaudium*, *Amoris Laetitia*, *Gaudete et exultate*. En aquesta nova evangelització del món –a la qual ja ens va animar sant Joan Pau II–, el papa Francesc diu: «sí, però dues coses son necessàries: una és l'alegria. Si no hi ha transmissió del missatge de Jesús amb alegria, no val per a res, no arribarà al cor de la gent. I l'altra, la santedat. Si no hi ha apòstols, preveres, laics... sants, l'evangelització no es farà». La santedat és sinònim d'alegria. Les dues coses, i ho remarca. Per poder portar a terme aquest programa de la *Evangelii gaudium* i tot el programa que ens dona l'Església, és necessària la santedat i una santedat amb joia, alegria.

«Un santo triste es un triste santo». I repeteixo que no és un «hahaha», sinó aquesta pau, aquesta joia de viure. És donar gràcies per tot, no estar queixant-se de tot, criticant-ho tot... això no és santedat. «En nom de l'Evangeli, critico, corregeixo amb un mal humor, un odi, una falta de respecte...» Doncs mira, això no és Evangeli i no serveix per evangelitzar. És des de l'alegria. I és amb amor com podem canviar el cor dels altres. «S'aconsegueixen més coses amb una cullerada de mel que amb un barril de fel», deia sant Francesc de Sales. I és veritat. Parlàveu que l'homilia ha de ser més de joia. És evident. Que vegin que nosaltres estem alegres de servir el Senyor. I volem que tots estiguem contents.

Alegria en la Creu

Unir creu i alegria no és fàcil. Però hi ha gent que arriba a fer aquesta unió. Aquest és el Misteri. ¿I com és que ells hi arriben i jo, per contra, no me'n surto, d'unir l'alegria a la persecució, a la crítica, a les dificultats i els problemes? Per què? Perquè estan units a Jesucrist. Les Benaurances, que són el capítol central de la darrera exhortació del Papa, són aquesta contradicció per al món: que el pobre és feliç, que el que plora és feliç, el que porta la creu i la persecució és feliç, el que treballa per la pau és feliç. Per què? Perquè està unit a Crist. No és una alegria del món, sinó espiritual. I això no sabem com explicar-ho. Quan veus tanta gent clavada a la creu d'un càncer, de la mort d'un ésser proper, el

marit o la dona o el fill, i ho assumeix des de la Creu de Crist, des de la Mort de Crist, viuen amb una pau i una joia... I en això nosaltres tenim testimonis de tanta gent que ha trobat Déu en la malaltia i en la Creu. Hem d'ajudar-los a trobar aquesta Creu. Moltes vegades es tracta de guardar silenci, estar a prop d'ells per ajudar-los. Però hem d'haver fet nosaltres també l'experiència. En la Creu trobem sempre el camí de la Resurrecció i de la Vida. Això ho sabem, ho diem, però probablement ens costa viure-ho. A vegades ho prediquem molt, però després, quan ens toca a nosaltres, comencem a perdre una mica aquesta pau i aquesta serenor que teníem. El Papa això ens ho recorda, que la Creu també és camí de Resurrecció i de Vida. Viure les Benaurances, ara quan un vol viure la felicitat amb diners, poder, i amb glòria, estem perduts... No trobarem l'alegria. Es troba en la senzillesa, la humilitat, la Creu.

Anar a les fonts de l'alegria

Veure la conversió és meravellós, veure com Déu actua en el món. A Barcelona som testimonis d'això. Quan parlen de la secularització, dic que hi ha molta gent que està trobant Jesucrist, gràcies al treball de l'Esperit i de vosaltres i de tants agents de pastoral. Tenim cursets de cristiandat, Emaús, Effetà, el treball que feu a les parròquies, el diàleg espiritual..., l'adoració del Santíssim. El Papa ho diu: és un camí important, el fet de trobar-se de tu a tu amb Déu, davant d'Ell, escoltar-lo, admirar-lo, adorar-lo. És un camí, el testimoni de tanta gent que parla, molts joves, que porten uns altres joves a Effetà o Emaús i allà troben el Senyor, els porten a la confirmació... Jo crec que són mitjans que hem de potenciar i treballar. El Papa parla molt d'aquests mitjans que són la participació en l'eucaristia diària, animar la gent... Alguns diuen «només vaig a missa el diumenge, Jesucrist només va celebrar una vegada l'Eucaristia». Això són excuses. L'Eucaristia és un bé preciós i hi participem tots els dies. Per què mengem tots els dies i per què veiem la televisió tots els dies, i el noticiari? ¿I la Missa, que és l'encontre amb el Senyor ressuscitat, que és misteri de la nostra salvació, la deixarem per a un altre dia?

Un altre mitjà és el Sagrament de la Confessió, que és el Sagrament de l'alegria, no de la tortura. El Papa ja ho ha dit, que no hem de torturar, sinó perdonar. I des de la misericòrdia ja s'avançarà a trobar més i més Jesucrist. El Sagrament de la Confessió és el Sagrament de l'alliberament.

I després, el servei de la caritat. Quanta gent troba Jesucrist en aquest servei! A Barcelona, soc testimoni d'això, del servei als pobres. Tenim molta gent compromesa. És fantàstic. Ho fan molts per un servei humanitari, d'acord, però troben Jesucrist. Uns altres ho fan per Jesucrist. I el troben més i més. És fantàstic. El servei és oblidar-se de si mateix i sortir d'un mateix, llavors es troba Jesucrist. Perquè quan un ho dona tot, ho troba tot. Com més dones, més reps.

Sobre la vida comunitària, aquí es toca un aspecte que per als sacerdots és fonamental. De vegades som individualistes. Ens configurem aïllats. I després ens queixem que estem sols. «Aquest no, però sí aquest que pensa igual que jo». Això no és vida comunitària, és vida solitària. La vida comunitària no és un matrimoni, però sí vida comunitària, on tots som diferents, però ens estimem perquè Crist ens uneix. Tenim en comú la mateixa fe, el mateix baptisme, la mateixa esperança... I, de caràcter, cadascú té el seu. Un porta alegria, un altre mal caràcter i mal humor tot el dia. Hem de compensar-nos. Hem de fer un esforç: no som religiosos de vida comunitària, però estem cridats a viure en comunitat. Si no, sols, ens perdrem. El Papa diu que la vida comunitària ens ajuda i també «*el empeño misionero*». A la *Redemptoris Missio* de sant Joan Pau II, es diu que «la fe s'enforteix donant-la». Quan nosaltres deixem de ser missioners, estem perdent la fe. Quan no donem joia ni servei, estem perdent la joia i la caritat. Com més donem, més creixem. Crec que això és important.

PREGUNTA: Ell pla pastoral de Barcelona ens anima a sortir amb alegria a evangelitzar. Però moltes vegades no hi ha fruits i ens desanimem. Com evangelitzar sense perdre l'alegria i la visió sobrenatural?

Si vols recollir fruits, has d'anar a un altre lloc. Perquè a tu i a nosaltres Déu no ens ha cridat a comptabilitzar els fruits de cada mes. «Quantes conversions has fet tu aquest any?» «Quantes comunions has donat?» Estem molt donats a fer comptabilitat... i sembla que en comptes d'estudiar teologia i Bíblia hem estudiat comptabilitat i economia. Però no és la nostra tasca. La nostra missió és sembrar. I el que sembla no sap quan això donarà fruits. Potser sembla, i es mor abans de la collita i uns altres, els fills, els germans,

«Quan nosaltres deixem de ser missioners, estem perdent la fe. Quan no donem joia ni servei, estem perdent la joia i la caritat. Com més donem, més creixem».

la dona, qui sigui, agafarà la collita. Però tu hauràs sembrat, que és el que et pertoca.

A mi m'ajuda això, si us serveix com a testimoni: l'Església al nord d'Àfrica, Argèlia, Marroc, Tunísia, que fa anys i anys que és allà, potser només com una llumeta encesa, però que dona testimoni. Quin fruit tenen? Sant Pau deia: «per un de sol creuaria el mar». ¿Cap de nosaltres en els anys de ministeri no ha ajudat ni una sola persona a trobar Déu? Valdria la pena ser capellà fins i tot si només ajudés una persona. Per un de sol, ja valdria la pena. «Senyor, he ajudat algú, gràcies a Tu». Està bé l'esperit missioner, però que no ens porti l'angoixa. Fem el treball ben fet i s'ha acabat, i el Senyor ja dirà i farà. Això és l'Església en sortida.

Sortir i predicar és com el que va a vendre. Jo que soc de poble: els dilluns, el meu poble, que és petit, s'omple de botigues, una de sabates, l'altra de pantalons, l'altra d'altres coses... Potser algú marxa amb no res però tornen l'altre dilluns. La nostra missió és anunciar i predicar; i després algú agafarà el

Col·loqui a les Jornades de
Castelldeaura de l'any 2019.
Foto: Florentino Ysern/Jornades

que pugui i Déu ja donarà el fruit al nostre esforç. Sortida, no tancament, alegria, no patiment, no *cara trista*, sinó que fem el millor. I quan entra la temptació del *no he fet res*, penses... home, aquesta persona l'he ajudada, a aquesta altra li he donat el perdó de Déu, a aquesta altra l'he casat... Has fet més de deu, més de quinze! «Gràcies, Senyor, ja em puc morir, ja està».

PREGUNTA: Soc capellà de col·legi. Una de les coses més joioses per als sacerdots és suscitar vocacions. Sacerdots, vida religiosa, laics compromesos... i perquè vinguin vocacions cal acompanyament espiritual. Què ens podria dir d'aquest tema?

El tema de les vocacions és un repte que tenim. Suscitar vocacions, és clar. Perquè això el Senyor ho va dir també a l'Evangeli. Ara, com les suscitarem? Primer, la pregària. Si no preguem per les vocacions, no sortiran. Ara, el Senyor escolta sempre, però fa cas quan vol. Ell sap el que fa. Nosaltres hem d'insistir com la viuda inoportuna de l'Evangeli. Jo vaig fer a Logronyo la «red de intercessores», que eren 24h al dia resant per les vocacions. No ho publicàvem, però sabíem cadascú a quina hora estava resant. I a la nit sobretot als monestirs de vida contemplativa. I laics també. Això dona fruit, insistint. Crec que això és molt important.

En segon lloc, nosaltres hem de ser testimonis de l'alegria de la nostra vocació. És que a vegades sembla que tinguem por. «Que no es noti massa». No hem de tenir por de ser capellans. Que et reconguin. Jo he confessat al carrer, a Roma, una senyora, anant pel carrer. No parlo italià però l'entenc, es va confessar i li vaig donar l'absolució. A l'aeroport ja m'ha passat dues vegades.

La primera, la pregària; la segona, la joia. I el que deies tu, l'acompanyament és fonamental. Jo que he estat al Sínode de joves, un dels temes més capitals i importants va ser acompanyar. Moltes de les coses que fem els preveres les poden fer els laics. Deixa que ho facin ells i tu dedica't a escoltar, a parlar, a acompanyar espiritualment i humanament la gent, sobretot els joves, que ho necessiten. Dediquem poc temps perquè anem de bòlid d'un lloc a l'altre. Fem quaranta mil coses, però no ens dediquem a escoltar. Parròquia tancada, despatx tancat...

Hi ha coses que poden fer els laics, però, clar, humanament sentim que estem més realitzats si fem coses que donen resultats. Anar al banc a posar els comptes al dia; que ho facin els laics. Escoltar la gent, donar-li pau i esperança és un treball importantíssim. No hem de descuidar l'acompanyament espiritual, que no és marcar el que ha de fer l'altre, sinó ajudar a fer que vagi descobrint en un bon discerniment allò que Déu vol de cadascun de nosaltres. Aquest és el treball nostre, fonamental en les vocacions. Agraeixo el treball que feu d'acompanyar els joves espiritualment.

PREGUNTA: L'entrega d'un mateix és el que ens dona l'alegria. Molt sovint, jo veig en les famílies de la parròquia una gran entrega, amb alegria. Li volia preguntar com podem ajudar les famílies des de la parròquia, avui que la família té tanta necessitat de suport. Si més no en el meu cas, jo noto que rebo més ajuda de les famílies que no pas la que jo realment els puc donar.

Crec que has dit una cosa molt bonica: «rebo més ajuda de les famílies que no pas la que jo els puc donar»... T'adones que t'ajuden molt. Però potser no t'adones de com les ajudes tu. Potser no els diem com ens ajuden, i elles tampoc no ens diuen el bé que els fem. Quan un viu centrat en la seva vocació, la viu centrat en el Senyor. Les famílies centrades en la família, estimant-se amb amor, vivint un amor fidel, unides al Senyor, que resen i treballen per als altres, fan molt de bé als altres, però els altres no se n'adonen. I, com que no ho diuen, pensen que estan perdent el temps. No, estan fent un gran bé, i ningú els ho diu.

I a la inversa: nosaltres vivint el nostre sacerdoci, pregant, servint, fent les coses bé, estimant-los, també els estem ajudant moltíssim. Però no ens ho diuen i aleshores ve allò de «la meva vida no és útil, soc un desastre, soc un zero a l'esquerra». I tu resulta que estàs fent un gran bé. Però deixa'm que t'expliqui el diàleg de santa Caterina de Siena amb Jesucrist, que per mi és preciós. Fa així:

«Jesús va preguntar a Caterina de Siena: “Estimada meva, saps per què t'estimo?” Davant la resposta negativa de Caterina, Jesús va continuar: “T'ho diré jo. Si no t'estimes, no series capaç de fer res de bo. O sigui, que ja veus que t'he d'estimar.” “És veritat –va contestar Caterina, i de sobte va dir–: “Jo també et voldria estimar així”.

Però, només haver acabat de parlar, ja s'adonà que havia dit una bestiesa. Jesús va somriure. Llavors ella hi va afegir: “Però això no és just. Tu em pots estimar amb un gran amor, i jo només et puc estimar amb un amor petit”.

En aquell moment, Jesús va dir: “He fet possible que em puguis estimar amb un gran amor”. Ella es va quedar parada i de seguida va preguntar com ho podia fer, això. “He posat al teu costat els altres. Tot allò que els facis ho consideraré com si m'ho haguessis fet a mi.” Caterina, plena d'alegria, va arrencar a córrer per guarir els malalts de l'hospital: “Ara puc estimar Jesús amb un gran amor».

És un text preciós. El vaig trobar en un llibre de Tomas Spidlik, *El camí de l'esperit*. Com podem ajudar a les famílies i a qualsevol persona que ens trobem i també a nosaltres mateixos? En la mesura que surto i serveixo els altres, no només a qui em ve de gust, sinó a qui ho necessita, a qui tinc a la meua vora, en aquest moment trobo la felicitat, té sentit la meua vida i la meua família, la meua persona i el meu ministeri es revaloritzen fins i tot per a mi mateix. És això: ajudar. I amb les famílies, què podeu fer? Doncs ajudar-les a fer alguna cosa. Qualsevol servei, qualsevol cosa. És en aquest servei que un madura humanament, psicològicament i espiritualment. Que resin en família, que vagin a missa, que facin tot el que puguin, que *facin sermons* als fills, etc. Que visquin amb goig la seva família. I després també hi ha àmbits en què poden participar: la pobresa, la defensa de la família, coses de l'escola, defensa de l'ensenyament de la religió... Els

compromisos en tots aquests temes no han de ser només cosa de capellans i bisbes. «Què fan, vostès, amb aquest compromís, si no estan d'acord amb el tipus d'ensenyament? Ho han de dir, així donaran testimoni». El tema dels fills, de la natalitat... poden donar tant testimoni i exemple! I tot això des de l'oració, perquè, si no, tot plegat se'n va en orris. I des de l'acompanyament. El capellà que acompanyi i que fomenti grups de famílies que puguin compartir aquestes experiències. A les parròquies, ja ho feu. Si ho seguïu fent, sereu com l'oli que s'escampa i que arriba als altres.

«En la mesura que surto i serveixo els altres, no només a qui em ve de gust, sinó a qui ho necessita, a qui tinc a la meua vora, en aquest moment trobo la felicitat, té sentit la meua vida i la meua família, la meua persona i el meu ministeri es revaloritzen fins i tot per a mi mateix».

PREGUNTA: Vostè ha esmentat el Sagrament de la Penitència com a sagrament de l'alegria. Expliquen la història d'un comercial del calçat que se'n va anar a l'Àfrica per expandir el mercat, i que en va tornar desesperat, perquè allà tothom anava descalç. N'hi van enviar un altre a fer un estudi de mercat, i en va tornar emocionat i va dir: «això és fantàstic, aquí la gent encara no porta sabates!». Com podem mirar amb optimisme el fet de fomentar el Sagrament de la Penitència a les nostres parròquies?

La primera cosa: si algú no es confessa, no podrà animar els altres a confessar-se, perquè llavors aquesta invitació no sortirà d'una convicció, no sortirà del cor. Primer, cal començar per nosaltres mateixos i practicar-ho. Això és fonamental. En segon lloc: a la catequesi, cal parlar del sagrament de la confessió no com una obligació, sinó com un regal que Déu ens ha fet. És gratuït. En tercer lloc: cal seure i esperar. La gent ve quan ve. La celebració comunitària de la Penitència amb absolució personal té l'avantatge que pots parlar amb tothom de la confessió, que se'n fa una preparació en comunitat, etc., però al final un ha d'anar molt de pressa: si un s'allarga massa, el següent, que s'està esperant, es posa nerviós... S'ha de fer, jo ho practico i està bé, però durant l'any s'ha d'oferir el temps necessari i estar al confessional. Jo crec que no trobem prou gent que pugui o vulgui estar-se al confessional. N'hi ha que diuen: «És que no ve ningú». Tant és. És com qui s'està a una botiga, ho deies tu ara mateix, i pensa: «ja vindrà algú a comprar sabates, no tothom va descalç, algú voldrà unes sabates».

Jo crec que, d'una banda, és important la nostra pràctica; en segon lloc, la formació, a les catequesis, explicar-ho bé. Hi ha llibres, avui en dia, que, des de la teologia i l'espiritualitat, ho expliquen molt bé. I, en tercer lloc, disposar nosaltres de lloc i temps per fer-ho. Tot i això, és una cosa que cal demanar al Senyor. Recordo una anècdota que m'explicava un company de Saragossa que és

«Durant l'any s'ha d'oferir el temps necessari i estar al confessional. Jo crec que no trobem prou gent que pugui o vulgui estar-se al confessional. N'hi ha que diuen: «És que no ve ningú». Tant és. És com qui s'està a una botiga».

canonge. Em deia: «M'he quedat ben parat. Tot just asseure'm a confessar al Pilar, ve un senyor i es posa davant meu de genolls. Jo me'l miro i ell se'm mira i li dic: «què?» I ell em diu: «què?». «És vostè qui ha vingut aquí, no jo. Per algun motiu deu haver vingut. I aquí normalment un s'hi ve a confessar». «Doncs això mateix em pregunto jo, què hi he vingut a fer, aquí». I continua: «miri, jo soc professor de filosofia i no practico. No crec en Déu. Hi he vingut com qualsevol altres dels nombrosos aragonesos que també venen a veure la Verge del Pilar. He sentit una necessitat imperiosa de venir aquí i per això soc aquí». «Doncs ja sap per què hi ha vingut, l'ha fet venir la Verge a confessar-se. Ja pot buidar el pap, que és la Verge qui l'ha portat fins aquí». I ho va fer. Jo vaig al·lucinar. Quin miracle, el de la verge, i quin miracle, la confessió! Se n'ha anat alliberat. Se n'ha anat feliç. Val la pena seure al confessional. Jo hi veig dues coses: una és el fet d'estar-hi, i l'altra, la Verge. També s'ha de demanar: «fes que es converteixin, Senyor, atreu-los a la confessió. Jo faré el que pugui, però m'hi has d'ajudar».

Tot això va unit, però no és automàtic. Ara estem acostumats a tocar el botó del mòbil o l'interruptor de la llum, i de seguida ve la llum o et poses en contacte amb un amic teu de Mèxic o d'Itàlia. Però la vida espiritual no és

Col·loqui a les Jornades de Castellaure de l'any 2019. Foto: Florentino Ysern/Jornades

així, funciona d'una altra manera. Hi ha moments en què no fas res però salta la guspira, perquè és el Senyor qui ho ha fet. De vegades, no hem assumit prou bé el tema de la paciència de Déu, que és diferent de la nostra. I això ens deixa desconcertats. Déu té un altre ritme, una altra paciència, que és molt llarga, i la nostra s'acaba de seguida. Ell espera i espera. El ritme de Déu és diferent del nostre, i la paciència de Déu és més gran que la nostra. Nosaltres ho hem d'assumir i ho hem d'aprendre.

PREGUNTA: Ens pot explicar alguna cosa del Sínode dels joves relacionat amb l'alegria?

La veritat és que l'ambient a dins l'aula era d'esperança, no pas de crítica ni de desesperació, ben al contrari. El testimoniatge dels joves que hi havia era ben bonic. El contacte dels joves amb els bisbes va trencar molts esquemes de manera natural. Les trobades amb els pares sinodals van ser impressionants, per la cordialitat, la senzillesa, la gran fraternitat. I després també hi ha el testimoni, que no és de tristesa ni d'angoixa, dels bisbes de les esglésies del Pròxim Orient que pateixen persecució. I recordo el de Damasc, que va dir: «miri, aquí estem parlant molt de com atreure els joves, per ajudar-los a descobrir Jesucrist, però ens hem oblidat d'una cosa: més penitència i més oració». «Hem reduït molt els dejunis i la penitència, en la nostra Església». I el mal es derrota a través de l'oració, del sacrifici, del dejuni.

També me'n recordo del cardenal Sako, que molt sovint moderava les sessions, i que reflectia molta pau i molta alegria. I que fins i tot explicava acudits. Ens feia riure a tots. Aquesta mena de gent és la que necessita

l'Església, gent alegre que, des del Senyor, escampa alegria, que és respecte, tendresa, amor, tot i les dificultats o les persecucions que un pugui patir.

Voldria acabar amb una poesia de Calderón de la Barca que està relacionada amb la santedat. I la santedat és l'enamorament amb la persona de Jesucrist. Un no s'enamora d'algú si no hi té tracte. Si no hi ha tracte, es perd l'amor. Si deixes de veure la teva nòvia o el teu nòvio, al final l'amor es refredarà. Fixeu-vos què diu Calderón de la Barca: «¿Qué quiero, mi Jesús? Quiero quererte.» Em sembla que aquesta serà la conclusió d'aquests dies, en què heu reflexionat sobre l'alegria de ser sants. És allò que tots nosaltres diem per dins, en el nostre cor.

«¿Qué quiero, mi Jesús? Quiero quererte,
quiero cuanto hay en mí del todo darte,
sin tener más placer que el agradarte,
sin tener más temor que el ofenderte.
Quiero olvidarlo todo y conocerte,
quiero dejarlo todo por buscarte,
quiero perderlo todo por hallarte,
quiero ignorarlo todo por saberte».

Recordeu bé aquestes paraules de Calderón de la Barca: «Olvidarlo todo. Dejarlo todo». Que ho deixem tot pel Senyor. «Perderlo todo. Ignorarlo todo». Tant se val molta teologia, molts títols, si no tenim un contacte personal amb Jesucrist, tot això és no res. I continua el poeta:

«Quiero, amable Jesús, abismarme
en ese dulce hueco de tu herida,
y en sus divinas llamas abrasarme.
Quiero, por fin, en Ti transfigurarme,
morir a mí, para vivir Tu vida,
perderme en Ti, Jesús, y no encontrarme».

Hem de treballar amb i pels altres, però no ens oblidem d'aquesta intimitat amb Jesús, que és absolutament necessària. Tots estem cridats a aquestes dues coses: a viure la intimitat amb el Senyor i a treballar per tenir un compromís més gran amb tots els germans.

Mosaic del Descens als inferns i Resurrecció a la capella de Sant Estanislau a Ljubljana, Rupnik.

L'alegria en l'evangelització

Enric Bonet Farriol

Llicenciat en Medicina i Doctor en Teologia
Va treballar pastoralment uns anys a Rússia

«Com a cadàvers van pensar i van viure, i de negre van vestir el seu cadàver»: així descriu els sacerdots un filòsof del segle XIX, i continua dient-ne, d'ells i dels cristians: «també, arran dels seus discursos, jo mateix encara faig olor de la fetor desagradable de les seves cambres mortuòries. I qui viu a prop seu, viu a prop de negres estanys, des dels quals canta el gripau la seva cançó amb dolça melangia. Millors cançons m'haurien de cantar perquè jo aprengué a creure en el seu Redemptor: més redimits haurien de semblar-me els deixebles d'aquest Redemptor!»¹.

Així parlà *Zaratustra*, la famosa obra de Nietzsche. Una descripció punyent. Una cínica protesta que manifesta l'escàndol de la tristesa. Deixant de banda la caricaturització, s'entén la reacció d'aquell autor i la de molts altres davant d'un cristianisme que confon la *serietat* del Misteris amb la tristesa.

L'escàndol de la tristesa

A Rússia, les reines de les esglésies ortodoxes són les *bábushkas* –les àvies–. Senyores grans, velles, rondinaires, eternament enutjades, que bé sembla que trobin el seu major plaer a esbrincar qualsevol que apareix pel temple, especialment els nens o els joves. Moltes persones que s'acosten a l'Església, quan topen amb aquest *ideal* de cristià, queden escandalitzades.

Però no cal anar a Rússia. Trobem en les nostres esglésies, als nostres carrers, aquesta forma comuna de cristianisme; persones de “virtuts encapotades”, “profetes de calamitats, avesats a anunciar sempre esdeveniments dissortats”. Sí, són bona gent... però molt tristos.

El Papa perfila el fenomen en el seu *Evangelii Gaudium*: «La psicologia de la tomba, que a poc a poc converteix els cristians en mòmies de museu. Desil·lusionats amb la realitat, amb l'Església o amb ells mateixos, viuen la constant temptació de quedar atrapats en una tristesa dolça, sense esperança, que s'apodera del cor com «el més preuat dels elixirs del dimoni». Cridats a il·luminar i a comunicar vida, finalment es deixen captivar per coses que només generen foscor i cansament interior, i que corquen el dinamisme apostòlic» (n. 83).

Davant d'una fe viscuda així, sorgeix l'escàndol. El mateix que es genera quan contemplem el mal en el món. El mateix que quan observem el mal en l'ànima: el patiment de la tristesa, la manca d'alegria. Per a què ens ha creat Déu? És així com Déu ens vol? És aquest el nostre destí? Que potser Déu no ens ha creat Déu perquè siguem feliços? Llavors, per què sembla que la religió –la relació a Ell– fa persones amb cara de pomes agres o de funeral, sempre tristes?

Des d'aquesta visió, s'entén el sentit de la dita anglesa: «*Heaven has the best climate, hell has the best society*» (*Al cel, pel clima; i, a l'infern, per la companyia*). Éa dir, el correcte està molt bé perquè és el bo, però l'incorrecte és molt més atractiu. Fer trist el bé: aquesta ha estat sempre una forma de temptar del diable: «El dimoni aprofita la tristesa per temptar els bons, intentant fer que visquin tristos en la virtut, igual que intenta que els dolents s'alegrin dels seus pecats. De la mateixa manera que només pot temptar-nos perquè fem el mal aconseguint que aquest mal sembli atractiu, només pot temptar-nos perquè ens apartem del bé aconseguint que aquest bé no resulti atractiu. Li encanta veure'ns tristos i desesperançats (...)»².

Cristianisme és alegria

«Sou tots tan alegres que un no s'ho espera», vaig sentir una vegada.

De lluny ve l'obstinació diabòlica dels enemics de Crist, que no es cansen de murmurar que la gent lliurada a Déu és de l'*encapotada*. I, malauradament, alguns dels que volen ser *bons* els fan ressò, amb les seves virtuts tristes.

-Et donem gràcies, Senyor, perquè has volgut comptar amb les nostres vides, joiosament alegres, per esborrar aquesta falsa caricatura.

-Et demano també que no ho oblidem³.

Les *bábushkas* no són la nostra única experiència: gràcies a Déu, també tenim la que reflecteixen aquestes paraules del sant. I és lògic que sigui així, perquè la religió, la relació amb la font de la bellesa, la veritat i el bé només pot deixar en l'ànima un pòsit d'alegria.

La nostra forma fonamental d'assemblar-nos a Déu és estimar: Déu és amor⁴. I l'alegria, com assegura Sant Tomàs, «no és una virtut diferent de la caritat, sinó que n'és un cert acte i efecte propi». Per al sant d'Aquino, l'amor es desplega en tres temps: estimar, desitjar i gaudir. Per això, un amor sense

goig, és un amor curt, mutilat, no desenvolupat. I l'alegria és –podríem dir– la perfecció de l'amor⁵; l'amor enlairant-se completament; el goig “indica que l'amor és actiu, operatiu, present”⁶. En aquest sentit, per a un cristià, l'objectiu vital és l'amor, i en la mesura que l'aconsegueixi, estarà alegre.

Des d'un punt de vista teològic, no pot ser d'una altra manera. I el Senyor mateix ens ho ha revelat així. Tot i això, hi ha un cristianisme ancorat en una visió parcial –sense teleologia ni context– d'algunes paraules revelades. L'espiritualitat del

«Els cristians tristos, apòstates de l'alegria, també ho són, d'alguna manera, de la fe».

«benaurats els que ploren», «tingues pietat de mi que soc un pecador», «*non habemus hic manentem civitatem*», «vanitat de vanitats i tot és vanitat»; és l'espiritualitat d'aquelles persones que trien una «opció que sembla la d'una Quaresma sense Pasqua»⁷.

Aquests obliden, a més del que s'ha exposat sobre la relació entre amor i alegria, el to alegre que acompanya la Redempció de principi a fi.

Crist s'encarna i és un *alegra't*: «En la salutació de l'àngel, crida l'atenció que no s'adreça a Maria amb l'habitual salutació jueva, «*Shalom*» –la pau sigui amb tu–, sinó que faci servir la fórmula grega «*chaire*» (...) Alegra't! (cf. Lc 1, 28). Amb aquesta salutació, l'àngel –podríem dir– comença en sentit propi el Nou Testament (...)»⁸.

Quan el Senyor irromp amb la seva llum enmig del món, també «la mateixa paraula reapareix en la Nit Santa en llavis de l'àngel, que va dir als pastors: “Us anuncio una gran alegria” (Lc 2,10)»⁹.

I, després de la Resurrecció, aquesta paraula torna a aparèixer en Joan, arran de la trobada amb el Ressuscitat: «Els deixebles es van omplir d'alegria en veure el Senyor» (Jn 20,20). En els discursos de comiat de Joan, hi ha una teologia de l'alegria que il·lumina, per dir-ho així, la fondària d'aquesta paraula: «Us tornaré a veure i el vostre cor s'alegrarà i ningú us llevarà la vostra alegria».¹⁰

El mateix nom de l'anunci: la Bona Nova; és a dir, una notícia bona, alegre. I sant Pau resumeix l'actitud davant el «*Kerygma*»: «Viviu sempre contents en el Senyor; us ho repeteixo, alegreu-vos. Que us conegui tot el món. El Senyor és a prop» (Fl 4,4-5).

Davant d'aquesta alegria desbordant, un cristianisme d'espiritualitat trista té més a veure amb una ètica pagana d'una perfecció sense vida ni esperança. Sense la Vida. Els cristians tristos, apòstates de l'alegria, també ho són, d'alguna manera, de la fe.

En una recent biografia de Joaquín Navarro Valls, un dels testimonis explica que qui va ser portaveu de sant Joan Pau II recordava sovint la sort que havia tingut de topar-se en la seva vida amb tres persones que va veure després canonitzades. El primer va ser sant Josepmaria, amb qui va poder estar a Roma. Després, va conèixer i va treballar molt de temps amb Joan Pau II. La tercera persona –la seva relació amb Navarro és menys coneguda– és la Mare Teresa de Calcuta: aquesta última li va ser confiada personalment per Joan Pau II, que va demanar a Navarro Valls que es fes càrrec de totes les qüestions que la Mare Teresa pogués necessitar cada vegada que venia a Itàlia i, especialment, a Roma. Amb els tres, hi va mantenir un tracte proper.

A l'hora de reflexionar sobre quina relació es podria establir-se entre aquestes persones tan diferents, no aconseguia trobar-hi un denominador comú. Finalment, va tenir la il·luminació: els tres sants estaven dotats d'un formidable bon humor, certament amb ells mateixos, però encara més per la capacitat d'encomanar-lo als altres!¹¹

Els sants són l'encarnació d'aquesta realitat, són la prova viva de la veritat d'aquesta teologia. La seva unió amb l'amor fa patent de diverses maneres aquest "cert acte i efecte propi de la caritat". I aquest traspuar amor –Déu és amor–, aquesta reverberació de llum –Déu és llum–, els fa tremendament atractius. I és aquest atractiu allò que arrossega.

Don Giussani deia: «el cristianisme s'escampa per enveja, perquè una persona que en veu una altra viure amb alegria, intensitat i gust, desitja aquesta vida per a ella».

La història de moltes conversions fa palesa la força apostòlica de l'alegria. Tot i no compartir-ne les idees, ni la forma de vida, encara més, fins i tot detestant-les, els qui miren els cristians acaben dient allò que deia Lewis: «Els cristians s'equivoquen, però tots els altres són uns pesats»¹². No compartint-ne les idees, queden, tanmateix, *captivats per la seva alegria*.

L'atracció evangelitzadora de l'alegria

Al novembre de 2015 es va presentar a Madrid la primera biografia autoritzada de Don Giussani en espanyol. En l'acte de presentació, Julián Carrón, president de la fraternitat *Comunió i Alliberament*, recordava una frase que Don Luigi els deia: «el cristianisme s'escampa per enveja, perquè una persona que en veu una altra viure amb alegria, intensitat i gust, desitja aquesta vida per a ella».

Aquesta és la força de l'evangelització. No pot ser cap altra. L'alegria, d'alguna manera misteriosa, recull la llum de l'amor i de la veritat, encarnades en una vida. «La força amb què la veritat s'imposa ha de ser l'alegria, que és la seva expressió més clara», deia Ratzinger¹³.

Imatge: Plorangers. Taula gòtica, segle XIII.

Aquest és l'atractiu denominador comú dels sants, dels cristians que estimen. En la presentació que hem esmentat, Carrón continuava dient: «Els joves volen ser com Sant Francesc d'Assís, però no perquè vulguin ser pobres; volen ser com Santa Teresa de Jesús, però no perquè vulguin viure en un monestir i ser místics; volen ser com els missioners i no per la seva vida plena de perills; volen ser com els models que tenen al voltant *per enveja*: perquè denoten l'alegria, la intensitat i el gust per la vida»¹⁴.

No és pas nova, aquesta idea. I és, de fet, de sentit comú: com podríem atreure els altres, com es pot evangelitzar amb la tristor? «Cares llargues..., maneres brusques..., posat ridícul..., aire antipàtic...: ¿Així esperes animar els altres a seguir Crist?», diu sant Josepmaria¹⁵.

L'alegria ha estat marca distintiva del cristianisme des dels orígens fins als nostres dies, el goig que irradiava l'amor dels cristians va ser motiu d'admiració i de conversió. Des del «mireu com s'estimen» de Tertulià i la inexplicable alegria referida per l'autor de la carta a Diognet: «Fan el bé, i són castigats com a malfactors; i, quan són condemnats a morir, s'alegren com si se'ls donés la vida»¹⁶. Fins a la plasmació que en va fer Pau VI, el 1975, en una exhortació apostòlica dedicada a l'alegria.

En els nostres dies, no cal ser un estudiós del tema per afirmar que el Papa Francesc s'ha estat a tornar a proposar la idea de l'alegria cristiana com a essència, no només de l'evangelització, sinó de la simple vida cristiana. En gairebé la totalitat dels seus documents magisterials, inclou –en el títol– la paraula “alegria”. I el document sobre la santedat

–el cim de la vida cristiana a què tots som cridats– porta el nom “Alegreu- vos i celebren-ho”!

En el món teològic, l'alegria podria semblar un *subproducte* d'altres virtuts, o una simple conseqüència o *síntoma* de salut espiritual. Fins i tot aquells que la consideren una virtut, la poden considerar com una virtut secundària, amb poca entitat o una virtut *poc seriosa*¹⁷. En aquest context, el Papa ha volgut subratllar la centralitat de la dinàmica de l'alegria.

No és només una cosa que ve després, una cosa que és produïda per una bona vida interior, com un símptoma de bona combustió espiritual. Tampoc és només un embolcall de la vida cristiana, que el fa atractiu, un «plus

«Consisteix aquesta alegria en el fet que l'esperit humà troba repòs i una satisfacció íntima en la possessió de Déu tri, conegut per la fe i estimat amb la caritat que prové d'Ell».

decoratiu» o «efecte especial», diu Francesc¹⁸. Ni només la condició *sine qua non* per a l'evangelització: «L'evangelització, en el nostre temps, només serà possible per mitjà del contagi de l'alegria»¹⁹. No, no és només això.

L'alegria forma part, d'alguna manera, de l'ambient necessari per al creixement de la vida cristiana. És com un dels nutrients necessaris per tal que creixi la planta de la vida divina en el nostre interior. No és tant una conseqüència com una causa. “Un home alegre obra el bé, pensa el bé i menysprea la tristesa. Però l'home trist sempre obra el mal”²⁰. L'alegria és l'*humus* del bé. L'alegria no és, doncs, una tàctica per atreure. No és només un símptoma de presència de Déu. És una de les cares de l'amor mateix. És l'ambient, en certa mesura causa de creixement del bé i de l'amor.

Fer l'alegria

L'alegria de la qual es parla en aquest article no és l'alegria física, ni tan sols psicològica. És més profunda. «Consisteix aquesta alegria en el fet que l'esperit humà troba repòs i una satisfacció íntima en la possessió de Déu tri, conegut per la fe i estimat amb la caritat que prové d'Ell.

Aquesta alegria caracteritza, per tant, totes les virtuts cristianes»²¹. I és compatible amb les dificultats, els problemes i les creus vitals. És compatible amb la tristesa que poden produir aquestes situacions, o fins i tot amb la tristesa psicològica –depressió–, ja que en el «fons de l'ànima» hi regna el goig i la pau de Déu. «Hi ha moments durs, temps de creu, però res no pot destruir l'alegria sobrenatural, que s'adapta i es transforma, i sempre roman [...]. És una seguretat interior, una serenitat esperançada que proporciona una satisfacció espiritual incomprensible segons els paràmetres mundans»²².

No obstant això, aquesta *profunditat de l'alegria* ofereix la temptació que sigui tan interior que no es manifesti exteriorment. Una presumpta alegria interna amb aspecte exterior de víctima. Per això, tot seguit, Francesc continua: «Ordinàriament, l'alegria cristiana està acompanyada del sentit de l'humor, tan destacat, per exemple, en sant Tomàs More, sant Vicenç de Paül o sant Felip Neri. El mal humor no és un signe de santedat: “Aparta del teu cor la tristesa” (Eclesiastès 11,10)»²³.

L'alegria profunda habitualment aflora i connecta amb les altres alegries més *humanes*, com recorda Pau VI: «L'alegria cristiana suposa un home capaç d'alegries naturals. Freqüentment, ha estat a partir d'aquestes com Crist ha anunciat el Regne del cel»²⁴. I es manifesta *per fora* en el bon humor i el somriure .

Així, si l'alegria és tan important –essencial, hem dit–, què es pot fer per aconseguir-la? És que pot produir-se psicològicament? Serà, llavors, l'actitud cristiana centrar-se en la consecució de l'alegria?

Déu vol que siguem feliços. «El seu amor patern ens convida: «Fill, quan et sigui possible, tingues cura de tu mateix [...]. No et privis de passar un dia feliç» (Si 14,11.14). Ens vol positius, agraits...»²⁵. Per a això, el primer que podem fer és fugir de la tristesa. Que no és tant fugir de les situacions desagradables, sinó veure-les en el context de la nostra vida. «Efectivament: el més important davant la malenconia és no dedicar-se a acariciar-la perquè faci niu en nosaltres. I és que aquesta malaltia té una mena de secreta dolçor en la qual és molt fàcil recrear-se i adormir-se. En canvi, la malenconia acaba sempre marxant d'aquell que se la mira de fit a fit, que analitza quin fonament té (generalment, és menys sòlid del que sembla), que li contraposa les nombroses coses positives que hi ha a la vida i en aquest mateix moment, que li gira l'esquena i comença a treballar amb més intensitat en altres tasques o camins»²⁶.

En aquest sentit, afirma Francesc: «És tant el que rebem del Senyor perquè ho gaudim (1 Tm 6,17), que de vegades la tristesa té a veure amb la ingratitude, amb el fet de quedar-se tan tancat en si mateix que un es torna incapaç de reconèixer els regals de Déu»²⁷. Quan ens posem tristos per alguna situació, és possible que ens estiguem donant massa importància. Durant un moment, ens posem al centre de l'univers... i oblidem que les coses, vistes amb ulls d'eternitat, són molt menys terribles.

Benet XVI compartia en una entrevista un truc per conservar el bon humor: «Jo no soc un home a qui li vinguin acudits al cap contínuament. Però considero molt important, i diria que també necessari, per al meu ministeri saber veure també l'aspecte divertit de la vida i la seva dimensió alegre, sense prendre-s'ho tot de forma tràgica. Un escriptor va dir que els

àngels poden volar perquè no es prenen massa seriosament. I nosaltres potser podríem volar una mica més si no ens donéssim tanta importància»²⁸.

«Estar trist no demana cap esforç»²⁹. Per això, la primera tasca per aconseguir l'alegria consisteix a tenir el coratge de rebutjar la tristesa. De reconèixer la mentida que representa. La tristesa moltes vegades és només mandra; és deixar-se endur per la comoditat del «més preuat dels elixirs de el diable».

Un cop rebutjada la tristesa, cal dir que l'alegria és filla de la filiació divina. El pas definitiu per aconseguir-la és renunciar a voler aconseguir-la per un mateix. Més ben dit: no renunciar-hi, exactament, sinó confiar que el meu Pare Déu ja s'encarregarà d'això. Busca el Regne de Déu i la resta et serà donat. O amb paraules del Senyor a Santa Teresa: tu encarrega't de les meves coses i jo m'encarregaré de les teves³⁰. Deixar la meua alegria en mans de Déu és deixar-la en les millors mans: allà on trobarà la plenitud.

Fer la voluntat de Déu és la segona font d'alegria. De fet, és continuació de l'anterior: de la confiança en allò que el meu Pare em demana. En els mesos de preparació de la beatificació de Guadalupe Ortiz, el postulant de la causa a la diòcesi de Madrid, ha fet nombroses conferències. Una d'elles es titulava «La fórmula per ser feliç d'una santa amb química». El postulant enuncitava així aquesta fórmula: «Una cosa tan senzilla, però que se'ns oblidava: la felicitat és l'íntima convicció d'estar fent el que Déu vol»³¹.

* * *

«Alegria, alegria, alegria... Llàgrimes d'alegria». Això escrivia Pascal en un paper que va dur a sobre els últims anys de vida, després d'una experiència de Déu³². I aquest ha estat l'estat habitual dels cristians i la seva força apostòlica. Una alegria profunda nascuda de l'amor de Déu, que manifesta la seva Presència i que és el motor de l'evangelització.

Sí, sant Pau VI també pensa com Nietzsche: «seria molt estrany que aquesta Bona Nova, que suscita l'al·leluia de l'Església, no ens donés l'aspecte d'algú que se sent salvat»³³.

¹ F. NIETZSCHE, *Així va parlar Zaratustra*, II, sobre els sacerdots.

² S. Francesc DE SALES, *Introducció a la vida devota*, cap XII.

³ S. Josepmaria ESCRIVÀ, *Sole*, 58.

⁴ *1 Joan* 4: 8.

⁵ Cf *S.Th.*, II-II, q. 28, a. 4: «és evident que l'amor és el primer moviment de la potència apetitiva, de la qual se segueixen el desig i el goig. Per tant, és el mateix l'hàbit de la virtut que inclina a estimar, a desitjar el bé estimat i a gaudir-ne. Però, atès que l'amor és el primer d'aquests actes, la virtut no es denomina pel goig ni pel

desig, sinó per l'amor, i es diu caritat. En conseqüència, el goig no és una virtut diferent de la caritat, sinó que n'és un cert acte i efecte».

⁶ FRANCESC, *Discurs del Sant Pare Francesc als participants en la 36a congregació general de la Companyia de Jesús*, 24 octubre 2016, n. 1.

⁷ FRANCESC, Ex. Apostòlica *Evangelii gaudium*, 24 de novembre de 2013, n. 6.

⁸ BENET XVI, *Jesús de Natzaret III*, pàg. 33.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Cf R. NAVARRO VALLS, *Navarro Valls. El portaveu*, testimoni de Paolo Arullani.

¹² C.S. LEWIS, *Cautivado por la alegría*, Encuentro, 2002, pàg. 171.

¹³ J. RATZINGER, *La Fiesta de la Fe*, Ed. Desclée de Brouwer, 1999, pàg. 176.

¹⁴ Ressenya de la presentació a <https://espanol.clonline.org/archivo/otros/el-cristianismo-se-transmite-por-envidia>.

¹⁵ Vegeu, en aquest sentit, P. RODRÍGUEZ: *Camino. Edición crítica histórica*, Rialp, 2004, comentari del punt 661.

¹⁶ *Carta a Diognet* (Cap. 5 ; Funk 1, 317-321).

¹⁷ La doctrina clàssica sobre l'alegria diu clarament que no és una virtut (cf. nota 4, cf. també P. REGGIO OP, *Por qué la alegría?*, Rialp, 1989, pàg. 25-33). No obstant això, hi ha actituds virtuoses que faciliten l'alegria, com l'optimisme; i, en aquesta mesura, l'alegria pot exercir-se com a virtut: cf. J.L. LORDA, *Para ser cristiano*, Rialp, 1994 ("Virtudes", capítol "alegría").

¹⁸ FRANCESC, *Discurs del Sant Pare Francesc als participants en la 36a congregació general de la Companyia de Jesús*, 24 octubre de 2016, n. 1.

¹⁹ FRANCESC, *Missatge del Sant Pare Francesc per a la XXIX jornada mundial de la joventut 2014* (21 de gener de 2014, n. 4).

²⁰ El Pastor de Hermas, Mand X, 3, 2-3.

²¹ Sant PAU VI, Ex. Apostòlica *Gaudete in Domino*, 9 de maig de 1975, n. 30.

²² FRANCESC, Ex. Apostòlica *Gaudete et Exultate*, 19 de març de 2018, n. 125.

²³ *Ibid.*, n. 126.

²⁴ Sant PAU VI, Ex. Apost. *Gaudete in Domino*, 9 de maig de 1975, n. 30.

²⁵ FRANCESC, Ex. Apost. *Gaudete et exultate*, 19 de març de 2018, n. 125.

²⁶ J.L. MARTÍN DESCALZO, *Razones desde la otra orilla*, S.E. Atenas 1992, p. 81.

²⁷ FRANCESC, Ex. Apost. *Gaudete et exultate*, 19 de març de 2018, n. 126.

²⁸ *Entrevista concedida pel papa Benet XVI a Ràdio Vaticana i a quatre cadenes de televisió alemanyes arran del seu viatge apostòlic a Alemanya*, Palau Apostòlic de Castelgandolfo, 5 d'agost de 2006 (www.vatican.va).

²⁹ Ho afirmava Sèneca: vegeu J.L. MARTÍN DESCALZO, *Razones desde la otra orilla*, S.E. Atenas 1992, p. 45.

³⁰ Cf. Santa TERESA DE JESÚS, *Moradas*, VII, 2, 1.

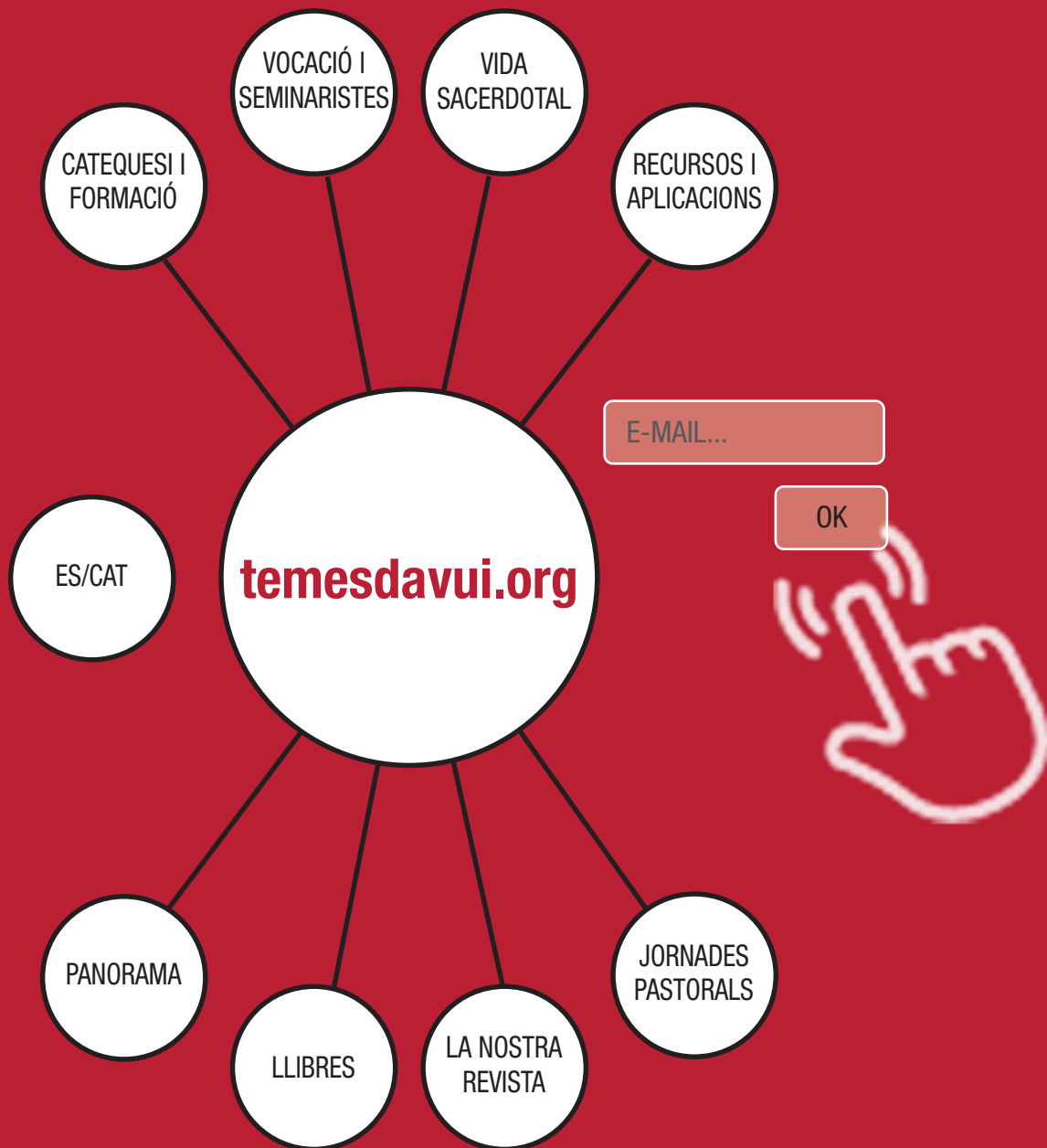
³¹ Cf. Entrevista a COPE-Vigo a José Carlos MARTÍN DE LA HOZ, Postulador de la Causa Diocesana de Guadalupe Ortiz de Landázuri. "Guadalupe: la fórmula para ser feliz de una santa con química" (www.opusdei.org).

³² Vegeu un comentari del Memorial: L. THIROUIN, *Le Mémorial de Blaise Pascal*, Lumière et Vie, núm. 276, octubre-desembre de 2007, pàg. 72-75.

³³ Sant PAU VI, Ex. Apost. *Gaudete in Domino*, 9 de maig de 1975, núm. 71.

Subscriu-te gratuïtament a la nova web de *Temes d'Avui*

Rebràs el *butlletí* setmanal i les monografies.
Amb accés a tots els continguts de la web.

Alegria, psiquiatria i salut mental

Com fer front a situacions d'ansietat i estrès

Nicolás Ramírez

Psiquiatre. Parc Sanitari Sant Joan de Déu (Barcelona)

Cada persona conviu amb si mateixa al llarg de tota la seva vida i, tot i això, no és infreqüent que de vegades ens costi entendre com ens sentim, o com reaccionem davant d'algunes situacions. Per poder-ho entendre, ens hem de conèixer tal com som, saber com es defineix la nostra manera de ser, la nostra personalitat. Aquest coneixement serà una clara ajuda per afrontar situacions que a la vida ens exigeixin més, o respondre de manera diferent i més eficaç que no fem habitualment.

En aquest article, s'exposa, de manera senzilla, què és la personalitat, alguns trets principals que la defineixen i que poden comportar un cert nivell de tensió interior o sofriment, així com condicionar una menor tolerància a situacions d'estrès. Es detallen també alguns elements que defineixen la maduresa de la personalitat, així com certes característiques de l'ambient actual que condicionen la capacitat de afrontar les dificultats i l'estrès.

Temperament, caràcter i personalitat

Sovint es tendeix a utilitzar indistintament els conceptes de temperament, caràcter i personalitat, creant certa confusió respecte al seu

sentit exacte. El temperament fa referència a la “matèria primera” sobre la qual es desenvolupa la persona. És a través del nostre cos i del nostre cervell que s'expressa la persona, i per tant també el caràcter i la personalitat. És

«El concepte normal o anormal en la nostra època està parcialment en crisi. No és fàcil delimitar quan alguna cosa se surt de la norma».

experiència comuna dels pares veure com els seus fills, ja des d'una edat molt precoç, són diferents i s'expressen i manifesten de manera diferent, a causa del diferent temperament. El caràcter és el

resultat d'actuacions personals i els corresponents aprenentatges, que forgen hàbits que moderen el temperament de la persona. Mitjançant el caràcter, cadascun afronta la manera de respondre i afrontar les diferents situacions de la vida. La personalitat fa referència a la manera en què s'estructuren i expressen emocions, pensaments i accions en cada persona.

La personalitat es defineix i estudia a través de la descripció dels trets que la caracteritzen. Aquests trets expliquen el comportament individual i permeten –fins a cert punt– predir el comportament individual, és a dir, com reaccionarà una persona a una situació determinada, ja que d'alguna manera guien la forma en la qual la persona capta i interpreta la realitat.

La nostra personalitat ens identifica a cada un de nosaltres, ens fa diferents dels altres i, al mateix temps, ens fa iguals a nosaltres mateixos al llarg del temps. S'ha intentat descriure la personalitat a través d'unes característiques o trets comuns a totes les persones, però no tots compartim aquests trets en la mateixa proporció. És com els components d'una fórmula o una recepta, que, quan es barregen en proporcions diverses, donen lloc a resultats diferents entre si, perfectament identificables i distingibles entre ells¹.

Aquest patró de trets que identifica la nostra personalitat explicarà la nostra manera de pensar, de sentir, d'actuar; i, habitualment, aquestes maneres persistiran al llarg del temps.

Quan podem dir que una personalitat és normal o és patològica?

El concepte normal o anormal en la nostra època està parcialment en crisi. No és fàcil delimitar quan alguna cosa se surt de la norma. Cada un tenim un patró de trets de personalitat, i segur que algun d'ells ens genera algun problema, més o menys. No obstant això, el món de la psiquiatria i psicologia ha anat definint al llarg dels anys el que s'anomenen trastorns de personalitat (evitativu, límit, obsessiu, paranoide, etc.). Es podria dir que alguns trets de personalitat només donen lloc a trastorns de personalitat quan són permanents al llarg del temps, són desadaptatius i causen un malestar subjectiu i un mal funcionament significatiu en una o diverses àrees de la vida².

Trets de personalitat

Són molts els models que s'han anat expressant al llarg dels anys per explicar la personalitat, i infinitud els trets de personalitat que s'han anat descrivint. Un dels models més estesos i estudiats ha estat el que s'anomena dels cinc grans trets (*big-five*), fruit de la feina de múltiples autors en les últimes dècades (Goldberg, Catell, Allport, etc.)³. Els cinc trets o factors són:

1. Extraversió-Introversió.
2. Amabilitat-Antagonisme.
3. Responsabilitat-Negligència.
4. Estabilitat emocional-Neuroticisme.
5. Obertura al canvi-Convencional.

Sense entrar a definir en detall cada un d'aquests pols, ens aturarem breument només en alguns d'ells.

La *introversió* descriu una persona reservada, amb tendència a tenir un “món interior” molt ric, en què passa molt de temps, i on es refugia del “perill” del món exterior. De vegades, aquest tret s'associa amb la infelicitat, en gran part determinada pel malestar que sent perquè no connecta amb els altres amb facilitat, i al sentiment de solitud i d'incomprensió. Poden semblar seriosos i de vegades antipàtics, però en cercles coneguts, on se senten més còmodes, poden ser bastant animats. Són poc dependents dels altres, amb tendència a l'individualisme. Prefereixen el conegut i habitual, sentint-se més còmodes en la rutina. En general, són bastant reflexius, ho pensen i ho analitzen tot molt.

L'*antagonisme* es refereix a una persona amb tendència a l'egocentrisme, escèptica, competitiva. La seva manera d'actuar fa que fàcilment les relacions interpersonals es tornin hostils. Semblen unes característiques només negatives; però podríem estar d'acord que cert nivell de escepticisme, pensament crític i competitivitat poden ser útils en algunes activitats com el periodisme, l'activitat científica o fins i tot l'activitat política.

«La introversió descriu una persona reservada, amb tendència a tenir un “món interior” molt ric, en què passa molt de temps, i on es refugia del “perill” del món exterior».

La *responsabilitat* assenyala una persona acurada i amb gran autocontrol. Molt planificadora, que organitza detalladament les seves tasques. Amb tendència al voluntarisme, de manera que valora molt la força de voluntat i s'hi recolza, com a motor principal per aconseguir les seves metes. Són persistents en els objectius, puntuals, escrupolosos, i al mateix temps, fiables, generen confiança i tendeixen a evitar problemes.

El *neuroticisme* és un terme complex que ha passat per algunes temporades de desús, encara que actualment torna a agafar força. Assenyala inestabilitat emocional i facilitat per presentar sovint moments de desànim, tensió i temors. Genera una hipersensibilitat a estímuls interiors i ambientals, amb tendència a la hiperpreocupació. A les persones que presenten *neuroticisme* de vegades els és difícil sortir d'una emotivitat negativa. Solen presentar baixa tolerància a la frustració. Es caracteritzen per una conducta de vegades poc coherent o "homogènia" (impulsiu, imprevisible) i són fàcilment irritables i susceptibles.

L'obertura al canvi té a veure amb la creativitat, amb la curiositat intel·lectual, amb una gran imaginació que canalitza cap a la recerca de noves opcions; mostren interès per les idees noves, encara que siguin complexes i difícils de dur a terme, sense aferrar-se a la seguretat del ja conegut, el senzill o el que és obvi. Independents en el judici, aprecien l'art i són més sensibles a la bellesa.

Més enllà d'aquests cinc trets, n'hi ha un altre, descrit des de fa temps, en el qual em voldria aturar una mica, ja que actualment apareix amb freqüència. Es tracta de la personalitat *narcisista* que, si més no com a trastorn, no era fins ara dels més diagnosticats. Aquestes personalitats, que es donen normalment en homes, es caracteritzen per una intensa arrogància, necessitat de destacar i sentir-se superiors, poc cordials, amb tendència a utilitzar els altres en benefici propi, a infravalorar-los a través de comentaris i actituds, amb un aparent gran nivell d'autoconfiança i autovaloració. S'està assenyalant la presència d'aquest tret en algunes conductes i actituds en poblacions prevalentment joves. Es podria pensar que el narcisisme és un reflex de personalitats poc madures. El nen seria un bon model d'aquesta personalitat, perquè creu que tot gira al seu voltant. Es tracta de nens i adults que persisteixen en la idea que "m'ho mereixo tot", "no em pot passar res", "tothom m'ha d'estimar", amb dificultats per acceptar la crítica, que esperen rebre un tracte especial cap a ells, perquè es consideren especials, subjectes de molts drets i poques obligacions, ambiciosos, preocupats per l'èxit en tots els aspectes (econòmic, laboral, afectiu, sexual, etc.), externament amables en la forma però no en el fons; fingeixen simpatia per aconseguir les seves metes, o mentre estan obtenint algun profit. Encara que la persona amb un tret narcisista important pugui aparentar una gran autovaloració, la seva autoestima és molt fràgil, i sovint no resisteix actituds de rebuig i li costa amb freqüència assumir els fracassos, que li generen un gran malestar, fins i tot petits contratemps quotidians.

Trets que caracteritzen una personalitat madura

Podríem establir un símil entre maduresa i estabilitat, si entenem la maduració com un procés continu al llarg de la vida de construcció de la

Encara que la persona amb un tret narcisista important pugui aparentar una gran autovaloració, la seva autoestima és molt fràgil, i sovint no resisteix actituds de rebuig i li costa amb freqüència assumir els fracassos. Foto: Bigstock

nostra personalitat; procés en el qual anem adquirint i incorporant recursos i maneres de fer que ens identifiquen cada vegada més i ens fan més estables en l'àmbit emocional, del pensament i de la conducta enfront de les circumstàncies que es van presentant. En aquest sentit, ¿és possible que ens trobem actualment amb persones menys madures o menys estables que abans?

Sovint, quan parlem de maduresa, tendim a quedar-nos simplement en l'aspecte que es refereix a actuar assenyadament o tenir prudència a l'hora de decidir. O bé la capacitat de sotmetre els nostres impulsos, desitjos o emocions a la subjecció de la raó i la voluntat. I és així, però aquesta definició es refereix exclusivament a la maduresa en l'obrar. La persona té altres dimensions i potències i, per tant, també es pot ser madur en el sentir, en el pensar, en el relacionar-se.

Abraham Maslow i Gordon Allport són dos dels autors més coneguts de la psicologia humanística, i en els seus estudis van tractar, entre d'altres temes, els trets que caracteritzen una personalitat madura. Maslow va anomenar aquestes personalitats madures "personalitats autorealitzades", de manera que una persona madura és aquella que aconsegueix la màxima

realització de la seva potencialitat, de tot el que cada persona pot arribar a ser⁴. Vegem alguns dels trets que aquests autors assenyalen com a propis d'una personalitat madura:

1. *Adequada percepció del que és real, i el fet de realitzar-se com a persona d'una manera adequada en aquesta realitat.* Quan es dona aquesta percepció ajustada de la realitat, s'evita el sentiment d'amenaça o por del desconegut, l'elevada necessitat de certesa davant el futur, de seguretat personal, d'exactitud, d'ordre i rutina, a la qual potser algú necessita subjectar-se. Tampoc no hi ha espai per al predomini del pensament supersticiós per damunt de la realitat, ni l'aspiració a la cultura del benestar, en què tot estigui cobert, ni una important inseguretat davant el dolor, el sofriment o la mort.

2. *Esponaneïtat:* en referència a la capacitat per apreciar les coses belles de la vida, evitant el convencionalisme. Aquí podem entendre aquesta capacitat d'assaborir i gaudir la vida, tenint una ment oberta. Crida l'atenció, en aquest sentit, la tendència que es pot observar de vegades en moltes persones que només llegeixen i busquen escoltar opinions que reforcen el que ja creuen. Els sistemes de publicitat, notícies, etc. es planifiquen per oferir-te el que ja t'agrada, però, al mateix temps, d'aquesta manera determinen els teus gustos, amb un risc clar d'endogàmia de pensament i coneixement de la realitat.

3. *Independència de les relacions socials:* de manera que es combina de manera equilibrada la capacitat d'establir relacions socials amb una certa necessitat de recés. Aquest recés no només es tolera, sinó que es gaudeix el fet d'estar tot sol amb un mateix. Fa referència també a la capacitat de gaudir tant del silenci exterior com interior, en un món ple d'estímuls constants i sovint intrusius. Saber ser autosuficients i, al mateix temps, saber recolzar-se en els altres. Amb capacitat de decisió, no necessitant constantment confirmació o suport dels altres per decidir. Per descomptat, suposa evitar relacions en què predomina la possessió o la dependència. Suposa també moderar la curiositat que ens porta a voler saber-ho tot, a "ficar el nas" en totes les coses, respectant la intimitat i l'àmbit personal dels altres.

4. *Independència pel que fa a la cultura imperant i el medi que ens envolta:* les persones aprenen a través de diferents models que es presenten en la seva vida, però amb el temps s'ha d'adquirir independència d'aquests models, guanyant en autosuficiència. Suposa saber tenir un estil propi en el pensar i en l'actuar independentment dels corrents de pensament que s'intenten imposar a través de diferents mitjans. Es refereix també a no determinar-se en l'actuar, sigui per l'afalac o per la crítica, i saber anar contracorrent.

5. *Sentiment social*: És la capacitat per identificar-se amb altres, empatitzar, posar-se en lloc de, cosa que facilita un autèntic i solidari afecte cap als altres. En sentit contrari, tindríem una manera de viure gregària i uniforme, que no és senyal de maduresa.

6. *Capacitat per establir relacions interpersonals estretes*, un punt molt relacionat amb l'anterior. Aquesta capacitat porta a compartir la intimitat a diferents nivells i graus de profunditat. I, al mateix temps, implica capacitat per posar aquestes persones i la relació amb elles per davant d'interessos o necessitats personals.

7. *Estructura democràtica del caràcter*. Amb aquesta expressió, es vol indicar la propensió a sentir i mostrar respecte per tota persona, per les seves idees, per la manera de pensar i d'actuar dels altres, s'hi estigui d'acord o no. Aquest respecte és en el fons cap a la persona humana en general, i per cadascuna en particular, sobre la base de la seva llibertat.

El sentit d'un mateix es va desenvolupant amb l'edat i amb les experiències, i amb el creixement un es va separant més d'aquest sentit de si mateix i va prenent més consciència dels altres, que són al seu torn "un mateix", buscant la relació d'intimitat amb ells⁵. Aquest procés de maduració pot donar-se de manera només parcial, de manera que la prioritat segueix sent "un mateix" (l'important són les meves necessitats, els meus temors, les meves preferències, els meus desitjos, costant molt percebre i valorar les dels altres). Es pot buscar també de manera preminent dominar l'altre, buscar amb necessitat l'afecte i suport de l'altre, de manera que el que es pretén és rebre afecte, més que donar-lo.

«L'autoconeixement és també essencial en aquest procés de maduració. Adonar-se del que s'és, autovalorar-se des de la realitat del que s'és i es posseeix, no des del que ens agradaria ser o tenir.»

L'autoconeixement és també essencial en aquest procés de maduració. Adonar-se del que s'és, autovalorar-se des de la realitat del que s'és i es posseeix, no des del que ens agradaria ser o tenir, o de la visió que pensem que tenen els altres de nosaltres. Són freqüents les dites populars que expressen aquesta idea, com ara que "el millor negoci que es pot fer és comprar algú pel que val i vendre'l pel que creu que val". És cert també, però, que en moltes persones el problema ve donat per la limitada capacitat per autoacceptar els límits, els defectes, allò que no li agrada de si mateix, les seves mancances, o fins i tot aquelles experiències vitals que han estat negatives o doloroses.

Hi ha elements de la cultura social actual que poden limitar la maduració personal, com són la tendència a generar una exaltació del "jo"

sense posar en contrapunt als altres, o bé la limitació en la presa de decisions o en l'assumpció de compromisos. Cal ajudar les persones a actuar amb llibertat i a assumir les conseqüències de les seves decisions. També les relacions superficials que es poden establir a través de xarxes socials impedeixen en ocasions implicar-se en relacions reals i aprendre què passa en aquestes relacions de la vida real, de vegades per por d'afrontar-les i sortir-ne ferit. Expressió d'això és també la necessitat de donar una imatge determinada en les xarxes socials, de vegades fins i tot creant personalitats paral·leles o falses que també limiten l'autoconeixement i l'autoacceptació.

Hem de tenir en compte aquesta manera de ser de cadascú, la nostra personalitat i la nostra maduresa, a l'hora d'afrontar les situacions que la vida ens presenta. Qualsevol forma d'afrontament posa en marxa els recursos cognitius i de conducta que hem après a utilitzar al llarg de la nostra vida, i intenta manejar les demandes, tant externes com internes, que detectem com a excessives o que ens podrien desbordar. L'estrès és el resultat de la fallida dels nostres recursos d'afrontament.

Ansietat i estrès

L'ansietat és una emoció comuna a totes les persones. Tots l'experimentem en major en menor intensitat i durada, normalment associada a diferents experiències. Cal destacar la situació de cansament o estrès, la por davant d'alguna situació i la preocupació relacionada amb el present o el futur. La por és la principal emoció negativa i el veritable antídote contra la por és la confiança (en un mateix, en els altres, en la realitat, en Déu...).

L'ansietat té un component d'utilitat i d'adaptació, ja que ens permet reaccionar millor, rendir més quan ens ho exigeixi una determinada situació. Per tant, l'objectiu, pel que fa a l'ansietat, no és pas que desaparegui, la qual cosa és molt difícil, sinó controlar-la i reduir-la a nivells que no ens generin problemes.

Quan podríem dir que l'ansietat ens dona problemes? Quan apareix sense que hi hagi motiu o causa proporcional, o quan és tan intensa o es manté tant de temps que genera símptomes físics (dolor muscular, sensació d'ofec, taquicàrdia i palpitations, sensació de nus a l'estómac o la gola, dificultat per concentrar-se, per dormir, etc.) i psíquics (inquietud, tensió, irritabilitat, etc.).

Són molts els factors que poden influir en el fet que una persona comenci a patir ansietat (l'estructura biològica i l'herència genètica, factors ambientals, aprenentatge en edats anteriors, caràcter, etc.). Pel que fa al

caràcter, es podrien definir alguns elements que predisposen a l'aparició d'ansietat problemàtica:

1. *Inseguretat* com a tret predominant de personalitat: definit, entre d'altres coses, per la por de cometre errors, d'equivocar-se, de fracassar; por de prendre decisions, la qual cosa comporta la necessitat d'aconseguir molta informació abans de decidir i valorar totes les opcions i possibles resultats de la decisió; la necessitat de recolzar-se en altres en la presa de decisions, en les responsabilitats o en l'afectivitat.

2. *Baixa autoestima*: que es manifesta en una tendència a comparar-se excessivament amb els altres, amb una avaluació negativa de les pròpies capacitats i de la valoració personal, comparant-se amb els altres; comporta estar excessivament pendent del que s'espera d'un mateix, de l'opinió dels altres, de com s'és o del que es fa.

3. *Dependència emocional*: suposa una necessitat de ser estimat sempre, sigui com sigui ; o, vist d'una manera inversa, el temor del rebuig i de l'abandó.

4. *Introversió*: ja comentat anteriorment, destaca la tendència a tancar-se en un mateix, amb una major dificultat per comunicar i expressar sentiments i emocions; amb tendència a la “rumiació” obsessiva i a repensar coses passades, moltes vegades situacions negatives o errors; aquest aïllament de la resta li dificulta poder alliberar la tensió a través de la comunicació i la relació amb altres; hi ha, a més, una tendència major al subjectivisme i hi manca el realisme que sol proporcionar el contacte amb els altres i amb l'ambient.

5. *Tendència a l'evitació*: evitar el que ens produeix ansietat o temor és la millor manera de persistir en aquesta por, ja que impedeix afrontar els problemes o les situacions que generen l'ansietat.

Hi ha ocasions en què l'ansietat perllongada al llarg dels anys –o una situació de tensió o estrès persistent– porta a l'esgotament dels recursos personals dels quals tothom disposa, en major o menor grau, davant de l'ansietat. S'arriba, llavors, a una fase de desbordament, amb sensació de pèrdua de control de la situació personal (especialment negativa en aquelles persones que per caràcter són controladores, necessiten controlar-ho tot). De vegades, aquesta situació d' “ensorrament personal” resulta difícil de superar, fins i tot parcialment. Entre d'altres mecanismes que la mantenen i n'impedeixen la recuperació, hi ha la fòbia, l'evitació de tot allò que s'associa amb el que produïa tensió i ansietat; fins i tot una fòbia o por ampliada a qualsevol situació normal que pensen que pot portar-los de nou a sentir-se igual que estaven durant els anys de tensió mantinguda.

És possible que la forma de vida actual potencii la percepció d'estrès?

Pot semblar que avui dia les obligacions quotidianes, la feina, són una font major de tensió i estrès que fa unes dècades. És veritat que l'aparició d'estrès depèn fonamentalment de dos elements: els estímuls estressants que incideixen en la persona, segons la seva intensitat, freqüència, tipus, etc.; i, d'altra banda, l'estructura de la persona pel que fa a la seva capacitat d'afrontar i resistir les situacions estressants.

Són diversos els factors que poden relacionar-se amb la sensació de cansament o estrès a la feina: evidentment, ho és un excés de treball o de jornada laboral; l'excessiva responsabilitat en el lloc de treball; un clima negatiu en la relacions personals en l'àmbit laboral; la sobrevaloració de la noció d'èxit o fracàs, i que l'èxit o fracàs laboral tingui un pes excessiu en l'autovaloració personal; la dificultat per desconnectar de la feina, de manera que un "se l'emporta a casa", la té sempre al cap. És veritat que hi ha empreses o llocs de treball en què no està clar l'horari laboral o que fins i tot es demana estar al dia de temes laborals en horari personal o caps de setmana, de manera que no hi ha un límit clar de la jornada laboral, no hi ha períodes prou prolongats de desconnexió de la feina, totalment necessaris per al descans.

Altres factors que poden influir en la major sensació d'estrès actual poden ser:

1. *L'augment de la competitivitat*: predomini de l'objectiu "tenir més" sobre "ser més"; l'augment del llistat de les possessions materials que ens permeten tenir sensació de seguretat; una tendència personal a una competitivitat personal de millorar "els nostres propis èxits" sense arribar a sentir-se mai prou satisfets amb el que fem; necessitat de complir expectatives en la vida imposades des de fora i molt exigents; exigir resultats i èxits en els primers anys de la vida professional, sense perspectiva de "carrera a llarg termini".

2. *Sobresaturació d'informació*, a la qual no s'arriba, cosa que genera malestar (qualsevol font d'informació ens estimula, ens mou a conèixer-la, a donar-hi una resposta; encara més quan, avui en dia, sembla que tota la informació està a l'abast de la mà i és immediata). Podem preguntar-nos, en aquest sentit, per exemple, què fem o què sentim quan el nostre mòbil ens indica amb un so que hem rebut un missatge.

3. *Desmesurada quantitat de possibilitats en oci i aficions*. Davant aquests estímuls, es vol arribar a tot, també a l'oci, i notem que no ens és possible. Tenir moltes aficions, amistats, relacions reals o virtuals (xarxa social) no permet dedicar el temps que necessiten perquè ens aportin

Característica de la maduresa és la capacitat per apreciar les coses belles de la vida, evitant el convencionalisme. La capacitat d'establir relacions socials amb una certa necessitat de recés (Foto: Bigstock).

satisfacció i descans. En aquest sentit, és millor tenir-ne poques, però que siguin intenses i profundes.

4. *No hi ha lloc per a la transcendència* en un món on domina la productivitat, el resultat, l'èxit, la seguretat en el futur i en la tècnica. L'important és l'aparença i la primera impressió, i no és fàcil recollir-se i trobar pau a l'interior d'un mateix.

5. *Es fa tot amb presses*: sembla que les coses no són prou bones si no es fan de pressa. La rapidesa i la immediatesa són valors actuals, però que comporten tensió. Sovint, tot el que ens "obliguem a fer" costa encabir-ho dins de les 24 hores del nostre dia. De manera que, al capdavall, més que "assaborir" el que fem, omplim el formulari de compliment.

Aquest cansament o estrès que es va establint es pot reconèixer a través de signes i símptomes com són l'augment de la irritabilitat, la dificultat per concentrar-se, la impressió que ens oblidem més fàcilment de detalls que abans recordàvem, la manca de paciència, de manera que costa més esperar o aguantar el que abans no costava tant, i símptomes físics i psíquics d'ansietat. És més freqüent en edats mitjanes de la vida, quan s'hi afegeix el fet de portar ja diversos anys en l'àmbit laboral, de vegades amb falta d'expectatives i projectes de futur que il·lusionin, percebent que s'ha arribat ja a un punt que no es pot avançar, a més de coincidir amb altres factors d'estrès, com ara casar-se, la preocupació econòmica, el naixement dels fills i la seva cura, separacions o divorcis, etc.

Alleugerir la sensació de pressió, cansament i estrès

Sortir de la situació d'estrès no resulta fàcil, perquè ens atrapa i no ens veiem capaços de fer els canvis vitals que ens alleujarien la tensió. No obstant això, s'han anat descrivint opcions més senzilles que ens poden permetre alleugerir la sensació de pressió, cansament i estrès:

- El coneixement personal: tenir clares quines són les nostres fortaleses, debilitats, límits i necessitats, i planificar la nostra vida i projectes d'acord amb aquesta anàlisi, amb audàcia i amb realisme.
- Respectar l'horari de treball i els períodes de descans, sense barrejar-los. És bo no mirar constantment correus i missatges. En general, és molt aconsellable tenir estones concretes i llargues sense estar "connectats".
- Fomentar les relacions interpersonals, d'amistat si es pot, i de respecte mutu sempre, amb els companys a la feina.
- Ajudar a no generar un "ambient tòxic" a la feina (evitar la transmissió de rumors i xafarderies sobre tercers, la visió negativa i crítica cap al treball, els caps, els companys, etc.).
- No dependre excessivament de l'èxit professional per sentir-se bé o prou valorats. Altres àmbits de la vida poden i han de aportar major nivell de satisfacció si sabem dedicar-los temps i interès.
- Treballar amb afany de servei, però evitant sempre el paper de "salvadors" o de persones "indispensables". És important no tractar d'arreglar de seguida allò que els altres ens plantegen com un problema o una tasca.
- Utilitzar el bon humor en les situacions problemàtiques i en un mateix quan no surten les coses com esperàvem.
- Respectar els ritmes biològics de manera habitual. El cos necessita per rendir unes hores determinades de son, i un temps de descans diari. Cada vegada van apareixent més dades que donen suport a la importància d'una alimentació ordenada i saludable a l'hora d'aconseguir un cos saludable i amb el nivell d'energia necessari.
- Fer exercici físic d'acord amb les condicions físiques i els gustos personals. L'esport és per gaudir-lo, no per patir-lo.
- Passar temps amb altres persones. Es descansa més i molt millor acompanyats que sols.
- Saber dir no de tant en tant a requeriments, treballs, encàrrecs, etc.
- Saber delegar, si es treballa amb altres persones. Encara que pensem que ho farem millor nosaltres, sovint no és així, i encara que ho fos, el millor és repartir la càrrega.
- Saber organitzar-se en les obligacions i el treball. Cada cosa al moment i temps previst, i dedicant-hi el temps de què es disposa, no més.

La felicitat, la satisfacció en i amb la vida, la qualitat de vida són termes que tots perseguim, de vegades amb excessiva ànsia. I amb freqüència, com més la desitgem, més difícil resulta aconseguir-la. No és el nostre objectiu desenvolupar aquí que la visió cristiana de la vida pot contribuir en gran mesura a l'assoliment dels anteriors objectius.

Són molts els factors que poden influir en la consecució d'una vida satisfeta o en la percepció que tenim d'una vida realitzada. Alguns d'aquests factors no els podem controlar, però si depèn de nosaltres com afrontar-los. Altres factors, més personals, depenen de nosaltres mateixos, al menys parcialment. La nostra manera de ser, la nostra personalitat, ens ve donada, en bona part, però podem potenciar trets que ens ajuden i limitar-ne d'altres que ens perjudiquen. Aquesta modificació vindrà facilitada per un bon coneixement personal.

Igualment, la maduresa és un procés que dura tota la vida, en el qual podem anar avançant amb més o menys eficàcia. Ningú és plenament madur, ja que sempre podem modificar diferents aspectes. I tampoc és convenient entrar en la comparació amb els altres, ja que cada un té uns condicionants diferents. En tot cas, és important tenir en compte que l'èxit del procés de maduració depèn molt de saber triar i tenir clar l'objectiu o objectius cap als quals es dirigeix el nostre esforç per millorar. S'ha dit, amb raó, que “una vida aconseguida és un ideal albirat a la joventut i realitzat a la maduresa” (Alfred V. de Vigny).

¹ José BERMUDEZ, *Psicología de la personalidad. Teoría e investigación*. Madrid: UNED, 2003.

² *Manual Diagnóstico y Estadístico de los Trastornos Mentales*. DSM-5, Editorial Panamericana, 2018.

³ Lewis R GOLDBERG. 'The structure of phenotypic personality traits.' *American Psychology*, 48, 1(1993):26-34.

⁴ Abraham H. MASLOW. (1973). *El hombre autorealizado. Hacia una psicología del ser*. Editorial Kairós, 1973.

⁵ Gordon WALLPORT, *La personalidad: su configuración y desarrollo*. Editorial Herder, 1985.

Cada setmana pots rebre el
butlletí de notícies de Temes d'Avui
a la teva bústia:

- Panorama d'actualitat
- Recursos per a la catequesi i la formació
- Novetats literàries
- Contingut de les revistes en paper
- Comentaris a documents...

Subscriu-te gratuïtament a:
www.temesdavui.org

**La teologia cristiana
a la modernitat.
De l'albada del segle
XVI al llindar
de la Il·lustració**

Josep-Ignasi Saranyana

Cossetània Edicions
Valls, 2019
188 pàg.

Josep-Ignasi Saranyana, professor emèrit de la Universitat de Navarra i membre del Pontifici Comitè de Ciències Històriques, ha centrat la seva activitat investigadora en els camps de la filosofia i la teologia, àmbits en els quals ha escrit diversos manuals universitaris. En el seu recent *La teologia cristiana a la modernitat*, ha acotat un període històric: la transició de l'Edat Mitjana a la modernitat. A l'hora de fer història de la teologia, l'autor recorda que no es poden fer talls artificials, com si la vida es desenvolupés en actes, com si d'una funció teatral es tractés. «El que he descobert i vull transmetre als

meus lectors –explica Saranyana a la *Introducció*– és que al llarg dels segles el cristianisme no ha patit mai, des del punt de vista doctrinal, una brusca i sobtada ruptura». I continua: «les coses s'han covat des de lluny, de mica en mica. Detalls mínims han provocat petites esberles doctrinals, cada cop més profundes, fins que, al capdavall, han menat a trencaments o abrupcions». Tasca de l'historiador és «esbrinar els petits canvis que són l'origen de les “novetats teològiques” que acaben trencant la genuïna tradició apostòlica».

No ha d'enganyar-nos l'aparença d'aquest llibre, que no s'assembla pas a un voluminós manual universitari. En llegir-lo, un hi descobreix les virtuts de la concisió i la capacitat de donar una visió unitària d'aquest llarg període; és una història de la teologia, però també de les idees que han influït poderosament en la política i en tota la societat occidental d'aquells anys i dels que vingueren a continuació.

El primer capítol aborda la continuïtat o discontinuïtat entre la Baixa Edat Mitjana i el segle XVI, un segle marcat especialment per la trencadissa provocada per Martí Luter. L'autor mostra com «les novetats luteranes, tan importants en l'encetament de la modernitat, es poden rastrejar en un dels braços de la Baixa Edat Mitjana», de manera que alguns del comentaris del Reformador en les seves lliçons «eren moneda de lliure circulació en els àmbits acadèmics d'aquella hora». Això explica que a les

primeries del Concili de Trento, els teòlegs «no trobaven què hi havia de perillós i de novetat en la lectura luterana de *Rom.* 1:17, tot i el brogit que hi havia hagut».

Després d'estudiar-ho a fons, els teòlegs de Trento es van adonar «que la novetat luterana consistia en el rebuig de tota “justificació activa” (o, el que és el mateix, l'acceptació només de la “justificació passiva”). Darrere de les “novetats” luteranes, –i també de les novetats de Calví–, hi ha la incapacitat per entendre que «és possible en el home una harmònica col·laboració entre llibertat humana i la intervenció divina».

En aquest primer capítol, és de gran interès la síntesi que fa l'autor oferint el marc històric i cultural; és l'eclosió de l'humanisme renaixentista amb personalitats com Petrarca, Fra Angelico, Leonardo da Vinci, Miquel Àngel, Joanot Martorell, Antonio de Nebrija, Erasme de Rotterdam, Thomas More o Joan Lluís Vives, entre molts altres. És també el moment de la fundació de la Universitat d'Alcalà (1508), el gran projecte cultural del cardenal Cisneros.

El capítol segon es centra en les reformes que es coven al llarg del segle XVI. En poques pàgines, l'autor ofereix una sintètica i entenedora panoràmica de Luter i el luteranisme que toca el moll de l'os de les qüestions de fons del que es convertiria en la reforma protestant. També ressegueix Calví

i el calvinisme. Per part de l'ortodòxia, Saranyana presenta l'Escola de Salamanca, un grup de teòlegs de primer nivell d'aquella universitat que «en anys venidors contribuiria decisivament a la formulació de la doctrina catòlica, a les aules del Concili de Trento». Aquest Concili va trigar vint-i-quatre anys a iniciar-se després de l'excomunió del reformador (1521) i es va perllongar durant divuit anys més, en tres períodes. Els teòlegs van treballar de valent per fer front, especialment, a les tesis luteranes, però són «poc coneguts els decrets de reforma, que van impulsar un extraordinari floriment de l'Església catòlica i un gran impuls de l'esperit missioner, els anys posteriors a la cloenda» (1563).

El tercer capítol, sota el títol de *El barroc*, coincideix amb el regnat dels reis Felip II i el seu fill Felip III i correspon al gran esforç de l'Església per aplicar els decrets tridentins de reforma. Els teòlegs catòlics del moment debaten sobre la gràcia i la llibertat i en destaquen Francisco Suárez i Roberto Bellarmino. En aquest període, la teologia moral troba el seu lloc com a disciplina autònoma. Aquesta època també veurà el floriment extraordinari de la mística espanyola que va donar, a més, grans sants i reformadors. I tot i el poc temps de presència al Nou món, en aquelles terres es desenvolupa tota una teologia hispanoamericana que busca solucions a problemes molt concrets apareguts amb motiu de la descoberta i conquesta.

El segle francès ocupa el quart capítol: en aquest cas, el jansenisme hi té una part important, especialment per la influència que tindrà en la pietat i formació dels fidels, ja que els jansenistes van romandre dins l'Església; i també va influir en les dimensions polítiques dels temps posteriors, especialment a França. L'espiritualitat francesa, el quietisme i el naixement del gal·licanisme són altres trets destacables d'aquest període.

Del pietisme luterà a la Il·lustració és el títol del cinquè i darrer capítol. Un segle després de Luter, el pietisme encapçala la reforma dins la Reforma. El presbiterianisme calvinista també està en evolució i juga un important paper polític a Escòcia, quan va aliar-se amb el Parlament anglès contra l'exèrcit del rei Carles I d'Anglaterra. Paral·lelament, dins l'Església catòlica, s'enceta un camp de polèmica en l'àmbit moral entre els rigoristes i els probabilistes, tot mantenint-se una altra polèmica entre aquests darrers i els jansenistes. En aquest escenari, destaca amb llum pròpia sant Alfons Maria de Ligori que «representa –en paraules del Dr. Saranyana– l'esplendor de la teologia moral catòlica, perquè ell va saber trobar el just equilibri entre la severitat i la llibertat».

El període exposat en aquest llibre, a més del seu interès intrínsec, té la seva continuïtat en esdeveniments de gran importància, com ara algunes

manifestacions en el jansenisme filosòfic, la supressió de la Companyia de Jesús, el gal·licanisme o les seqüeles del pietisme luterà, que tingué com a efecte més rellevant la síntesi filosòfica d'Immanuel Kant... Com escriu l'autor, «les revolucions no venen de cop, sobtadament», tot és moviment, sovint lent i imperceptible, només visible als esperits més sensibles o perspicaços. Els grans canvis que va provocar la Il·lustració i les revolucions del segle XIX es van covant al llarg del temps. De diversos segles que el Dr. Saranyana sintetitza de manera brillant i entenedora.

Isidor Ramos Rosell

**Santa Teresa de Jesús
(1515-1582)
«Amb Déu sol
n'hi ha prou»**

Françoise Bouchard

Traducció de Lluís Victori i
Companyys, SJ
Bisbat de Terrassa
2014
363 pàg.

L'origen d'aquesta versió catalana de la biografia de santa Teresa de Jesús fou el cinquè centenari del naixement d'aquesta doctora de l'Església, l'any 2015. La versió original francesa de Françoise Bouchard és de poc abans, de l'any 2012.

L'autora és mestra, membre de diverses acadèmies literàries i

històriques i és autora d'altres biografies sobre santa Joana Chantal, el rector d'Ars, o santa Bernardette. Cal destacar que, forjada en l'escriptura de biografies de personatges de la seva França natal, la biografia que ens ofereix de la santa castellana obté un notable alt.

D'altra banda, la traducció al català del jesuïta Lluís Victori i Companys, rector de la parròquia de la Mare de Déu de Montserrat, de la Floresta (sant Cugat del Vallès), aconseguix apropar d'una manera molt reeixida al nostre temps un personatge i unes circumstàncies de fa cinc-cents anys.

Els grans trets de la biografia de la gran santa i reformadora castellana són prou coneguts, però el personatge ofereix interessantíssimes facetes de gran valor: pel seu origen, Teresa de Ahumada té una bona educació, les seves qualitats humanes també són molt destacables: persona habituada a viure en societat amb un bon do de gents, conversa

interessant i divertida, que sap cantar i tocar les castanyoles... Tot això podia ser ocasió de perill en forma de vida superficial, vanitosa i pendent de què diran. Superada una etapa juvenívola, l'autora ens mostra que Teresa va posar els seus dons al servei de la seva missió de reformadora. Calia una persona decidida, capaç de tractar amb clergues savis, superiors d'ordes religiosos, nobles i benefactors sense arronsar-se, dotada de molt sentit comú i també sentit sobrenatural.

Teresa encapçala una reforma buscant una major fidelitat a la Regla carmelita, però rebutja penitències desmesurades, vol que els seus convents siguin autèntiques famílies en què el coneixement i l'estimació mútua siguin una realitat (no en va tingué l'experiència de viure en un convent superpoblat –l'Encarnació d'Àvila va arribar a acollir 180 monges–), de manera que està al cas de les característiques físiques dels convents, austers, però amb espais per a l'esbarjo i el cultiu de productes d'horta per alimentar la mateixa comunitat.

Destaca, per descomptat, l'especial intimitat amb Déu que es manifestà en freqüents estats místics, treballats en la pràctica de l'oració, durant moltes èpoques amb sequedat i poc espai per a les expansions del cor; dit això, crida l'atenció l'obediència als seus superiors i directores espirituals, tot i que, en algun cas, les seves indicacions no coincideixin amb

allò que Crist mateix li ha manifestat directament en alguna ocasió.

Posar en marxa les noves fundacions de les carmelites reformades va ser una autèntica aventura humana i sobrenatural. I impulsar la fundació de monestirs de carmelites barons és una altra audàcia impressionant, tot i que tinguéssin l'ajut d'altres religiosos de gran categoria, com sant Joan de la Creu. Les relacions amb els grans de l'època, com la princesa d'Èboli i els disgustos amb qui no veien amb bons ulls el moviment reformista del Carmel, són altres trets d'aquest perfil de la santa.

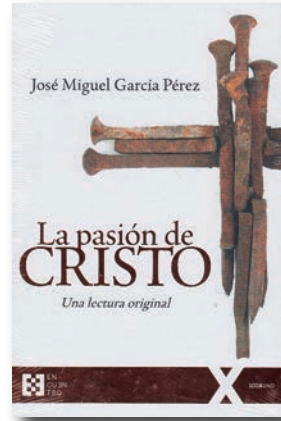
Aquesta biografia en català de la santa d'Àvila ha estat una grata descoberta. Encarna aquella idea fonamental que els sants són de carn i ossos, han tingut dificultats i han sabut posar-se en mans de Déu rebent els seus dons –també de manera extraordinària– quan calia. I els sants, i especialment santa Teresa de Jesús, han estat ànimes enamorades de Déu i, precisament per això, molt compromeses en l'ajut al proïsme i en la missió apostòlica; aquesta és una altra certesa de la gran reformadora d'una orde de clausura, bolcada en la pregària per l'extensió del regne de Déu... al voltant dels seus monestirs, enmig de món.

Xavier Vilella

La pasión de Cristo. Una lectura original

José Miguel García Pérez

Ediciones Encuentro
Madrid, 2019
216 pàg.

D'ençà de 1992 que es publica la col·lecció *Studia Semitica Novi Testamenti* (SSNT), que agrupa treballs exegètics encaminats a aclarir el substrat arameu del text grec del Nou Testament, com a eina per solucionar la multitud de dificultats gramaticals que presenta aquest text. El 2012, el mateix autor l'obra del qual ara presentem va publicar l'últim (fins al moment) dels volums d'aquesta col·lecció amb un títol anàleg: *La pasión de Jesús en los primeros escritores cristianos. Marcos, Lucas y Pablo*. Tots dos llibres mantenen en comú una part important de l'índex, però la diferència fonamental entre ambdós és que mentre que el de la col·lecció SSNT és tècnic, aquest és més aviat divulgatiu, i serveix perfectament

com una introducció no solament a l'altre, sinó a tota la sèrie.

L'escola que ha donat lloc a aquest mètode d'estudi bíblic – consistent a localitzar dificultats textuals en el text grec que posseïm del Nou Testament i a suposar el possible text arameu original que li ha donat origen, per tal de, a partir d'aquest i fent el que es podria qualificar de *enginyeria lingüística o filològica*, buscar alternatives de traducció que superin les contradiccions existents– té el seu origen en la figura de Mariano Herranz Marc, sacerdot de la diòcesi de Madrid i fundador de la Institución San Justino para los estudios bíblicos, que va formar un grup de deixebles, entre els quals es troba José Miguel García Pérez, dedicats a aquest peculiar estudi del Nou Testament.

Una de les característiques més excel·lents d'aquesta escola és la seva capacitat per detectar i exposar els problemes de sentit del text bíblic. Dedicuen temps i esforç, en bona part de la seva exposició acadèmica, a fixar la dificultat, sigui de tipus gramatical, semàntica, històrica, lògica o de qualsevol altre tipus, fent habitualment un recorregut força exhaustiu de la història de l'exègesi sobre aquest punt en concret. Especialment interessants són les citacions que proposen per tal de justificar la necessitat de la seva feina, procedents de la seva rica i àmplia erudició de les fonts clàssiques i modernes.

Totes les incongruències que es poden trobar en el text grec neotestamentari –que no són pas poques, i que en les traduccions resulten indetectables– es deuen a una mala comprensió de l'original arameu quan va ser traduït al grec. Aquest és el punt de partida absolut del seu plantejament. I hi lliuren totes les seves capacitats retòriques i acadèmiques, per tal de demostrar la seva veritat.

A l'hora de proposar les seves solucions, tots els autors de l'escola actuen amb una gran seguretat, totes les dificultats desapareixen sistemàticament i es fa la llum. Tot això pot deixar al lector amb una certa sensació de perplexitat, i contrasta amb l'alt grau de contingència de les seves hipòtesis de treball, ja que, com és sabut, no han quedat rastres –si és que alguna vegada van existir, la qual cosa és probable– del que són, suposadament, els originals semítics dels textos neotestamentaris. Els que sí que han quedat són els semitismes del grec del Nou Testament, és a dir, les construccions gramaticals d'origen semític, alienes al grec, que trobem per tot arreu en el grec bíblic. Però el que l'escola del SSNT pretén és «retrotraduir» (és a dir, traduir en sentit invers o *destraduir*), no els semitismes, sinó les parts considerades de sentit danyat o dubtós. És lícit, però summament hipotètic. Suposar l'existència d'originals semítics, hebreus o arameus, dels llibres del Nou Testament pot tenir la seva lògica, però la certesa d'haver-los

assolit no pot existir. Hi ha, sens dubte, un excés de confiança en el resultat de la feina per part d'aquests autors. Resultats que, en general, semblen de vegades convincents, i altres vegades discutibles.

Tornant a aquest llibre, consisteix en una lectura dels relats de la Passió dels quatre evangelis –i algun altre llibre del Nou Testament– intentant posar-hi ordre, harmonia i coincidència. L'autor va revisant –per ordre– un seguit de problemes que trobem en aquestes narracions: els problemes de cronologia, el suïcidi de Judes, l'últim sopar com a sopar pasqual, la suor de sang de Jesús, les dificultats del judici davant el sanedrí, el somni de la dona de Pilat, l'existència del privilegi pasqual d'alliberar un pres o les paraules del bon lladre, entre d'altres.

Per exposar i solucionar aquestes dificultats, l'autor recorre a resums simplificats de treballs ja publicats a SSNT. Elimina les seccions més tècniques de les explicacions i presenta les traduccions o versions alternatives dels textos problemàtics que eliminen les estranyeses que ens produeix el text grec que posseïm. No obstant això, al lector li cal tenir un mínim de coneixements bàsics en aquestes matèries per poder seguir tots els raonaments metodològics.

Com ja s'ha assenyalat, té especial mèrit el treball realitzat

EDICIÓ en català!

Demaneu-lo a
la vostra llibreria.
Disponible
a AMAZON

Joan C. Portavella
El Déu amagat
Ed. Presston
Barcelona
284 pàg.

AMB EDICIONS A:
FILIPINES (ANGLÈS)
ESTATS UNITS (ANGLÈS)
ESPANYA (CASTELLÀ)

per assenyalar les dificultats dels textos bíblics quan es llegeixen amb esperit crític (en el bon sentit de la paraula). En el fons, batega en l'autor un afany apològic per salvar el Nou Testament de les crítiques virulentes, i moltes vegades injustes, que se li han fet en els últims 150 o 200 anys per part de l'exegesi liberal; i, per aquest motiu estudia, accepta i exposa els retrets fets als textos de manera exhaustiva. Per contra, el seu plantejament sembla sorgir d'un principi –no declarat explícitament– de necessitat de l'existència d'una harmonia perfecta en la Bíblia, com si fos una cosa necessàriament inherent al dogma de la inspiració. Certament, llegint el seu treball el lector es queda amb una sensació de fascinació: les dificultats que semblaven insuperables desapareixen *gairebé* sense esforç; el que semblava un pas insalvable s'aplana *immediatament*. Hem subratllat *gairebé* i *immediatament*, perquè aquesta facilitat és només aparent.

Hi ha un gran treball d'investigació al darrere. Són moltes les hipòtesis que s'endevina que s'han treballat fins a trobar la que quadra, encara que no tots els resultats siguin equiparables o creïbles. La utilització de la paraula «creïble» tampoc és en va, perquè, al capdavall –i aquesta és l'objecció fonamental– es tracta de creure en la hipòtesi, ja que no hi ha manera de comprovar-la. No n'hi ha prou de dir que funciona perquè fa desaparèixer la dificultat. No n'hi ha prou: també

el sistema geocèntric permetia predir eclipsis.

Els resultats d'aquest treball, com passa en general amb els de la col·lecció, creiem que tenen un valor desigual: és fascinant que els àngels amb vestidures blanques esdevinguin guàrdies pàl·lids o que el deixeble que aconsegueix ficar Pere a casa de Caifàs sigui Josep d'Arimatea, però és problemàtic que per harmonitzar *Mateu* amb *Els fets* sobre la mort de Judes (ofegat a l'aigua d'un pou) calgui suposar la traducció altament hipotètica d'una paraula, transformar-ne una altra en dues, tot esgrimint una haplografia (on hi havia una sola consonant, realment n'hi havia dues d'identiques: una, al final de paraula i una altra, a l'inici de la següent), suposar l'existència original d'una paraula aramea, amb un sentit poc habitual, que es va perdre en grec per confusió del traductor, incloure una suposició d'anatomia forense –tot això, en el cas de *Els fets*–, i traduir totes les paraules de l'altre text de manera impròpia –en el cas de *Mateu*–.

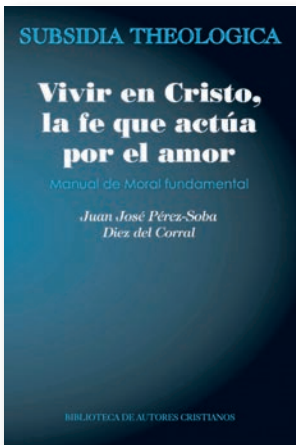
Tanmateix, la lectura d'aquest llibre pot servir per introduir-se en la lectura crítica del Nou Testament, no per un simple afany de curiositat, sinó com a condició prèvia i necessària per poder captar el seu contingut doctrinal, i no oblidar que *tot s'ha de tenir en compte*.

Xavier Jarne

**Vivir en Cristo, la fe que actúa por el amor.
Manual de Moral fundamental**

Juan José Pérez-Soba Diez del Corral

BAC
Madrid 2018
392 págs.

En el títol –*Vivir en Cristo, la fe que actúa por el amor*–, es descobreixen la doctrina paulina, exposada a la *Carta als Gàlates* en afirmar: «Ja no soc jo qui visc; és Crist qui viu en mi...» (*Gal 2, 20*) o més explícitament en l'expressió «Perquè, per a mi, viure és Crist» (*Phil 1, 21*) i un altre text en el qual l'Apòstol afegeix que la vida en Crist, que neix de la fe, es fa operativa per la caritat (cf. *Gal 5,6*). És un títol que sintetitza bé el contingut d'aquest llibre, escrit com a manual de Moral Fonamental, dins de la col·lecció *Subsidia Theologica* de la BAC.

L'autor d'aquest manual, Juan José Pérez-Soba, és sacerdot de la diòcesi de Madrid, professor ordinari de l'Institut Joan Pau II per a les ciències del matrimoni i la família a la seva seu central de Roma i professor convidat en la Universitat Eclesiàstica Sant Damas (Madrid). Cal situar-ho entre els autors destacats que al llarg del segle passat han treballat per la renovació de la moral cristiana.

Els ensenyaments bíblics i la Tradició cristiana són centrals en aquesta obra i el Magisteri de l'Església és ressenyat amb freqüència. L'autor utilitza l'autoritat de sant Tomàs d'Aquino com a font teològica, i en menor mesura sant Agustí i altres autors. Però no es dedica a repetir, sinó que fa una elaboració doctrinal, comptant també amb elements personalistes, com ara la centralitat i vocació de la persona, l'experiència interior i la comunió interpersonal causada per l'amor. Es diria que l'autor desenvolupa els ensenyaments bíblics sobre l'obrar cristià des d'una perspectiva metafísica-personalista.

A llarg de tota l'obra, es posa un particular accent en l'experiència moral i en la crida del cristià al seguiment de Jesucrist. És una crida a l'amor com a do de si en el servei; una vocació que és personal i que comporta una missió per a la vida del món. En aquest sentit, el llibre sembla tenir molt present

la indicació del Concili Vaticà II: «Appliqui's una cura especial a perfeccionar la teologia moral, l'exposició científica de la qual, més nodrida de la doctrina de la Sagrada Escripura, expliqui la grandesa de la vocació dels fidels en Crist, i l'obligació que tenen de produir el seu fruit per a la vida del món en la caritat». (Decret *Optatam totius* 16). Sens dubte, el llibre té molt present els ensenyaments de sant Joan Pau II a l'encíclica *Veritatis splendor* (1993) sobre la moral cristiana i, en primer lloc, l'afirmació que seguir Crist és el fonament essencial i original de la moral cristiana (n. 19) i que «Jesús demana que el segueixin i l'imitin en el camí de l'amor, d'un amor que es dona totalment als germans per amor de Déu» (n. 20)

Pérez-Soba parteix de l'anàlisi de l'experiència moral cristiana, en la qual distingeix tres etapes: conversió, trobada i seguiment de Crist. Considera que, des d'una perspectiva teològica, l'acció moral és, abans de res, do de Déu, el qual mitjançant la correspondència personal condueix a la plenitud de la vocació cristiana. Es proposa una moral centrada en l'amor, que integra afectivament les virtuts i il·lumina la llei i la consciència des d'una dimensió de llibertat filial i eclesial, que es fa possible mitjançant la gràcia dels sagraments.

El llibre consta de dinou capítols estructurats en tres parts.

La primera està dedicada a l'experiència moral. S'hi argumenta com l'amor és principi de sentit i es defensa el caràcter primordial del do de Déu. La segona part està enfocada a l'estudi del subjecte cristià i a la trobada i seguiment de Jesucrist, mentre que la tercera part tracta de l'acció cristiana, que és camí de santedat en l'esperit. El llibre té una estructura coherent i presenta un tractat sistemàtic que pretén respondre a les grans qüestions dels nostres dies. No obstant això, com que és un tractat de moral fonamental, hi ha una absència gairebé total de qüestions pràctiques, a excepció d'alguns plantejaments ètics actuals, com l'anomenada «fal·làcia naturalista», la versió crítica de l'«opció fonamental» i les virtuts estoiques.

El llibre inclou qüestions clàssiques de teologia moral com les virtuts, el pecat, la conversió, la consciència moral, però integrades harmònicament en el conjunt. Està ben escrit, però té una gran densitat. La mida de la lletra, massa petita, tampoc en facilita la lectura. Com que es tracta d'un manual, els alumnes poden desitjar un estil més didàctic i potser una exposició més esquemàtica. És de lloar, no obstant això, les conclusions a cada capítol, que, d'alguna manera, sintetitzen el seu contingut.

En definitiva, un llibre recomanable per als qui desitgin aprofundir en la teologia moral

fonamental des d'un enfocament modern i innovador i, al mateix temps, plenament coherent amb la tradició catòlica.

Domènec Melé

Transhumanismo y fascinación por las nuevas tecnologías

Tanguy Marie Pouliquen

Ed. Rialp
Madrid, 2018
262 pàg.

Entre els centenars de llibres que analitzen el tema del transhumanisme, n'hi ha un que bé es mereix una especial atenció: *Transhumanismo y fascinación por las nuevas tecnologías*, del qual és autor Tanguy Casa Pouliquen, doctor en Filosofia, Antropologia teològica i Dret Públic, i sacerdot a la *Comunitat de les Benaurances*. Actualment, el tema del

Transhumanisme i de la Intel·ligència Artificial és una qüestió primordial. Al mercat, s'ofereixen tota una col·lecció de robots, *cyborgs*, etc., que realitzen activitats en diversos camps, unes activitats que s'incrementaran en el futur.

L'autor es planteja més de cent preguntes del tipus: el progrés tècnic condueix a un progrés moral? Ens fa més humans? La hiperconnexió tècnica, no ens fa oblidar la que ens relaciona amb el silenci, amb el nostre ésser profund, amb l'altre, amb Déu? Què és triomfar a la vida? La màquina pot superar el cervell? Podrà la intel·ligència artificial, a llarg termini, ser controlada? Seguirà l'home sent lliure davant tantes evolucions anuncia des? Es respectarà la seva vida privada, es protegirà el bé comú?

L'autor hi respon amb aguts comentaris, posant a prova la seva recta concepció cristiana, i la contrasta amb les utòpiques proposicions d'un transhumanisme negador de la transcendència. Per això, ens alerta dels perills de les noves biotecnologies quan es basen en el principi que «Tot el que és tècnicament possible ha de ser intentat», de manera que la llibertat d'investigació preval sobre qualsevol prohibició de l'ordre que sigui. Una concepció instal·lada en la mentalitat eugènica que es va infiltrant en els esperits, anestesiant el sentit moral mitjançant una tolerància perfectament intolerant.

La tècnica s'ha convertit en una part de nosaltres mateixos, i el seu poder de fascinació pot fer-nos oblidar la nostra dignitat i generar una regressió progressiva del que és humà, sota la màscara fascinant que exerceix una tecnologia que sembla il·limitada. Però l'ésser humà transcendeix completament la tècnica, tot i que corre el risc de degradar i narcotitzar la seva existència.

Pouliquen considera que el transhumanisme materialista, ateu i utilitarista està recolzat per les més potents palanques financeres del planeta, que compta amb el suport de molts *lobbies*, tot qüestionant l'ésser humà en els seus mateixos fonaments i assetjant-lo amb els seus nous poders tecnològics. El seu objectiu és potenciar artificialment l'home de forma il·limitada, modificant la seva identitat. Però aquest enorme frau recorda una frase de Rabelais: «La ciència sense consciència no és més que la ruïna de l'ànima», que és el mateix que dir que redueix de forma narcisista la vida humana a allò que *se sent*, ja que imagina mons paral·lels que ens treuen de la realitat mitjançant impulsos sense reflexió.

La frontera entre el bé i el mal en el transhumanisme ve marcada per la configuració d'una societat que esdevé *líquida*, sense valors ni lligams estables, amb una transversalitat ideològica que impedeix qualsevol resposta al sistema. Un transhumanisme que

massifica els esperits, reduint-los a la franja de la banalitat, afartant-los d'informacions que els aparten de la vida interior i el pensament profund. La raó queda instrumentalitzada i gestionada pels algorismes dels cercadors i potser demà per les xarxes de neurones de la intel·ligència artificial, per tal de dir-nos què és el que hem de fer com a individus, una forma de dirigisme mental i psicològic que no deixa de ser l'anunci de qualsevol forma de totalitarisme.

El transhumanisme pretén ser global, omnipresent, sense límits de fronteres, esborrant les referències tradicionals de l'ésser humà i dels processos de la vida. La hibridació home-màquina home-animal pot ser ben a prop, i no ens pensem que és una simple moda, sinó que és un repte social, un repte de cada un. Ens trobem davant d'una situació nova per l'acceleració de les velocitats de càlcul dels semiconductors dels ordinadors. Quan l'home és considerat un conglomerat d'àtoms, pot arribar el dia en què l'explosió de la intel·ligència artificial suplanti els 100.000 milions de neurones del cervell humà i l'home es converteixi en animal de companyia de la màquina, obeint servilment els inputs, les ordres de la màquina que podrà reprogramar-se ella mateixa.

Però l'ésser humà té una consciència que va més enllà de qualsevol producte tecnològic. La

tecnologia només té sentit com a servei a les persones, no esdevenint un tirà amb afany de controlar-les, pretenent arribar a uns nous estats de consciència. Es parteix del supòsit que l'home pot superar la seva pròpia biologia mitjançant nanopartícules, teledescàrregues o teràpia gènica, a fi de sortir del seu cos i així poder viure com les xarxes informàtiques, amb noves modalitats sensorials en contacte amb la realitat virtual.

Enfront dels poders tecnològics, Pouliquen anima a recuperar els valors ocults de la tècnica per preservar la natura i l'humà. Cal tornar a estimar l'espiritualitat cristiana oberta a tothom, generada per vint segles d'experiències personals i comunitàries, que ofereixen una positiva aportació per renovar la humanitat. L'autor es pregunta fins on podem arribar i on són els límits. Voler accelerar l'evolució de la vida intel·ligent, més enllà de la seva forma humana actual per mitjà de la ciència i la tecnologia, suposaria anul·lar la voluntat, fascinada pel món virtual, tot convertint la tècnica en el seu déu, però sense ser conscients que la tècnica acabarà per considerar-lo una deixalla.

Imaginar que sortirem d'una mena d'infància de la humanitat per endinsar-nos en una era posthumana és un pur fantasiejar, i més encara, pensar que alliberarem la intel·ligència i l'esperit perquè els

desconnectarem de qualsevol referència a la llei natural de les religions. Davant d'això, Pouliquen afirma que la consciència fa impossible la reducció de l'ésser humà a un objecte, ja que és un subjecte únic en la seva essència. La tècnica no és mai un fi en si, sinó un simple mitjà al servei de la persona. Som cridats a ser plenament humans, en la nostra dimensió espiritual, per ser-ho també en el pla social. No cal ser un "heroi llibertí ateu" que busca el plaer sense límit, que considera com els seus primers adversaris el sofriment i la contingència.

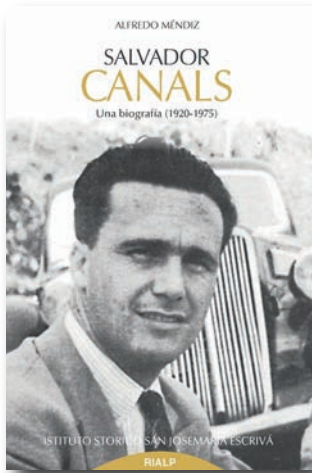
La direcció del seu ésser indica la direcció del seu creixement en l'amor que mou cap a la bellesa i la veritat, el bé i la justícia. D'aquesta manera, fa de la seva presència davant els altres una presència en xarxa veritablement espiritual, tot i que l'ànima rampant de poder del transhumanisme –opi del poble actual–, la voldria suplantar.

Lluís Pifarré Clapés

Salvador Canals. Una biografia (1920-1975)

Alfredo Méndiz

Rialp
Madrid, 2019
461 pàg.

Se'ns diu, en la presentació, que Salvador Canals no pertany als grans personatges biografiats que han canviat la història, fent coses fora del comú, però també s'hi afegeix que el biografiat ha viscut de prop successos significatius de la història de l'Església en el segle XX: la Cúria romana i la trajectòria jurídica de l'Opus Dei. En aquest sentit, sí que ha estat un testimoni privilegiat. Al llarg del llibre, es va agafant simpatia a la seva manera desimbolta i àgil d'afrontar els reptes abundants que va haver d'encarar.

El llibre està dividit en 4 parts que corresponen a les diferents

èpoques de la seva vida: *Babo* (1920-1942), *Civis Romanus* (1942-1948), *Don Salvatore* (1948-1960) i Monsenyor Canals (1960-1975).

L'autor destaca algunes qualitats de Salvador Canals seguint el fil de cadascuna d'aquestes èpoques de la seva vida. A la primera –*Babo*–, per exemple, es narra com va arribar a rebre la vocació a l'Opus Dei i, amb això, es pot considerar que l'anterior va ser com una preparació (de vegades, una mica curiosa, com ara el seu acostament previ als jesuïtes). Un cop rebuda la vocació, Babo assumeix amb convicció una dedicació plena a Déu amb totes les seves conseqüències. Un senyal d'això és la total identificació amb l'esperit de l'Opus Dei, de manera que el mateix any en què demana ser-hi admès ja desenvolupa tasques d'impartir formació als altres, i a més amb gran desimboltura.

L'any 1942, dos anys després de demanar l'admissió a l'Obra, sant Josepmaria l'envia a Roma juntament amb José Orlandis. És la segona etapa –*Civis Romanus*– en què es converteix en un italià més i, en concret, en un romà. Va arribar a dominar la llengua italiana amb gran perfecció; en aquests anys, realitza els seus estudis i coneix moltes persones, entre d'altres alguns membres de la Cúria romana. Crida l'atenció que les primeres vocacions a l'Opus Dei a Itàlia, vinguin a través d'ell.

Les altres dues parts corresponen a la seva vida de sacerdot. Primer, rebent encàrrecs de direcció de l'Obra a Itàlia per part de sant Josepmaria –*Don Salvatore* (1948-1960)–, i després com a auditor de la Rota Romana –*Monsenyor Canals* (1960-1975)–; a més, se'n destaca la col·laboració, en aquests anys, com a consultor i membre de diverses Congregacions de la Cúria romana.

Tenia dues passions: el cinema i el món editorial. Les seves publicacions donen fe de la importància que li concedeix al món de cinema, també des del punt de vista moral. Funda la revista *Studi cattolici*, que porta el subtítol de *Revista bimestral de Teologia pràctica*. Hi va publicar articles de caràcter espiritual, que més endavant aplegarà en el llibre titulat *Ascètica meditada*, i que serà un *best-seller* d'espiritualitat, amb més de 30 edicions només en castellà. Salvador Canals l'escriu en italià, i no és ell qui en fa la traducció al castellà.

La biografia es fa realment interessant; l'autor es mou bé pels difícils mons de la Cúria romana, i trava un relat que atrau i dona llum sobre assumptes no senzills de la vida de l'Església i de l'Opus Dei.

Encara que l'autor escriu al principi que no vol fer una hagiografia, hi ha elements que bé demanen una ulterior investigació de la Congregació de la Causa dels Sants per comprovar si monsenyor Salvador va viure les virtuts en

grau heroic i pot ser, així, portat als altars. Poden servir d'indici les paraules que en va dir sant Josepmaria l'endemà de la seva mort, i que es recullen al final del llibre:

«Un dels primers que jo vaig enviar per fer l'Opus Dei a Itàlia. Una ànima neta, una intel·ligència prodigiosa, doctor en Dret Civil per la Universitat de Madrid, llavors Universitat Central; doctor en Dret Canònic per la Universitat del Laterà; advocat rotal. Després, en temps de Joan XXIII, nomenat auditor de la Rota. Ha servit l'Església amb les seves virtuts, amb el seu talent, amb el seu esforç, amb el seu sacrifici, amb la seva alegria, amb aquest esperit de l'Opus Dei que és de servei. Jo hauria d'estar content de tenir-ne un més al Cel, cosa que bé ha de sovintejar, en una família tan nombrosa com la nostra. Però estic molt cansat, molt aclaparat. Ja em perdonareu i estareu contents de saber que tinc cor».

Un llibre, en definitiva, ple de vida, que llegiran amb profit els qui vulguin conèixer una mica més la vida de l'Església i de l'Opus Dei en aquesta època.

Joaquim González-Llanos

El filtro burbuja: cómo la web decide lo que leemos y lo que pensamos

Eli Pariser

Taurus
Madrid, 2017
296 pàg.

El filtro burbuja: como la web decide lo que leemos y lo que pensamos és un apassionant i inquietant recorregut per un futur que ja és aquí. La informació i l'entreteniment, l'economia i els negocis. Tot és a la nostra mà, al telèfon intel·ligent. Avui en dia, davant l'actual devessall d'opcions, el repte consisteix a obtenir l'atenció de l'usuari, la seva mirada, el seu temps.

Inicialment, internet oferia indiscriminadament els seus continguts. Per exemple, Google classificava els resultats d'una cerca, bàsicament en funció de la rellevància d'aquests resultats, la quantitat d'enllaços en pàgines de

qualitat, coincidència amb les paraules buscades...

Però actualment s'està produint una mutació en la manera que els desenvolupadors d'aplicacions estan dissenyant les webs, per tal d'aconseguir que els seus programes obtinguin la nostra atenció. Els sistemes que seleccionen la informació que internet ens ofereix es van ajustant d'acord amb el que la mateixa xarxa ha après de nosaltres, del nostre comportament digital. De manera que ara és possible el constant monitoratge de la nostra vida física i de la nostra activitat digital, a través el telèfon mòbil intel·ligent que sempre ens acompanya. Un cas paradigmàtic, per exemple, és Amazon. Consultes «novel·la negra» i... el més venut d'aquest gènere et *perseguirà* en forma d'anuncis, novetats i recomanacions quan consultis el teu diari preferit, miris la previsió del temps del cap de setmana o busquis un restaurant.

Podem pensar que senzillament les coses són com són, i ja està. Però Eli Pariser ha investigat una mica més sobre per què internet és com és. L'autor revela aspectes de la particular idiosincràsia dels programadors que val la pena tenir en compte; així com la mentalitat realment visionària d'alguns grans directius del sector.

Durant mil·lennis, ens hem relacionat amb la realitat d'una determinada manera que ha saltat pels aires amb les potentíssimes eines digitals actuals. Les

motivacions purament econòmiques, especialment del món del màrqueting digital, també són objecte de l'anàlisi de Pariser. El màrqueting ha trobat una forma increïble de segmentar els seus missatges, d'arribar a públics objectius en els llocs més recòndits del planeta. I quina millor manera de vendre alguna cosa que creant un entorn amigable?

Quan un està davant de la pantalla i consulta les notícies d'aquells temes pels quals té interès, segueix al minut aquells esdeveniments esportius que més l'apassionen, fa comentaris sobre la vida en el grup d'amics més amics de Facebook... I comparteix fotos de tot a Instagram, i va clicant «M'agrada» a això i allò altre... En aquest meravellós entorn que s'adapta als meus interessos a la perfecció... l'eficàcia d'una campanya publicitària sobre un restaurant, una cançó, un viatge o una colònia (mil·limètricament personalitzats per a mi), serà molt més gran que si d'una campanya generalista es tractés. En això es troba, en bona part, el motiu pel qual Facebook s'ha convertit en un gegant planetari en la gestió publicitària.

Aquest és el *filtre bombolla* sobre el qual alerta l'autor. Internet i la dinàmica de les empreses que es mouen com a peix en l'aigua a la xarxa, fomenten –tenen un biaix– la creació de *bombolles* en les quals ens relacionem i interactuem amb aquells amb els quals compartim interessos, gustos i visions de la vida. És una pluja fina, de la qual gairebé

no en som conscients, però que hi és i va calant. Pariser assenyala alguns perills per a la qualitat democràtica de les nostres societats.

Hi ha temes que, com que no es troben entre els nostres interessos, aniran desapareixent progressivament del nostre món en línia. Internet els elimina perquè ha après que no ens interessen. D'aquesta manera desapareixen de la nostra vista aspectes reals i perdem uns mínims referents informatius necessaris per a la vida social i el control de polítiques, empreses i corporacions de tota mena. El *filtre bombolla* no s'esgota en la seva finalitat més cridanera de vendre més i vendre a la mesura de cada ciberciudadà.

L'autor presenta una comparació molt pedagògica per il·lustrar què hi pot fer el ciutadà. Assenyala que correm el risc de patir l'equivalent psicològic de l'obesitat, per la desmesura en el nostre consum en línia. «Una dieta informativa saludable –escriu Pariser– requereix l'adopció de mesures per part de les companyies que subministren els aliments, [però] això no funciona si no canviem també els nostres hàbits».

Qualsevol lector, ens diu l'autor del *Filtro burbuja*, té unes rutines molt marcades de llocs web que visita, mitjans de comunicació, aficions, temes d'interès. «Només amb ampliar els nostres interessos en noves direccions, proporcionarem al codi de personalització un ventall més ampli amb el qual treballar (...)

I, en moure sense parar el focus de la teva atenció anant més enllà del que ja coneixes, amplies la teva comprensió del món».

Pariser anima el lector a ser *actor* i no subjecte *passiu* davant la tecnologia; ja se sap que, per ella mateixa, no és dolenta, però com ha assenyalat amb desenes d'exemples, té un biaix. Si un vol evitar en la mesura del possible el permanent robatori d'identitat cada vegada que navega per la xarxa... ha de desactivar les famoses *cookies*. Altres opcions són seleccionar pàgines o xarxes socials «que deleguen més control i visibilitat als usuaris sobre els seus filtres i com utilitzen la nostra informació personal» (per exemple, Twitter i Facebook). En definitiva, també en el món en línia cal ser proactius, trencar rutines, ampliar horitzons sortint de les zones de confort i dels xats en els quals sintonitzem amb altres persones que parlen del mateix i en els mateixos termes que nosaltres.

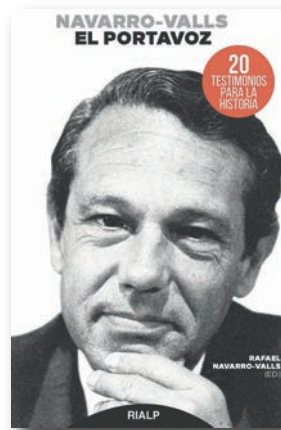
Un llibre molt suggeridor sobre com funciona la gran revolució digital de la personalització de continguts, que se'ns ven «per facilitar una millor experiència en la utilització de...» [i, aquí, hi podem posar una determinada pàgina electrònica]. Si no ho fem, acabarem engrossint un ramat ordenat que veu sempre el mateix i va marcant el pas.

Isidor Ramos Rosell

Navarro-Valls. El portavoz 20 testimonios para la historia

Rafael Navarro-Valls (Ed)

Rialp
Madrid, 2019
223 pàg.

Aquest és un llibre de testimonis sobre Francisco Navarro-Valls, conegut mundialment com el portaveu del papa Joan Pau II. En aquestes pàgines, hi batega «un homenatge en memòria a una persona que van admirar i van apreciar en vida», escriu el seu germà Rafael, editor del volum.

Hi sovintegen els relats de periodistes i, entre d'altres, de corresponents acreditats davant la Santa Seu com ara Alberto Micheli (RAI), Ezio Mauro (La Stampa i La Repubblica), Victor Sipson (Associated Press). Són ben sucoses les pàgines de professionals

de la informació que hi van treballar: Federico Lombardi (director de Ràdio Vaticà, de l'Oficina de Premsa de la Santa Seu i del Centre Televisiu Vaticà), Yago de la Cierva (VIS) o Ciro Benedettini (vicedirector de l'Oficina de Premsa de la Santa Seu). I també resulten suggeridores les aproximacions, des de diversos angles, de personalitats com el vaticanista nord-americà Georges Weigel (biògraf de Joan Pau II), l'empresari Sergio Marchionne (CEO de Fiat-Chrysler Automòbils i president de Ferrari), la professora noruega Janne Haaland Matlary, o de Rossana Alloni, que va ser la metge de referència de Navarro-Valls des que li van diagnosticar la seva última malaltia.

Sens dubte, la biografia del portaveu del Papa donaria per a un guió de cinema, un manual de comunicació i una bona lliçó

d'humanitat. Només en destacaré alguns detalls periodístics que, espero, els animin a llegir aquestes pàgines.

Joan Pau II, el papa arribat de l'Est amb un desconeixement total dels mitjans de comunicació, va saber-se envoltar de bons professionals. Resulta molt interessant el relat de com Navarro-Valls va rebre una invitació per parlar amb el Papa de la política de comunicació de la Santa Seu i va acabar amb l'encàrrec de posar-la en marxa.

De la seva professionalitat, una mostra: quan va acceptar de posar-se al capdavant de la Sala de Premsa, només hi va posar una condició: accés directe al Papa. Aquesta exigència li va valer la incomprensió, quan no la malvolença, de la Secretaria d'Estat, l'organisme de què depenia la comunicació fins al moment; una

L'APP de la Litúrgia de les Hores es presenta en català

Podeu descarregar l'aplicació per: Android i iPhone

comunicació unidireccional i sovint reactiva.

S'ha dit que l'Església Catòlica té el millor producte: la salvació; un logo conegut mundialment: la creu; un mercat mundial: tots els pobles; i una comunicació que no està al nivell d'aquestes realitats...

El primer repte que es va plantejar Navarro-Valls va ser com fer arribar les paraules del Papa, els textos del seu magisteri als bisbes sense passar pel filtre dels mitjans. Els bisbes, els nuncis de tot el món, eren convidats pels mitjans a valorar i comentar discursos, encícliques... abans que poguessin disposar d'aquests documents. Navarro va pensar en internet... abans que existís internet.

Va consultar amb experts en tecnologia, li va explicar la idea a Joan Pau II –que li va donar ple suport– i, quan va presentar el projecte a la Secretaria d'Estat, es va trobar amb un diplomàtic «no tenim pressupost per a això». Aquesta iniciativa dinamitava l'exclusiva de Secretaria d'Estat a la comunicació amb l'Episcopat i el Cos Diplomàtic de la Santa Seu.

El portaveu es va llançar a la tasca de buscar els recursos econòmics per tirar endavant aquesta empresa –també amb la complicitat del Papa–. Així va néixer el VIS (Vatican International Service), un butlletí diari que facilitava resums de les intervencions del Papa i dels

documents de la Santa Seu als bisbes, nunciatures, organismes eclesiàstics i subscriptors.

Navarro-Valls va convertir l'Oficina de Premsa en una autèntica font d'informació, proactiva i professional: rodes de premsa, dossiers de premsa amb bones síntesis dels documents del Papa i la Cúria, informació de context... La política de transparència informativa – compartida plenament per Joan Pau II – va estar a punt de costar-li el càrrec quan en el viatge a Hongria de 1996 va contestar una pregunta d'un periodista i va donar un diagnòstic mèdic (ell ho era) de les tremolors del Papa; el parkinson de Joan Pau II només va ser reconegut oficialment després de la seva mort.

Alguns testimonis destaquen la seva àmplia cultura i ment catòlica, la seva condició de numerari de l'Opus Dei i una personalitat reflexiva i humanament atractiva. Tot això el va fer idoni per ocupar papers més enllà de la seva tasca de portaveu. Va negociar amb Fidel Castro els termes de l'històric viatge papal a Cuba.

També va participar en les delegacions de la Santa Seu a les conferències de població de l'ONU dels anys 90, en què hi va haver una agenda més o menys oculta d'alguns països occidentals per promoure l'avortament com a dret reproductiu i redefinir el concepte de família. El seu objectiu professional era sempre el mateix: que se sentís el més

clarament possible i sense distorsions el missatge de l'Església, tant sobre el valor de la vida no nascuda com sobre la il·licitud d'una guerra (la de l'Iraq).

Acabo recollint tres recomanacions sobre la comunicació que Yago de la Cierva va aprendre de Navarro-Valls i que recull en un article que hauria de ser d'obligada lectura per a qualsevol responsable de comunicació, i encara més si ho és d'un organisme relacionat amb l'Església:

Primera, «la comunicació no és pròpiament evangelització, no comuniquem per evangelitzar. El portaveu d'una institució eclesial es posa en relació amb la societat en general, i busca precisament la legitimació social en un àmbit no confessional, certament prenent com a punt de partida la seva identitat, però sense basar-hi les seves argumentacions. En conseqüència, s'ha d'adaptar—sense perdre la seva naturalesa—i participar en la dialèctica de l'opinió pública tal com és, articulada pels mitjans. L'Església

informa com ho fan totes les institucions: en pla d'igualtat, i seguint les regles de tots. Considerava la comunicació com una avançada de l'evangelització: primer, t'han d'acceptar com una institució legítima i creïble, i només llavors, han de prestar atenció al missatge de salvació».

«La segona és no tenir por de dir les coses com són, no callar quan toca explicar els punts de la fe o de la moral cristianes que costa pair a sectors no pas petits de la societat. L'important en comunicació és no canviar el missatge, sinó presentarlo de forma inequívoca [...] i si hi ha crítiques... són una confirmació que el missatge ha arribat».

«I la tercera era portar la iniciativa. Penso que aquest era el motiu de tantes activitats, de tot tipus d'esdeveniments organitzats pel Papa: canonitzacions i beatificacions, viatges, llibres, la Jornada Mundial de la Joventut, Jubileus, etc. Eren ocasions per llançar missatges, per parlar sense esperar a ser interpel·lat».

Isidor Ramos Rosell

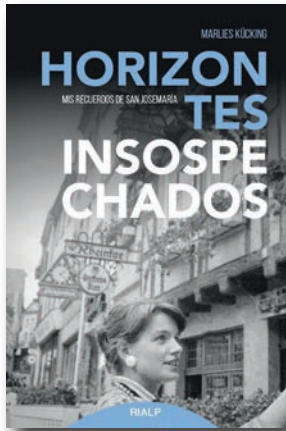
MÉS RESSENYES
DE LLIBRES A:

www.temesdavui.org

Horizontes insospechados. Mis recuerdos de San Josemaría

Marlies Kücking

Rialp
Madrid, 2018
212 pàg.

La figura de sant Josepmaria està sent estudiada des de diferents punts de vista. L'Istituto Storico Sant Josepmaria Escrivà promou estudis històrics sobre el fundador de l'Opus Dei, així com sobre el seu esperit, els seus ensenyaments i la seva repercussió apostòlica arreu del món. La revista de l'Istituto, *Studia et Documenta*, ofereix informació sobre l'estat d'aquests estudis i també inclou articles d'investigació històrica, i així es va completant un perfil que enriqueix sens dubte la vida de l'Església, ja que aquesta es manifesta amb especial sol·licitud en la vida dels sants.

Aquest llibre aporta al ric panorama anterior una visió de

sant Josepmaria exercint la seva tasca de govern a l'Opus Dei. Marlies Kücking, l'autora, va néixer a Colònia el 1936. Va demanar l'admissió a l'Opus Dei a Bonn, el 1955. Dos anys més tard, va conèixer sant Josepmaria, i des de 1964 va començar a treballar al seu costat en l'Assessoria central, un dels òrgans de govern que l'ajudaven en el govern de l'Opus Dei a Roma.

El llibre té dues parts. A la primera, després d'uns apunts sobre la infància i la joventut de l'autora, es tracta el començament de l'apostolat de l'Opus Dei amb dones a Alemanya, en la qual l'autora hi té una part activa i un gran protagonisme.. Es narra també una primera estada a Roma, a prop del Fundador, i la tornada a Alemanya, on continua la seva col·laboració amb els apostolats en marxa.

La segona part comença l'any 1964 i recull els 11 anys de treball al costat de sant Josepmaria, a l'Assessoria central de l'Opus Dei. Aquí la narració deixa de ser cronològica i l'autora va embastant, tot seguint el fil dels seus records (que anota acuradament), un munt d'anècdotes i d'ensenyaments del sant i, al mateix temps, relata l'expansió de l'Opus Dei per diversos països, i la consolidació dels apostolats en d'altres.

A tall de resum, explica l'autora: «Quan algú m'ha demanat una síntesi dels meus records sobre sant Josepmaria, he acostumat a

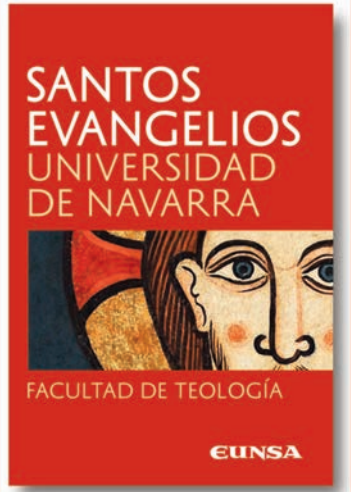
dir que era un home que sabia estimar: un home enamorat de Jesucrist i de la seva Mare, la Verge Santíssima; i d'aquest amor brollaven l'amor a l'Església i al Papa, als seus fills (homes i dones) i a tota la humanitat. Alhora, l'amor a les persones –afecte humà i sobrenatural– el conduïa de nou cap a Déu i arrossegava els altres cap al Senyor».

En un altre moment, destaca: «En les reunions de treball amb sant Josepmaria [...], s'entrava directament en matèria. Sempre aprofitava aquestes estones per obrir-nos panorames de treball, de servei, per omplir de pau i alegria els racons de món. Feia algunes consideracions que ajudaven a veure les coses amb més fe, a pensar més en les persones i a fer-nos càrrec de la seva situació, al mateix temps que es veien les qüestions de govern previstes per a

aquesta reunió. De vegades, dedicava sessions a ensenyar-nos a plasmar en coses concretes el missatge de l'Opus Dei. En aquestes ocasions, es mostrava àgil, simpàtic, i de vegades no podíem parar de riure amb els seus comentaris. També rectificava, si se li feia veure que s'havia equivocat».

El relat té un gran interès per als seguidors de sant Josepmaria, ja que aquesta faceta d'home de govern és un aspecte més aviat poc destacat pels anteriors biògrafs.. Aquí, però, hi té un lloc central.. El llibre serà també profitós per a qualsevol lector interessat a conèixer la vida de l'Església a través dels seus sants.

Joaquim González-Llanos

SANTOS
EVANGELIOS

UNIVERSIDAD
DE NAVARRA

FACULTAD DE TEOLOGÍA

EUNSA

APP gratuita con
los Santos Evangelios

Una iniciativa de la
Facultad de Teología (50 años)
y de EUNSA
(editorial de la Universidad de Navarra)

Disponible en:
iTunes iBooks,
Google Play Books y Amazon Kindle

María Tudor La gran reina desconocida

María Jesús Pérez Martín

Rialp
Madrid 2018 (4a. edició)
927 pàg.

María Tudor. La gran reina desconocida és, sens dubte, una monumental biografia de la filla d'Enric VIII i Catalina d'Aragó. Aquesta quarta edició de l'original de 2008 resumeix molts anys de treball de María Jesús Pérez Martín, historiadora i catedràtica de Llengua i Literatura Anglesa a la Universitat de Valladolid, que va traspassar l'any 2006.

Aquesta biografia –entre d'altres virtuts– compta amb una amplíssima documentació que cita oportunament dins del text; respecta l'estil original, amb els seus girs i formes, i té la característica de submergir el lector en la narració. Perquè *María Tudor* és una biografia de fets i testimoniatges, d'esdeveniments polítics i religiosos, de guerres i

amors, d'odis i gestos de reconciliació heroics.

Maria Tudor va néixer com a hereva del tron anglès i, essent una nena, va passar per l'amargor de veure com era repudiada la seva mare, i ella mateixa, apartada de la cort. Fervorosa catòlica, va sofrir el cisma provocat per Enric VIII, convenientment encoratjat per alguns nobles i bisbes aduldors. Maria va sofrir els mateixos atacs a la seva consciència que el clergat, la noblesa i poble anglès, obligats a jurar la supremacia d'Enric sobre l'Església a Anglaterra. Maria va estar en el centre del joc polític europeu fins que va contreure matrimoni amb Felip II. Segurament, ser neboda de l'emperador Carles, amb qui va mantenir una intensa correspondència, va facilitar que no fos *eliminada* com tants d'altres *obstacles* que el seu pare va apartar d'una puntada.

Va sobreviure durant 20 anys a la passió del seu pare, i a la malvolença dels qui van veure en la ruptura amb Roma una ocasió d'enriquir-se amb les despulles de l'Església i la dels reformadors protestants que, durant aquest temps, no van escatimar mitjans per des-romanitzar el poble cristià, utilitzant les noves lleis, la coacció i el libel sempre que fou necessari. Maria Tudor va veure morir al cadafal o partir a l'exili les persones que més admirava i que eren suport en els seus sofriments. La seva peripècia vital, immersa en la turbulenta vida europea del segle

XVI, no s'entén si no mirem la seva fermesa en la fe; allí troba l'auxili per sobreposar-se a situacions que haurien enfonsat qualsevol persona; encara més, si tenim en compte una certa propensió a la depressió de la nostra protagonista. Però no és només una fe interior, sinó que Maria somia, resa i treballa per la tornada del seu país a la comunió amb Roma. Estem davant una biografia esplèndidament emmarcada en el seu context històric. Potser d'aquí arrenca el seu especial interès. Maria és dona i reina, però també esposa i devota filla de l'Església, mediatitzada per tots els jocs de poder del seu temps.. Gairebé sense recursos, en una situació de feblesa política i personal, lidera la reivindicació del tron davant el cop palatí que, a la mort del seu germanastre Eduard, va posar en el tron –durant dotze dies– Joana Grey, filla del duc de Suffolk.

Grans van ser les amargors que va sofrir Maria durant la seva vida; però també grans i vibrants els moments d'alegria, com ara les seves noces amb Felip II i el seu possible embaràs.

Aquesta monumental biografia retrata de cos sencer una dona excepcional, bastant oblidada i sovint objecte de descrèdit. En definitiva, una molt bona biografia, acompanyada d'un bon context històric i de referències a cartes privades i oficials que resulten molt il·lustratives.

Isidor Ramos Rosell

Historia visual de la Segunda Guerra Mundial

Dirigida por Jean López
Nicolás Aubin y
Vincent Bernard
Diseño de datos:
Nicolás Guillerat

Crítica
Barcelona, 2019
191 pàg.

L'1 de setembre de 2019, es va complir el 80è aniversari del que es considera l'inici oficial de la Segona Guerra Mundial. Des de llavors la quantitat de llibres, estudis, tesis doctorals, recerques, pel·lícules sobre aquesta contesa és senzillament inabastable. Però, com assenyala Jean López en la presentació d'aquesta *Historia Visual de la Segunda Guerra Mundial*, «les institucions que van dirigir el major conflicte de tots els temps, van generar una increïble quantitat de dades: exèrcits, ministeris, administracions, agències, comitès, empreses, grups d'experts, etc.» Aquestes ingents quantitats de dades han servit de

base per a recerques sobre determinats aspectes del conflicte.

En la intenció dels autors d'aquesta *Historia Visual*, s'hi troba la voluntat de contribuir a una millor comprensió d'un conflicte que va durar cinc anys i va mobilitzar milions de persones en els cinc continents. Els autors s'han submergit en una immensitat de dades i han seleccionat cinquanta-tres temes que presenten gràficament. Podrien haver estat molts més temes, enfocaments, localitzacions geogràfiques... però els autors s'han imposat aquesta restricció per aconseguir que la informació que ens ofereixin resulti assumible. Després de recaptar aquesta selecció acotada de dades, el resultat ha estat processat per un únic dissenyador gràfic.

La informació rellevant, seleccionada, ha passat un procés que permet ser presentada de manera atractiva, sintètica i intel·ligent. En mans del dissenyador gràfic Nicolás Guillerat, accedim a aquestes dades a través d'infografies i mapes plens de vida i contingut. Aquesta pedagògica i plàstica manera de presentar la informació, a més de resultar fascinant, permet que el lector s'acosti a la informació i hi aprofundeixi més o menys, segons el seu interès en un determinat tema.

En temps carregats d'emocions, una aproximació com aquesta a un conflicte com la Segona Guerra Mundial, ens ajuda a endinsar-nos-

hi des de múltiples punts de vista i fent una autèntica relectura del que sabem.

Els cinquanta-tres temes estudiats i presentats s'agrupen en quatre capítols fàcilment recognoscibles per als estudiosos i aficionats: *Marc general i humà*, *Armes i exèrcits*, *Batalles i campanyes* i *Balanç i fractures*.

Altres temes, dels cinquanta-tres seleccionats, són: la mobilització humana dels països en conflicte, el saqueig d'Europa per part del Reich, l'exèrcit de tancs soviètic, el tsunami japonès (la guerra en el Pacífic més enllà del conflicte entre el Japó i els Estats Units), la batalla de Stalingrad, la logística americana a Europa o les diferents resistències a l'Europa ocupada.

El desplegament gràfic és espectacular, i encara cal afegir-hi la qualitat informativa de cada gràfica o mapa. Només podem felicitar el coordinador editorial i el director d'art d'aquest magnífic llibre, que conjumina amb un resultat òptim l'interès i rigor de les dades recopilades perquè siguin informativament significatives i perquè el disseny s'hagi posat al servei de la millor comprensió possible d'aquest contingut.

Xavier Vilella

Certificats en la UNE-EN ISO9001:2000 Gestió de la Qualitat
UNE-EN ISO14001:2004 Gestió del Medi Ambient,
UNE-EN 13.816:2003 Transport Públic de Passatgers

Serveis discrecionals per a totes les necessitats

Enllaços terminal-hotel
(Aeroport, Port, Renfe).
Autocars per a excursions,
circuitos turístics.

Escolar

Transport escolar amb
puntualitat i capacitat de servei;
activitats extra-escolars (visites,
activitats de lleure).

Empresa

La diversitat del nostre parc
mòbil permet un servei a
mida per a cada empresa.

Oci-lleure

Servei per a associacions
culturals i esportives, amb
vehicles de gran capacitat
fins a vehicles lleugers.

Disposem d'autocars des
de 13 places a 68 places, amb
cinturons de seguretat.
Servei per a Excursions,
Casaments.

